

HAKİKAT'te Bu Ay:

TAKDİM

BAŞYAZI

"Siz Beşeriyet için Meydana Çıkarılmış En Hayırlı Ümmetsiniz. İyiliği Emreder Kötülükten Vazgeçirmeye Çalışırsınız ve Allah'a İnanırsınız." (Â-i imrân: 110)

"Müminlerin İman Bakımından En Olgun ve Kâmil Olanı Ahlâkça En Güzel Olanıdır." (Tirmizî)

"Hayırlılarınız, Ahlâk Bakımından En Güzel Olanınızdır." (Buhârî)

"Allah Katında Kulun Ziyâde Sevgilisi Güzel Ahlâka Sahip Olandır." (Buhârî)

"Bana En Sevgili Olanınız ve Kıyamet Günü Meclis Bakımından En Yakın Olanınız Ahlâkça En Güzel Olanınızdır." (Tirmizî)

İSLÂM DİNİ İLE YERYÜZÜNE LÜTFOLUNAN İNSANLIK, MEDENİYET VE GÜZEL AHLÂKÎ VASIFLAR

AHLÂK
DOĞRU OLMAK
ÂİLEDE KARŞILIKLI VAZİFE VE HAKLAR
AKRABA HAKKI
KOMŞU HAKKI
ARKADAŞ HAKKI
MİSAFİRLİK
ŞEFKAT VE MERHAMET
AF VE MÜSAMAHA
DARGINLIK VE ARABULUCULUK
HEDİYELEŞMEK
KABİR ZİYARETİ

[TİCARETTE DOĞRULUK](#)
[TEVÂZU](#)
[MUHTAÇLARA YARDIM ETMEK](#)
[ALLAH YOLUNDA İNFAK](#)
[KÖTÜ HUYLARDAN VE ÇİRKİN İŞLERDEN SAKINMAK](#)
[DİLİ KÖTÜ SÖZLERDEN KORUMAK](#)
[YALAN SÖYLEMEMEK](#)
[İFTİRA](#)
[KOĞUCULUK](#)
[KÖTÜ LÂKAP TAKMAMAK](#)
[ALAY ETMEMEK](#)
[GIYBET ETMEMEK](#)
[HASET](#)
[SÜİZANDAN SAKINMAK](#)
[TECESSÜS](#)
[MEŞRU OLMAYAN SAKALARDAN SAKINMAK](#)

/ İsmail Yavuz

Asr Sûre-i Şerif'inin Tefsiri (5)

[Hakk'ı Tavsiye Edenler](#)

Hazret-i Muhammed Aleyhisselâm

[Bedir Savaşı \(11\)](#)

Esirlerin ne yapılacağı hususunda henüz bir vahiy gelmemiştir. Resulullah Aleyhisselâm Medine'ye döndükten sonra Ashâb'ını toplayarak istişare yaptı.

Muhterem Ömer Öngüt -kuddise sırruh- Efendi Hazretleri'nin Hayat-ı Saadetlerinden İnciler (11)

[İlham Edilen Duâ](#)

EVLYÂ-İ KİRAM -kaddesallahu Esrârehüm- Hazerâtı'nın "Hâtemü'l-Evliyâ" Hakkındaki Beyan ve İfşaatları (134)

[Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî -kuddise sırruh-](#)

Allah-u Teâlâ'nın Sevgililerinin İfşaatlarına İzah ve Açıklamalar (69)

[Hakîm et-Tirmizî -kuddise sırruh- \(9\)](#)

"Hikmetü'l-Ulyâ" esrâr-ı İlâhîdir, Allah-u Teâlâ ona bildirdiğini başka kimseye bildirmedığı için, onun bildiğini başka kimse bilmediği için o "Hikmetü'l-Ulyâ"ya vâsıl olmuştur. Bu ise doğrudan doğruya yakınlık makâmıdır. Allah-u Teâlâ'nın çektiği, bildirdiği, duyurduğu kullara mahsustur. Tahsil ile elde edilmesi mümkün değildir. Bizzat muallimi olan Hazret-i Allah'ın öğretmesi ile mümkündür, O'ndan gelen bir ilimdir.

Tasavvuf'un Aslı Hakikat ve Marifetullah İncileri

[Râbita](#)

Âyet-i kerime'de şöyle buyruluyor:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve O'na yaklaşmaya vesile arayın."
(Mâide: 35)

İSLÂM İLMİHALİ

[Namazda Kıraat Yanışlığı Yapmak,](#)
[Sütne ve](#)
[Namazda Tâdil-i Erkân](#)

GÜNDEM

[Dünya; Tarihi, Büyük Bir Değişimin Arefesinde!](#) / Uğur Kara

Değişimler daima büyük sancılarla beraber yaşanmıştır. Hadis-i şeriflere göre; savaş, doğal afet, kıtlık (ekonomik afet), fitne-terör gibi musibetler, hem de büyük musibetler yaşanabilir. Önümüzdeki 30-35 yıllık süreçte bu değişimin tamamlanacağı tahmin edildiğinde, bunun dünya tarihine kıyasla çok kısa bir an olduğunu unutmamak lazımdır.

GÜNDEM

[Batının Bitirdiği Kıta "Afrika", Açlıktan Yok Olan "Somali" / Şinasi Çapa](#)

Afrika'da kıtlık can almaya devam ediyor. Somali'de dram çok büyük. Sömürgeci "Batı'nın müdahaleleri Afrika'da iç ve dış savaşlara sebep oluyor. Sonuç olarak devlet otoritesinin olmadığı ortamlarda insanlar tek başlarına çaresizce hayatta kalmaya çalışıyor.

TARİHTEN SAYFALAR

[Karaca Beg'in İsteğiyle Sultan İkinci Murad Adına Yazılmış Yeni Bir "Tezkiretü'l-Evliyâ" Tercümesi](#) / Hakan Yılmaz

Osmanlı târihinin ilk yüz elli yılı içinde pâdişahlar ve devlet adamları adına yazılmış olan eserler, doğrudan târihle ilgili olmasalar da, o dönemin târihi gerçeklerine ışık tutan kanıtlar içermeleri nedeniyle çok değerlidir. Birazdan üzerinde duracağımız "Tezkiretü'l-Evliyâ" Tercümesi" de Sultan II. Murâd'ın tasavvuf ehline duyduğu yakın alâkayı gözler önüne sermesi bakımından, bu dönemin târihi gerçeklerini te'yid eden bu kaynaklar kapsamına girmektedir.

Bismillahirrahmanirrahim

"Allah-u zül-celâl vel-kemâl Hazretleri'ne; O'nun sevdiği ve beğendiği şekilde bitmez-tükenmez hamd-ü senâlar olsun.

Peygamberimiz Efendimiz'e, onun diğer peygamber kardeşlerine, hepsinin Âl ve Ashâb-ı kiram'ına, etbâına, ihsan duygusuyla kıyamete kadar onlara tâbi olup izinden gidenlere; sonsuzların sonsuzuna kadar salât-ü selâmlar olsun."

Muhterem Okuyucularımız;

"İslâm'ım!" demek kolay amma İslâm'ı yaşamak esastır.

Rahmet peygamberine tâbi olup izinden giden gerçek müminler hiçbir zaman Allah-u Teâlâ'nın ve Resulullah Aleyhisselâm'ın emir ve hükümlerinden dışarıya çıkmaz, çizilen hududu muhafaza eder ve bu hudud içinde ahkâm-ı ilâhiye'ye göre hareket ederler.

Allah-u Teâlâ İslâm ahlâkı ile ahlâklanan hakiki müminlerin vasıflarını birçok Âyet-i kerime'lerinde beyan buyurmaktadır:

"Müminler o kimselerdir ki, Allah'a ve Resul'üne iman etmişlerdir. Sonra şüpheye düşmemişler, Allah yolunda mallarıyla canlarıyla cihad etmişlerdir. İşte onlar imanlarında sâdik olanlardır." (Hucurât: 15)

"Aralarında hüküm verilmek üzere Allah'a ve Peygamber'e çağırıldıkları zaman, müminlerin sözü sadece: 'İştittik, itaat ettik!' demekten ibarettir.

İşte saâdete erenler onlardır." (Nûr: 51)

"Müminler saâdete ermişlerdir." (Müminûn: 1)

İslâm; öyle âli ve öyle münevver bir dindir ki özü ve esası; insanın dünya saadetini ve ahiret selâmetini temin etmektir. Kim ki İslâm'ın bu mânevi güzelliğinin içinde ahkâm mucibince hareket ederse dünyasını da ahiretini de mamur eder.

İslâm dini içtimaî hayatı düzenleyen, son dindir. İnsanlar arasındaki ilişkilere koyduğu emir ve yasaklarla en üstün ve mükemmel bir medeniyeti getirmiş, nezafetiyle insanları esas alıp münasebetleri sistemleştirmiştir.

Binaenaleyh Allah-u Teâlâ'ya ve Resulullah Aleyhisselâm'a iman edip tabi olanlar, o münevver yolda yürüyenler için içtimaî hayatta huzur ve mutluluk vardır.

"İyilik yapın, çünkü Allah iyilik yapanları sever." (Bakara: 195)

Âyet-i kerime'si mucibince iyilik emredilmektedir. Yani insanlarla iç içe yaşanan karşılıklı hak ve hukukun olduğu bir hayattan bahsedilmektedir.

"Muhakkak ki Allah adaleti, iyilik yapmayı, akrabaya yardım etmeyi emreder. Hayâsızlığı, fenalığı ve haddi aşmayı da yasak eder. Düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor." (Nahl: 90)

Bu Âyet-i kerime'de; akrabayı, eş, dost ve komşuyu ele almakta sonra birçok konuda emirler buyurulmakta ve yasaklar koymaktadır.

"Kendinizi ve âilenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun." (Tahrîm: 6)

Âyet-i kerimesin'de; **"Ateşten koruyun!"** buyurulmakta olup asıl hayat olan ahiret hayatının kazanılması için bu emirlerin tutulması gerektiği vurgulanmaktadır.

Ayrıca; **"Kul hakkı"**na riayetin Âyet-i kerime ve Hadis-i şerif'lerde emir buyurulması, konunun önemini arz etmektedir.

Ana-baba hakkı, komşu hakkı, akraba hakkı, arkadaş hakkı gibi birçok konuda emirler vaaz edilmesi, dünyada huzur saadetinin temini, ahiret hayatının selâmeti içindir.

Hülasâ-i kelâm;

Bu **"Hak"** kavramı ve emanet duyguları imanî, ahlâkî ve vicdanî mesuliyetler, emir ve nehiylerle belirlenmiş olup en önce aile hayatımızı zapturapt altına alır.

İslâm ahlâkî ile hallenmek ve süslenmek ne kadar güzeldir. Her süs dünyada kalır, bu süs ise ahirete intikal eder.

Allah-u Teâlâ Habib-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- ini insanların en mükerrem ve en değerlisi kıldığı gibi, ümmet-i muhteremesini de ümmetlerin en hayırlısı, en faziletlisi yapmıştır.

Âyet-i kerime'sinde şöyle buyuruyor:

"Siz beşeriyet için meydana çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder kötülükten vazgeçirmeye çalışırsınız ve Allah'a inanırsınız." (Âl-i imrân: 110)

Bu efdâl ümmetin, bütün ümmetlerden hayırlı olması; tâbi oldukları âlicenap peygamberin bütün peygamberlerden hayırlı olmasından dolayıdır.

Bir Hadis-i şerif'te:

"Ümmetim, ümmetlerin en hayırlısı kılındı." buyuruluyor. (Ahmed bin Hanbel)

Dinimiz ahlâkımızı güzelleştirerek, kötülüklerden ve kötü huylardan kaçınmamızı emretmektedir. Zira din güzel ahlâktan ibarettir.

Hakk Celle ve Alâ Hazretleri Âyet-i kerime'sinde Habib-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- ini ve onun yüksek ahlâkını överek:

"Doğrusu senin için tükenmeyen bir mükâfat vardır. Şüphesiz ki sen büyük bir ahlâk sahibisin." buyurmuştur. (Kalem: 3-4)

İman ve ibadetten sonra, dinimiz ahlâka büyük ehemmiyet vermiştir. İslâm dininin gayesi güzel ahlâktır.

Bâki esselamü aleyküm ve rahmetullah...

"Siz Beşeriyet İçin Meydana Çıkarılmış En Hayırlı Ümmetsiniz. İyiliği Emreder Kötülükten Vazgeçirmeye Çalışırsınız ve Allah'a İnanırsınız."
(Âl-i imrân: 110)

"Müminlerin İman Bakımından En Olgun ve Kâmil Olanı Ahlâkça En Güzel Olanıdır." (Tirmizî)

"Hayırlılarınız, Ahlâk Bakımından En Güzel Olanınızdır." (Buhârî)

"Allah Katında Kulun Ziyâde Sevgilisi Güzel Ahlâka Sahip Olandır."
(Buhârî)

"Bana En Sevgili Olanınız ve Kıyamet Günü Meclis Bakımından En Yakın Olanınız Ahlâkça En Güzel Olanınızdır." (Tirmizî)

İSLÂM DİNİ İLE YERYÜZÜNE LÜTFOLUNAN İNSANLIK, MEDENİYET VE GÜZEL AHLÂKÎ VASIFLAR

Rahmet peygamberine tâbi olup izinden giden gerçek müminler hiçbir zaman Allah-u Teâlâ'nın ve Resulullah Aleyhisselâm'ın emir ve hükümlerinden dışarıya çıkmaz, çizilen hududu muhafaza eder ve bu hudud içinde ahkâm-ı ilâhiye'ye göre hareket ederler.

Bu hududu daraltan veyahut bu hududu genişletmeye çalışan kim olursa olsun, dinden çıkar ve kendi zannını doğru kabul ettiği için o zannı ile ahirete geçerse kaybedenlerden olur.

İşte bu kaybedenlerden olmamak için, gerçek müminlerin insanlık âlemine örnek olan hayatının içinde yaşadığı bazı vasıfları izâhlarıyla birlikte arz edeceğiz.

"İslâm'ım!" demek kolay amma İslâm'ı yaşamak esastır.

İslâm; öyle âli ve öyle münevver bir dindir ki özü ve esası; insanın dünya saadetini ve ahiret selâmetini temin etmektedir. Kim ki İslâm'ın bu mânevi güzelliğinin içinde ahkâm mucibince hareket ederse dünyasını da ahiretini de mamur eder.

İslâm dini içtimaî hayatı düzenleyen, son dindir. İnsanlar arasındaki ilişkilere koyduğu emir ve yasaklarla en üstün ve mükemmel bir medeniyeti getirmiş, nezafetiyle insanları esas alıp münasebetleri sistemleştirmiştir.

Binaenaleyh Allah-u Teâlâ'ya ve Resulullah Aleyhisselâm'a iman edip tabi olanlar, o münevver yolda yürüyenler için içtimaî hayatta huzur ve mutluluk vardır.

"İyilik yapın, çünkü Allah iyilik yapanları sever." (Bakara: 195)

Âyet-i kerime'si mucibince iyilik emredilmektedir. Yani insanlarla iç içe yaşanan karşılıklı hak ve hukukun olduğu bir hayattan bahsedilmektedir.

"Muhakkak ki Allah adaleti, iyilik yapmayı, akrabaya yardım etmeyi emreder. Hayâsızlığı, fenalığı ve haddi aşmayı da yasak eder. Düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor." (Nahl: 90)

Bu Âyet-i kerime'de; akrabayı, eş, dost ve komşuyu ele almakta sonra birçok konuda emirler buyurulmakta ve yasaklar koymaktadır.

Ayrıca; **"Kul hakkı"**na riayetin Âyet-i kerime ve Hadis-i şerif'lerde emir buyurulması, konunun ehemmiyetini arz etmektedir.

Ana-baba hakkı, komşu hakkı, akraba hakkı, arkadaş hakkı gibi birçok konuda emirler vaaz edilmesi, dünyada huzur saadetinin temini, ahiret hayatının selâmeti içindir.

Hülasâ-i kelâm;

Bu **"Hak"** kavramı ve emanet duyguları imanî, ahlâkî ve vicdanî mesuliyetler, emir ve nehiylerle belirlenmiş olup en önce aile hayatımızı zapturapt altına alır.

"Kendinizi ve âilenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun." (Tahrîm: 6)

Âyet-i kerimesin'de; **"Ateşten koruyun!"** buyurulmakta olup asıl hayat olan ahiret hayatının kazanılması için bu emirlerin tutulması gerektiği vurgulanmaktadır.

İslâm ahlâkı ile hallenmek ve süslenmek ne kadar güzeldir. Her süs dünyada kalır, bu süs ise ahirete intikal eder.

Allah-u Teâlâ Habib-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- ini insanların en mükerrem ve en değerlisi kıldığı gibi, ümmet-i muhteremesini de ümmetlerin en hayırlısı, en faziletlisi yapmıştır.

Âyet-i kerime'sinde şöyle buyuruyor:

"Siz beşeriyet için meydana çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder kötülükten vazgeçirmeye çalışırsınız ve Allah'a inanırsınız." (Âl-i imrân: 110)

Bu efdâl ümmetin, bütün ümmetlerden hayırlı olması; tâbi oldukları âlicenap peygamberin bütün peygamberlerden hayırlı olmasından dolayıdır.

Bir Hadis-i şerif'te:

"Ümmetimin, ümmetlerin en hayırlısı kılındı." buyuruluyor. (Ahmed bin Hanbel)

Allah-u Teâlâ İslâm ahlâkı ile ahlâklanana hakiki müminlerin vasıflarını birçok Âyet-i kerime'lerinde beyan buyurmaktadır:

"Müminler o kimselerdir ki, Allah'a ve Resul'üne iman etmişlerdir. Sonra şüpheye düşmemişler, Allah yolunda mallarıyla canlarıyla cihad etmişlerdir. İşte onlar imanlarında sâdik olanlardır." (Hucurât: 15)

"Aralarında hüküm verilmek üzere Allah'a ve Peygamber'e çağırıldıkları zaman, müminlerin sözü sadece: 'İştittik, itaat ettik!' demekten ibarettir.

İşte saâdete erenler onlardır." (Nûr: 51)

"Müminler saâdete ermişlerdir." (Müminûn: 1)

Rahmet peygamberine tâbi olup izinden giden gerçek müminler hiçbir zaman Allah-u Teâlâ'nın ve Resulullah Aleyhisselâm'ın emir ve hükümlerinden dışarıya çıkmaz, çizilen hududu muhafaza eder ve bu hudud içinde ahkâm-ı ilâhiye'ye göre hareket ederler.

Bu hududu daraltan veyahut bu hududu genişletmeye çalışan kim olursa olsun, dinden çıkar ve kendi zannını doğru kabul ettiği için o zannı ile ahirete göçerse kaybedenlerden olur.

İşte bu kaybedenlerden olmamak için, gerçek müminlerin insanlık âlemine örnek olan hayatının içinde yaşadığı bazı vasıfları izâhlarıyla birlikte arz edeceğiz.

"İslâm'ım!" demek kolay amma İslâm'ı yaşamak esastır.

AHLÂK

Ahlâk, insan rûhundaki huy dediğimiz bir meleke, bir hassa demektir.

Böyle bir meleke; ya hayırlı bir netice verir veya hayırsız bir netice verir. Bu ahlâki melekelerin güzel neticelerine **"Ahlâk-ı hasene"** veya **"Ahlâk-ı hamide"** adı verilir. Çirkin neticelerine ise **"Ahlâk-ı zemime"** denilir.

Edep, haya, tevazu, hilim, cömertlik, kanaat, tevekkül, sabır, şükür, merhamet, af ve müsamaha... gibi güzel huylar, ahlâk-ı hamidenin birer neticesidir.

Kin, kibir, ucb, şehvet, gadap, riyâ, hırs, haset, yalancılık, gıybet, suizan, koğuculuk... gibi kötü huylar da, ahlâk-ı zemimenin birer neticesidir.

İnsan dünyaya geldiğinde bu kötü huylardan hiçbirisi üzerinde yoktu. Bunları hep sonradan öğrenir ve itiyat hâline getirir. Fıtratta olmayan bu huylardan kurtulmak ve ahlâkı güzelleştirmek mümkündür.

Dinimiz ahlâkımızı güzelleştirerek, kötülüklerden ve kötü huylardan kaçınmamızı emretmektedir. Zira din güzel ahlâktan ibarettir.

Hakk Celle ve Alâ Hazretleri Âyet-i kerime'sinde Habib-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- ini ve onun yüksek ahlâkını överek:

"Doğrusu senin için tükenmeyen bir mükâfat vardır. Şüphesiz ki sen büyük bir ahlâk sahibisin." buyurmuştur. (Kalem: 3-4)

İman ve ibadetten sonra, dinimiz ahlâka büyük ehemmiyet vermiştir. İslâm dininin gayesi güzel ahlâktır.

Güzel ahlâk Peygamber Aleyhimüsselâm Efendilerimiz'in sıfatı, sıddıkların amellerinin en makbulü, en yücesidir. Takvâ sahiplerinin mücâhedelerinin meyvesi, müminlerin âhiret sermayesidir.

Müslümanlıkta insanın mânevî kıymeti, sahip olduğu güzel ahlâk ile mütenasiptir.

Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şerif'lerinde:

"Müminlerin iman bakımından en olgun ve kâmil olanı ahlâkça en güzel olanıdır." buyurmuşlardır. (Tirmizî)

Bir Hadis-i şerif'lerinde de:

"Ben ancak ahlâkın güzelliklerini tamamlamak için gönderildim." buyuruyorlar. (Ahmed bin Hanbel)

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz kendisinden evvel gelen Peygamber Aleyhimüsselâm Efendilerimiz'in dinlerinde bulunan ahlâk ve fazilet gibi değerlerin eksikliklerini tamamlayarak kemâle erdirmiştir. Onun ahlâkı Kur'an ahlâkı idi.

Diğer Hadis-i şerif'lerinde ise şöyle buyuruyorlar:

"Hayırlılarınız, ahlâk bakımından en güzel olanınızdır." (Buhârî)

"Kıyamet günü müminin amel terazisinde güzel ahlâktan daha ağır bir şey bulunmaz." (Tirmizî)

"Bir mümin güzel ahlâkı ile gündüzleri oruç tutan, geceleri ibadet için ayakta bulunan kimselerin derecesine erişir." (Ebu Dâvud)

"Allah katında kulun ziyâde sevgilisi güzel ahlâka sahip olandır." (Buhârî)

"Bana en sevgili olanınız ve kıyamet günü meclis bakımından en yakın olanınız ahlâkça en güzel olanınızdır." (Tirmizî)

"Sizlerden cennette bana refik olan kimse dünyada güzel ahlâka mâlik olanlarıdır." (Münâvi)

"Güzel ahlâk kendi sahibini cennete dâhil eder." (Buhârî)

"Sirke balı ifsâd ettiği gibi kötü huy dahî amel ve ibâdeti ifsâd eder." (Ebu Dâvud)

"Kötü huy insan için şeâmeti mûcib olur. Sizin en fenânız, kötü huy ve ahlâk sâhibidir." (Ebu Dâvud)

"İmanın kemâli güzel huydur." (Münâvi)

"Nerede bulunursan bulun Allah'tan kork! Bir günahın ardından hemen bir iyilik yap ki, o günahı gidersin. İnsanlarla güzel ahlâkla geçin." (Tirmizî)

"Siz mallarınızla insanların gönüllerini alamazsınız. Ancak güler yüzünüz ve güzel ahlâkınızla onlara yetişebilir ve onları memnun edebilirsiniz." (Beyhâkî)

DOĞRU OLMAK

Allah-u Teâlâ inanan kullarına istikâmet üzerinde olmalarını, dosdoğru yolda sebat etmelerini farz kılmış, dininin gönderdiği gibi tatbik edilmesini emir buyurmuştur:

"Emrolunduğun gibi dosdoğru ol!" (Hûd: 112)

Doğruluk; bir müslümanın niyetinde, söz ve davranışlarında dürüst olması, yalandan ikiyüzlülüktan uzak olması demektir.

Ashâb-ı kiram'dan bir zât **"Yâ Resulellah! İslâmiyet hakkında bana öyle bir söz söyle ki, o hususta sizden başka hiçbir kimseden sormaya ihtiyacım kalmasın."** diye sorduğunda Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz:

"Allah'a iman ettim de, sonra da dosdoğru ol!" buyurdular. (Müslim)

Hadis-i şeriflerinde şöyle buyuruyorlar:

"Doğruluk iyiliğe götürür, iyilik de cennete götürür." (Buhârî)

"Yazıklar olsun o adama ki, derviş hırkası giyer de kavi ve fiili birbirine muhâlif olur." (Münâvî)

"Yazıklar olsun o şahsa ki, lisan ile Cenâb-ı Allah'ı çok zikreder, fiile gelince şerâtin emrinin aksini irtikâb ile Allah'a âsî olur." (Münâvî)

Allah-u Teâlâ, mümin kullarına kendisinden korkmalarını ve doğru sözlü olmalarını emir buyurmaktadır:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğru söz söyleyin ki, Allah işlerinizi düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın." (Ahzâb: 70-71)

ÂLEDE KARŞILIKLI VAZİFE VE HAKLAR

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde şöyle buyurmaktadır:

"Onun kudretine delâlet eden âyet ve alâmetlerden birisi de, kendileriyle kaynaşmanız için kendi cinsinizden eşler yaratması, aranızda sevgi ve merhamet koymasdır." (Rûm: 21)

Âile efrâdı, karı-koca ve çocuklarından teşekkül eder. Hazret-i Allah aile fertlerinin herbirine karşılıklı vazifeler ve mesuliyetler yüklemiştir. Bu karşılıklı vazifelerin Hazret-i Allah'ın çizdiği sınırlar dahilinde yapılması âile yuvasının huzur ve saâdetini temin eder.

Yuvada huzur ve saâdetin devamı eşlerin birbirlerine karşılıklı değer vermeleriyle sağlanır.

Bir hanım "Ben evdeyim, kocam ise akşama kadar çalışıp çabılıyor ve bize her ihtiyacımızı getiriyor, ben bu nimetin kıymetini bilmeliyim." diye düşünecek, her getirdiği şeye teşekkür edip ona değer verecek.

Efendisi de "Ben dışardayım, o ise evin her türlü hizmetini görüyor, çocuklarımı yetiştirip terbiye ediyor, bana da hizmette kusur etmiyor." diyerek hanımını takdir edecek. Böylece birbirlerine değer vererek, vazifelerini ihmal etmemeye çalışacaklar.

Cenâb-ı Hakk Âyet-i kerime'sinde:

"Erkeklerin kadınlar üzerinde bulunan hakları gibi, kadınların da erkekler üzerinde hakları vardır." buyuruyor. (Bakara: 228)

A) Erkeğin Vazifeleri:

İnsanlar yaratılış itibarı ile birbirlerinden farklıdırlar. Binaenaleyh erkek; kuvvet, cesaret, mukavemet ve idare kabiliyeti... gibi meziyetlerle kadından farklı olarak fıtrî bir üstünlüğe sahiptir.

Bu bakımdan erkek ailenin reisi ve sorumlusudur. Ailenin muhafazası, münasip bir ev, nafaka ve her türlü ihtiyaçların temini ona aittir.

Hadis-i şeriflerde şöyle buyurulmaktadır:

"Bir kimse tasadduk niyeti ile israf etmeksizin ehl-ü iyâline infak ederse niyeti nisbetinde sevab kazanır." (Buhâri)

"Kulun iyilik kefesine en evvel konan şey ehl-ü iyâline verdiği nafakadır." (Münâvî)

"İnsanların kötüsü iktidarı olduğu halde ehl-ü iyâlinin maîşetini dar tutan kimsedir." (Münâvî)

"Cenâb-ı Allah rızık bolluğu ihsan ettikten sonra iyâlini sıkarak îâşe eden kimse, ümmet-i kâmilemizden değildir." (Münâvî)

"Bir insanın kendi ehl-ü iyâline verdiği nafakası sadaka makamındadır." (Buhâri)

Âyet-i kerime'de:

"Erkekler kadınlar üzerine hakimdirler." buyurulmaktadır. (Nisâ: 34)

Ancak bu hâkimiyet tahakkümle değil... Allah'ın kendisine bir emaneti olduğunu düşünerek ona sadâkat, nezaket ve muhabbetle muamele etmelidir.

Diğer bir Âyet-i kerime'de de:

"Kadınlarınızla iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmazsanız, olabilir ki hoşunuza gitmeyen bir şeye Allah bir çok hayırlar koymuş olabilir." buyuruluyor. (Nisâ: 19)

Hadis-i şeriflerinde ise Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz şöyle buyuruyorlar:

"Kadınların haklarına riâyet ediniz. Bu hususta Allah'tan korkunuz. Zira siz onları Allah'tan emanet olarak almışsınızdır." (Ebu Dâvûd)

"Aranızda en hayırlı kimseler, kadınlarına karşı huyu en iyi olanlarınızdır." (Tirmizî)

"Kadınlarınıza karşı hayırlı olmanızı, iyi davranmanızı tavsiye ederim. Kadınlarınız üzerinde sizin hakkınız, sizin üzerinizde de kadınlarınızın hakları vardır." (Tirmizî)

"Mümin bir erkek mümin bir kadına, hoşuna gitmeyen bir huyundan dolayı buğzetmesin. Eğer onun bir huyundan hoşlanmıyorsa, başka bir huyundan hoşlanabilir." (Müslim)

"Kadın ege kemiği gibidir. Onu doğrultmaya kalkışsan kırarsın. Bulunduğu halde bırakırsan, eğriliğine rağmen ondan faydalanabilirsin." (Tirmizî)

B) Kadının Vazifeleri:

Aile yuvasının sağlam, uzun ömürlü ve mesut olmasında en az erkek kadar kadının da payı büyüktür.

Kadın yuvasını sevmeli, kanaatkâr olmalı, israftan kaçınmalı, çocuklarına şefkatli davranıp ahkâma uygun olarak yetiştirmeli, kocasına karşı daima saygılı olmalı, aile sırlarını korumalı, her işte onun rızâsını kazanıp gönlünü hoş etmeye çalışmalı, yapacağı bütün işlerinde onunla istişare etmeli, kendinden evvel kocasını düşünmeli, hakkında iyilikten başka söz söylememeli, ahkâma aykırı olmayan meşru bütün hallerde kocasına mutlak surette itaat etmelidir.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz, fakirliğinden dolayı sadaka veremediği için üzülen bir hanıma hitaben şöyle buyurmuştur:

"Zevcine ettiğin hizmet sadakadır." (Camius-sağir)

Âyet-i kerime'de:

"İyi kadınlar itaatkâr olanlardır." buyuruluyor. (Nisâ: 34)

Sebeb-i Mevcûdat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz ise Hadis-i şeriflerinde şöyle buyuruyorlar:

"Kadın beş vakit namazını kılar, ramazan orucunu tutar, ırzını korur, kocasına itaat ederse cennete girer." (Camius-sâğir)

"Hangi kadın ki zevcini gadaplandırır, Cenâb-ı Allah'ın lânetine müstehak olsun." (Münâvî)

"Kocası kendisinden râzı olduğu halde bir kadın vefat ederse cennete dâhil olur." (Tirmizî)

Bu Hadis-i şerifteki müjde büyük günahattan korunan hanımlara âit olduğu âşikârdır.

Diğer Hadis-i şeriflerinde de şöyle buyuruyorlar:

"Eğer bir kimsenin ötekine secde etmesini emredek olsaydım, kocası üzerindeki hakkının büyüklüğünden dolayı kadının kocasına secde etmesini emrederdim." (Tirmizî)

"Kadın için hakkına en çok riâyet edilmesi gereken kimse kocasıdır. Erkek için en büyük hak sahibi de anasıdır." (Camius-sâğir)

"Kişi karısını yatağına davet ettiğinde kadın kaçarsa, kocası da ona gücenerek gecelerse, melekler sabaha kadar ona lânet ederler." (Buhârî. Tecrîd-i sarîh: 1337)

"Güzel kokusunu insanlara duyurmak üzere güzel koku kullanan kadınlar zinâ etmiş hükmündedir." (Tirmizî)

"Kocasından başkasına kendisini tezyine süse kalkışıp dışarıya çıkan bir kadın, kıyamet gününde nürsuz bir karanlığa benzer." (Tirmizî)

"Dünya bir metâdir, o metânın en hayırlısı ise sâliha bir kadındır." (Müslim)

İbn-i Abbas -radiyallahu anh-den rivayete göre Resul-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

"Bana cehennem gösterildi. Bir de ne göreyim? İçindekilerin çoğu kadın idi. Zira onlar küfrederler."

– Yâ Resulellah! Allah'a mı küfrederler?

"Onlar kocalarına karşı küfran ederler. Kendilerine alınanlara, giyecek ve yiyecek gibi nimetlere nankörlük ederler. Onlardan birisine oldukça ihsan etsen de bir defasında senden ufak bir itiraz görse, ben senden bu ana kadar hiçbir hayır görmedim der." (Buhârî. Tecrîd-i sarîh: 27)

C) Ana-Baba Hakkı:

Kur'an-ı kerim'in ayrı ayrı yedi yerinde ana-babaya iyi davranılması, hürmet, hizmet ve itaat edilmesi; Allah-u Teâlâ'ya itaattan sonra ana-babaya itaat etmenin farz olduğu beyan buyurulmaktadır.

Bir Âyet-i kerime'de şöyle buyuruyor:

"Allah'a kulluk edin. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın, ana-babaya iyilikte bulunun." (Nisâ: 36)

İtaatsızlık etmek, karşı gelmek, gücendirmek ise büyük günahlardan olup kat'i haramdır.

Resul-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şeriflerinde buyururlar ki:

"Allah'ın rızası ana-babanın rızasında, gadabı da gadaplarındadır." (C. Sağır)

"Cenâb-ı Hakk'ın birinci sevdiği amel, vaktin girmesiyle beraber edâ olunan namazdır. İkincisi ana-babaya ihsân ve dine aykırı olmayan emirlerine uymaktır. Üçüncüsü Allah yolunda olan cihâddir." (Buhârî)

Yaptıkları fedakârlıklar göz önüne getirilirse, haklarını ödemenin imkânsızlığı ortaya çıkar. Bir evlât hiçbir surette onların hakkını ödeyemez. Allah-u Teâlâ onlara **"Öf!"** demeyi bile hoş görmüyor.

Resul-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz **"Ana-babaların ihtiyarlık zamanlarında bunlardan birine veya her ikisine yetişip de, lâyük oldukları hürmette bulunmadıklarından dolayı cennete giremeyen kimsenin burnu yerlerde sürünsün!"** buyurmuştur ve üç kere tekrarlamışlardır. (Müslim)

Bir Hadis-i şeriflerinde ise şöyle buyururlar:

"Bir evlât babasının hakkını lâyükıyla ödeyemez. Ancak babasını başkasının kölesi olarak bulup da satın alırsa ve azad ederse ödeyebilir." (Müslim)

Büyük günahları sıralarken de **"Allah'a ortak koşmak, ana-babaya asi olmak ve yalancı şahitlik yapmak."** buyurmuştur. (Buhârî)

Bir başka Hadis-i şeriflerinde, Allah-u Teâlâ'nın dilediği bir çok günahların cezasını kıyamet gününe kadar tehir edeceğini, ana-babalarına isyan edenlerin ise cezalarını dünyada iken başlatacağını haber vermiştir. Ayrıca Allah-u Teâlâ'ya arz edilip de geri döndürülmeyen duâların arasında ana-babanın evlâtları için yaptıkları bedduâları da saymıştır. (Buhârî)

Bunun içindir ki bir evlât onlara karşı vazifesini hakkıyla yapmak mecburiyetindedir.

Maddî-mânevî ihtiyaçlarını istemeden karşılamalı, gönüllerini incitecek hareketlerden şiddetle kaçınmalı, kusurlarını görmemezlikten gelmeli, başkalarının yanında hep iyiliklerinden söz ederek itibarlarını korumalı, şikayet etmemeli, hayatta iken olsun öldükten sonra olsun haklarında duâ etmeli, vefatlarından sonra dostları ile ilgisi devam ettirmelidir.

Cenâb-ı Hakk buyuruyor:

"Biz insana anne babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Zira annesi onu karnında zahmetle taşımış ve güçlkle onu doğurmuştur." (Ahkâf: 15)

"Onlarla dünyada iyi geçin." (Lokman: 15)

"Rabb'in yalnız kendisine kulluk etmenizi ve ana-babaya güzelliikle muâmele etmenizi emretti.

Eğer onlardan biri veya her ikisi senin yanında iken ihtiyarlığa ererlerse onlara öf bile deme, onları azarlama, onlara güzel ve tatlı söz söyle.

Onlara acıyarak tevâzu kanatlarını yerlere kadar indir ve de ki:

Ey Rabb'im! Onlar beni küçükken nasıl terbiye ettilerse, sen de kendilerine öylece merhamet et." (İsrâ: 23-24)

Allah ve Resul'ünün haklarından sonra anne ve baba hakkı gelmektedir.

Dünyaya gelmemize vesile olan, yetişmemiz için her türlü sıkıntı ve güçlüklerle katlanan, istirahat ve istikbâlimiz uğruna kendi huzur ve rahatlarını fedâ etmekten çekinmeyen anne ve babamıza karşı evlâtlık vazifelerini hakkıyla yapmak mecburiyetindeyiz.

Onlara saygı ve sevgi göstermeli, gönüllerini incitecek ve kıracak hareketlerden şiddetle sakınmalıyız.

Hayırlı bir evlât, ana-babasının âdetâ gözlerinin içine bakar, ihtiyaç zamanlarında yardımlarına koşar. Cennet onların ayakları altında gizlidir.

Onlara itaat, hürmet ve ahkâma uygun olan emirlerine inkıyad etmek kati bir farz; itaatsizlik etmek, karşı gelmek ve gücendirmek ise büyük günahlardan olup kati bir haramdır. Çünkü büyük günahların başında Allah'a şirk koşmak, hemen sonra da ana-babaya isyan gelmektedir.

Hadis-i şeriflerinde Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz şöyle buyurmaktadır:

"Ana-babaya hizmet, itaat ve ihsan sebebiyle Cenâb-ı Allah insanın ömrünü artırır." (Camius-sağır)

"Ana-babaya kavlen ve fiilen ihsân eylemek Allah yolunda cihadda bulunmak kadar faideyi gerektirir." (Camius-sağır)

"Ana-babaya ihsan ömrü artırır. Yalan rızkı azaltır, hayır duâ kazâları savuşturur." (Camius-sağır)

"Üç şey vardır ki onlarla amel ve ibâdet faydalı olamaz. Birincisi Cenâb-ı Allah'a şirk, ikincisi mümin olan ebeveyne isyan, üçüncüsü savaşta cepheden kaçmaktır." (Camius-sağır)

"Cennete girmek analara tevâzu, itaat ve hoşnudluklarını kazanmak için ayaklarına kapanmakla olur." (Camius-sağır)

"Bir kimse ana-babasının üzülmesini gerektirecek harekette bulunursa büyük günah sâhibi olur." (Münâvî)

"Ana-babasına ve yaratıcısına itaatkâr olan kul, cennetin en yüce makamlarındadır." (Münâvî)

"Ana-babasına muhabbetle nazar etmek, evlâd için ibâdet makamındadır." (Münâvî)

D) Evlât Terbiyesi:

Evlâdın ana-babaya hürmet ve itaati farz olduğu gibi, anne babanın da çocuklarına karşı aynı güzelliikle muâmele etmeleri dini bir vazifedir.

Çocuk anne-babaya ilâhî bir hediye, ilâhî bir emanettir. Kalbi tertemizdir, ekilmemiş bir tarladır, hangi tohum atılırsa o büyür. İyilik telkin edilir, iyi işler yaptırılırsa iyi bir insan olur. Dünya ve âhirette saadet ve selâmete erer. Böyle güzel bir terbiye ile yetiştirdikleri için anne ve babası da onun ecir ve sevaplarına ortak olurlar. Şayet iyi terbiye edilmezse kötü bir insan olur. Anne-baba onun kötülüğünden mesuldürler, günahına da ortak olurlar.

Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şeriflerinde buyururlar ki:

"Hiçbir baba evlâdına güzel edep ve terbiyeden daha değerli ve üstün bir miras bırakamaz."
(Tirmizî)

"Cenâb-ı Hakk'tan korkunuz, in'âm ve ihsan hususunda evlâdınız arasında adâlet ediniz."
(Müslim)

"Evlâdlarınızı Peygamber'inize, ehl-i beyt'ine ve kırâat-i Kur'an'a muhabbet gibi üç hasletle terbiye ediniz." (Camius-sağır)

"Bir kimsenin üç oğlu olur da birisini olsun 'Muhammed' ism-i şerif'yle tesmiye etmezse cehâlet etmiş olur." (Camius-sağır)

"Çocuğun kokusu cennette bulunan 'reyhan' kokusunu andırır." (Camius-sağır)

"Cenâb-ı Allah o babaya merhamet buyursun ki, evlâdına hayırlı işler için yardımcı olur."
(Münâvî)

"Evlâdın pederleri üzerindeki hakları, güzel bir isim ile isimlendirip ve İslâm âdâbı ile kendilerini eğitmek ve yetiştirmektir." (Münâvî)

Çocuk dünyaya gözlerini açınca, yıkanıp kundaklandıktan sonra yapılacak ilk iş, sağ kulağına Ezân-ı Muhammedî sol kulağına ikâmet okumaktır. İkinci yapılacak iş çocuğa güzel bir isim koymaktır.

Hazret-i Ömer -radiyallahu anh- Efendimiz'e bir adam gelerek *"Oğlum bana ezâ-cefâ ediyor, beni dövüyor."* diye şikayette bulundu.

Hazret-i Ömer -radiyallahu anh- Efendimiz çocuğu çağırarak **"Hiç Allah'tan korkmaz mısın? Hiç evlât ana-babasına isyan eder mi? Babanın evlât üzerindeki haklarını bilmiyor musun?"** diye sorunca:

"Güzel yâ Emîrel-müminin! Buna karşılık evlâdın da ana-babasının üzerinde bir takım hakları yok mudur?" dedi.

Bu haklı itiraz karşısında Hazret-i Ömer -radiyallahu anh-:

"Evet vardır. İffetli ve asâletli bir hanımla evlenmeli, çocuğuna güzel bir isim koymalı, ahkâm-ı ilâhiye'yi öğretmelidir." buyurdu.

Genç de şunları söyledi:

"Babam sizin bu saydıklarınızdan hiçbirini yapmamıştır. Annem olan kadını esir pazarından satın almıştır. Bana, pislik yuvarlayan böcek mânâsına gelen Cuâl adını takmıştır. Ahkâm-ı ilâhiye'ye âit hiçbir şey de öğretmemiştir."

Bunun üzerine Hazret-i Ömer -radiyallahu anh- Efendimiz çocuğun babasına dönerek:

"Oğlum bana isyan ediyor diye bir de şikâyet ediyorsun. Aslında sen ona fenâlıkta bulunmuşsun. Bu hatâyı önce sen işlemişsin." buyurdu.

Çocukların ahkâma uygun olarak yetiştirilmeleri ilâhi bir emirdir:

"Ey iman edenler! Kendinizi ve ehl-ü iyâlinizi cehennem ateşinden koruyunuz, onun tutuşturucusu insanlar ve taşlardır." (Tahrim: 6)

Çocukların üzerine titremek gerekiyor. Güç bir vazife amma onları korumak mecburiyetindeyiz.

Bu emr-i şerifi bilen biliyorsa da, nerede ve nerden başladığı bilinmediği için herkes kabahati çocukta arıyor. Kendi kusurunu bilmiyor ve görmüyor.

Yuva kurmaya karar verdiğin zaman asil, dindar, iffetli ve temiz bir kız aradın mı?

Çünkü Hakk Celle ve Alâ Hazretleri Mâide sûresi 5. Âyet-i kerime'sinde, mümin, hür ve iffetli kadınlarla evlenmeyi emrederken Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz ise **"Mezbelelikte biten yeşillikten sakınınız."** buyurmuşlardır.

Helâl yiyip helâl yedirdin mi? Bu evliliğin Rızâ-i ilâhiye'ye uygun olup olmadığına dikkat ettin mi?

Çocuğa güzel bir isim verip Ahkâm-ı ilâhiye'yi öğrettin mi? Ekilmemiş gönül bahçesine Allah ve Resul'ünün sevgisini ektin mi?

Göz, kulak, el, ayak gibi bütün âzâlarının Hazret-i Allah tarafından verildiğini; sıhhat, âfiyet, rızık ve mâişet gibi sonsuz nimetler verdiği gibi, ahirette de daha nicelerini vereceğini haber verdin mi? Ölüm, kabir, mahşer, sırat, cehennem gibi vartalardan kurtulması için nasıl hazırlanması gerektiğini bildirdin mi? Cennet ve Cemalullah'a kavuşması için kendisine yardımcı oldun mu? Bu uğurda harcanan masrafın en kıymetli sadaka-i câriye olduğunu ve ona bırakılacak en kıymetli mirasın din terbiyesi olduğunu bildin mi?

Çocuklarından şikâyetçi olanlar, bu hususlara dikkat ettiler mi?

Bize düşen vazifelerimizi yapmamışsak, onlardan bir şey beklemeye de hakkımız yoktur. Ne verdik ki ne bekleyeceğiz?...

Salih bir evlâdın yetişebilmesi için insan yatakta dahi edebini muhafaza edecek, şayet edep muhafaza edilirse Hazret-i Allah da o çocuğa edep ihsan eder.

Anne-babanın çocuklarına güzel bir numune olmaları da çok mühimdir. Çünkü çocuk onlardan gördüklerini, iyi veya kötü hemen kapar.

Çocuklara dâima hayır-duâ edilecek, onlara şer ve zarar verici duâlar etmekten kaçınılacak.

Yaşı ilerledikçe nerelere gidip, kimlerle arkadaşlık ettiği, her hâl ve hareketi inceden inceye takip edilecek.

Zira Hadis-i şerif'te şöyle buyurulmaktadır:

"Günahkâr ve isyânkâr arkadaşlardan sakın. Zira senin de onlardan olduğun anlaşılır." (Câmius-sağir)

Evine helâl lokma, seçme lokma kazanıp getirilecek.

Alttan, göz görmemiş, gizli ve kapalı olanını tercih edecek; açıkta satılanlardan almayacak, çünkü onu almaya gücü yetmeyen vardır, gözü kalmıştır.

Haramla beslenen bir vücut hep kötü şeylere meyleder. Bu gibi kimselerin asi olması gayet tabiidir.

Şeyh Vefa Hazretleri ile ilgili şöyle bir kıssa naklederler: Bu zâtın küçük oğlu yoldan geçen sakaların su tulumlarını iğne ile delmeyi âdet hâline getirir. Sakalar bu durumu âlim zâta söylemeye utanırlar. Nihayet birgün tahammül edemeyip Şeyh Vefa Hazretleri'ne meseleyi intikal ettirirler.

O da kendi kendine bunda çocuğunun değil, ya annesinin ya da kendisinin suçu olabileceğini düşünür ve derin bir murakabaya dalar. Bir hatasını göremez, hanımına sorar. Hanımı iyice düşünür ve der ki:

"Efendi ben bu çocuğa hamile iken komşuya misafiriğe gitmiştim. Masanın üzerinde portakallar vardı. Çok canım istedi, söylemeye utandım. Bir ara ev sahibinin yokluğundan faydalanarak elimdeki iğneyi batırdım ve portakaldan çıkan suyu azıcık emdim."

Bu cevabı alan şeyh hazretleri **"Hemen git komşudan helâllik al."** buyurur. Ertesi günden itibaren çocuk da bu huyundan vazgeçer.

Bu durumdan çok hislenen anne *"Benim güzel yavrum, en ufak hatamı bile gizlemedin!"* der.

AKRABA HAKKI

Hakk Celle ve Alâ Hazretleri Âyet-i kerime'sinde:

"Kendisinin adını öne sürerek birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'tan korkun ve akrabalık bağlarınızı kesmekten sakının." buyuruyor. (Nisâ: 1)

Akrabayı ziyaret etmeye, onlarla muhabbetle kaynaşmaya ve devam ettirmeye **sıla-i rahim** denir. İslâm'ın farzlarından biridir.

Akraba haklarına riâyet; onları unutmamak, görüşüp-konuşmak, gidip-gelmek, hediyeleşmek, yardıma muhtaç olanlarına maddi ve mânevî yardımda bulunmak demektir.

Akraba ziyaretleri imkânlara göre yapılmalı, mümkün olmadığı durumlarda telefonla veya mektupla da olsa hâl-hatır sorulmalıdır.

Zekât verecek seviyede zengin olan bir müslüman evvelâ fakir olan erkek veya kız kardeşlerine, sonra amca-hala, daha sonra da dayı-teyze ve bunları takip eden diğer fakir akrabalarına vermesi gerekir.

Hadis-i şerif'te şöyle buyurulmaktadır:

"Sadakanın en makbulü, dargın akrabaya verilen sadakadır." (Ahmed bin Hanbel)

"Yâ Resulellah! Benim akrabalarım var, onları ziyaret ediyorum, onlar benimle alâkayı kesiyorlar. Onlara iyilik ediyorum, onlarsa bana fenâlık ediyorlar. Onlara yumuşak davranıyorum, onlar bana karşı câhilce hareket ediyorlar." diyen bir zâta Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz **"Sen bu hâl üzere devam ettikçe Allah'ın lütfu ve yardımı seninle beraberdir."** buyurmuştur. (Müslim)

Diğer Hadis-i şerif'lerinde ise şöyle buyuruyorlar:

"İyiliğe iyilikle mukabele eden kimse tam manası ile akrabaya silâ yapmış değildir. Hakiki silâ; kendisi ile münâsebeti kesenleri görüp gözetmektedir." (Buhârî. Tecrîd-i sarîh: 1970)

"Akrabaya verilen sadakada iki sevap vardır. Birisi sadaka, diğeri de akrabayı görüp-gözetme sevabıdır." (Tirmizî)

"Rızkının bolllaştırılmasını, ömrünün uzun olmasını isteyen kimse akrabasını ziyaret etsin."
(Buhârî. Tecrîd-i sarîh: 965)

KOMŞU HAKKI

Hakk Celle ve Alâ Hazretleri Âyet-i kerime'sinde:

"Yakın ve uzak komşuya iyilik edin." buyuruyor. (Nisâ: 36)

Evimizin dört tarafından kırkar hâne komşularımızdır. Dinimiz komşu haklarına büyük ehemmiyet vermiştir. Hadis-i şerif'te **"Ev almadan evvel komşu, yola çıkmadan evvel arkadaş araştırınız."** buyurulmuştur.

Komşuların birbirlerine karşı dini ve ahlâkî bir takım hakları vardır: Muhtaç olduğunda ihtiyacını gidermek, sevinçli ve tasalı günlerinde yanında olmak, komşusunun malını, canını, ırz ve namusunu, şeref ve haysiyetini gözetmek gerekir.

"Cibril bana komşuya iyilik yapmayı, haklarına riâyet etmeyi o kadar çok tavsiye etti ki, nerede ise komşuyu komşuya mirasçı yapacak sandım." (Buhârî. Tecrîd-i sarîh: 1979)

Komşulukta esas olan komşuya eziyet etmemek değil, bilâkis onların ezâ ve cefâlarına tahammül etmek, kötülüklerine iyilikle mukabelede bulunmaktır.

Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şeriflerinde şöyle buyuruyorlar:

"Komşunun komşu üzerinde büyük hakkı vardır." (Camius-sağir)

"Komşusu aç ve kendisi tok olan bir merhametsiz, mümin-i kâmil olamaz." (Münâvî)

"Komşusu aç iken tok yatan bir mümin hakkıyla iman etmiş değildir." (Mişkatül Mesâbih)

"Allah'a ve âhiret gününe inanan kimse sakın ha komşularına eziyet etmesin. Onları üzücü, zarara uğraticı söz ve hareketlerden sakınsın." (Müslim)

"Allah'a ve kıyâmet gününe iman olan kimse komşusuna ihsân etsin." (Müslim)

"Şerrinden komşusu emin olmayan kimse cennete giremez." (Müslim)

"Ey müslüman kadınlar! Komşuya verilen veya komşudan alınan bir hediyeyi velev ki paça dahi olsa az görmeyin." (Buhârî. Tecrîd-i sarîh: 1123)

"Komşuların sınırı kırk hânedir." (Münâvî)

Yâni bunun hâricine komşu denilemez.

ARKADAŞ HAKKI

Her insanın sevincini, kederini ve sırlarını paylaşacağı, içini dökeceği, samimiyetle bağlanacağı dostlara ihtiyacı vardır. Hiç bir maksat ve menfaat düşüncesi olmadan, sırf Allah için kurulan dostluklar uzun ömürlüdür. Ahirette de devam eder.

Âyet-i kerime'de:

"Dostlar, o gün birbirine düşmandır; takvâ sahipleri müstesna." buyuruluyor. (Zuhruf: 67)

Aslında bütün müslümanlar birbirlerinin dostu ve kardeşidir. Fakat buna rağmen bir müslümanın herkesten daha çok sevdiği, daha samimi duygularla bağlandığı dostlarının bulunması normaldir. Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'le Ebu Bekir -radiyallahu anh- Efendimiz arasındaki dostluk buna mümasil bir dostluktur.

Evlerini ve mallarını Mekke'de bırakarak hicret eden muhacirleri Medine'li ensar evlerine almışlar, onların ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarına tercih etmişlerdi. Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bu samimiyeti takviye etmek için Muhacir ve Ensar arasında ikişer ikişer kardeşlik akdetti.

Sâlih arkadaş edinmek, arkadaşlık haklarına azami riayet ederek bu dostluğu devam ettirmek dünya ve âhiret saâdeti bakımından son derece değerlidir.

Hayırlı bir dosttan mahrum kalanlar, Âyet-i kerime'ye göre âhirette bunun hasretini hayıflanarak şöyle dile getirecekler:

"Şimdi artık bizim ne şefaathımız var, ne de sıcak bir dostumuz!" (Şuarâ: 100-101)

Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz ise Hadis-i şeriflerinde buyururlar ki:

"Sâlihlerden bir çok dostlar edininiz. Zirâ sülehâdan her fert kıyamet gününde şefaath etmek için izinlidir." (Camiüs-sâğir)

"Sâlih bir dosta sahip olmak, kişinin saâdetindedir" (Münâvî)

"İyi ve kötü arkadaş misk taşıyan ve körük çeken gibidir. Misk taşıyan ya sana misk verir ya sen ondan satın alırsın, yahut üzerinde güzel koku bulursun. Körük çeken ise ya senin elbiseni yakar, yahut kötü koku duyarsın." (Buhârî. Tecdî-i sarîh: 1884)

Bir kimse ile kardeşlik akdedince nikâh akdi gibi bazı haklar ortaya çıkar.

Hadis-i şerif'te:

"İki dost, birbirini yıkayan iki el gibidir." buyuruluyor.

Arkadaşının ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarından üstün tutmalı. İstetmeden mal ve bedenle her türlü yardımına koşmalı, ilk seçme ve tercih hakkını arkadaşına bırakmalıdır.

Sevinçte ve tasada, kâr ve zararda yanında bulunmalı, müsamahalı olmalı, daima hüsnüzan beslemeli, sırlarını saklamalı, hatalarını bağışlamalı, kusurlarını örtmeli, her hususta onun hukukunu gözetmelidir.

Hayatında da vefatında da arkadaşını hayır duâ ile anmalı, çocuklarını ve yakınlarını arayıp sormalı, vefâkâr olmalıdır.

Kardeşinin İhtiyacını Görmek:

Resul-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şeriflerinde buyururlar ki:

"Din kardeşinin dünyevî ve uhrevî bir sıkıntısını halleden kimse için hacc ve umre gibi sevab yazılır." (Münâvî)

"O bir kimse ki din kardeşinin ihtiyacını def'eyler, Cenâb-ı Allah da o kimsenin ihtiyaçlarını giderir." (Buhârî)

"Bir kul, din kardeşinin yardımında buldukça Cenâb-ı Allah da o kula muâvenet buyurur." (Tirmizî)

"Bir topluluğa hizmet eden, sevâb almak için cümlesinin fevkindedir." (Münâvî)

"Kendisine ilticâ edenlerin ricâsını yerine getirmeyenlerin ricâsını Cenâb-ı Allah kabûl buyurmaz." (Münâvî)

MİSAFİRLİK

Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şeriflerinde:

"Size misâfir geldiği zaman ikram ediniz." buyuruyor. (Camiüs-sâğir)

Bu ikrâm hâli, kâli, fiili olur.

Hâli ikrâm; bir insan misafirin gelişinden hoşlanacak ve hoşlanıldığı hissini verecek.

Kâli ikrâm; gönül alıcı sözler söyleyecek. Çünkü misâfir gariptir, ufak bir şeyden gönlü incinebilir. Hoşlanacağı tatlı kelimeler kullanacak ki, emniyette olduğunu bilsin.

Fiilî ikrâm ise; o anda nasıl gerekiyorsa misâfirini rahat ettirecek. Hazret-i Allah'ın ikrâm ettiği o da ikrâm edecek. Zira Hadis-i şerifte şöyle buyurulmaktadır:

"Misâfire hürmet ve riâyet vâcibdir." (Buhârî)

Herhangi bir yere misâfir olduğunda misâfir edenin ve misâfirin, misâfirlik âdabına riayet etmeleri, hususiyetle yeme-içme durumlarında çok dikkatli olmaları lâzımdır.

Şöyle ki:

Bir yere ağırlık yapıp-yapmadığınızı, sizi sevip sevmediğini kalbinize bakıp öğreneceksiniz. Ona karşı bir muhabbetiniz varsa, o size geldiği zaman bir hoşnutluk hissediyorsanız, o sizden hoşlanıyor ve sizi seviyor demektir.

Eğer misafir hoşlanıldığı yere gidiyorsa, her attığı adımda sevap alır. On rızıkla gelir, birini yer, dokuzunu hâne sahibine bırakır. Giderken de hâne halkının günâhlarının affına vesile olarak gider.

Bir Hadis-i şerifte şöyle buyurulmaktadır:

"Bir kavme misâfir geldikte rızıkıyla gelir. Gittikte o kavmin sebab-i mağfireti olarak gider." (Ahmed bin Hanbel)

Bir de var ki, ev sahibi onun gelmesinden hoşlanmıyorsa, o kimse istenmeyerek, gönülsüz veya mahcubiyetten dolayı yemeğe veya misâfirliğe dâvet edilmişse, her attığı adımda günah alır, her yediği lokma haram olur. Çünkü istenmiyor, o ise gidiyor.

Bunu kalpte ölçmeden hareket etmek çok yanlıştır.

Halkın kalbini İslâm'a ısındırmak maksadı ile halktan toplanan zekât, sadaka veya teberrularla verilen yemeklerden zengin olan kimse yiyemez. İnsanın feyzi kesilir, rahmetten mahrum kalır.

Hazret-i Ali -radiyallahu anh- Efendimiz'i bir kimse yemeğe dâvet etti.

O da **"Üç şartla gelirim: Benim için hiçbir şey satın almayacaksın. Evinde hazır olandan yedireceksin, başkaca külfete girmeyeceksin. Bir de çoluk-çocuğunun nasibini kısmadan vereceksin."** buyurdu.

Sıkıntıda bulunan bir ev sahibi, misâfirine çoluk-çocuğunun nafakasını yedirirse, o yemek haram olur.

Resul-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şeriflerinde şöyle buyururlar:

"Misâfir için tâkat hâricinde sıkıntıya girerek hazırlık yasaklanmıştır." (Buhârî)

Misafirlikte yük olmamalı, asla zahmet vermemeli, müslüman kardeşini usandıracak derecede sık sık ziyaret etmemelidir. Her şey ahkâma göre olmalıdır.

ŞEFKAT VE MERHAMET

Şefkat, acıyıp esirgemek demektir. Büyüklere saygı, küçüklere şefkat göstermek, emsallere karşı da müsamahalı davranmak dinimizin üzerinde durduğu ahlâki faziletlerdendir. "Allah-u Teâlâ'nın emirlerine tâzim, mahlûkatına şefkat" büyük bir esastır.

Müslümanların herhangi bir işe başlamak istemeleri hâlinde ilk önce "Besmele" ile, yani Allah-u Teâlâ'nın sonsuz merhamet sahibi olduğunu bildiren Rahman ve Rahim ismi ile başlamaları emredilmiştir. Her şey ilâhî rahmetin bir tecellisidir. Melâike-i kiram duâlarında şöyle söylerler:

"Ey Rabb'imiz! Rahmetin ve ilmin her şeyi içine almıştır." (Mümin: 7)

Müminlere duâlarında şöyle söylemeleri beyan buyuruluyor:

"De ki: Ey Rabb'im! Bağışla, merhamet et, sen merhamet edenlerin en hayırlısıdır." (Müminûn: 118)

Bir Hadis-i şerifte şöyle buyuruluyor:

"İnsanlara merhamet etmeyenlere Allah merhamet buyurmaz." (Buhârî)

Bir gün huzur-u saâdetlerine bir grup insan gelmişti. *"Siz çocuklarınızı öper misiniz ya Resulellah?"* dediler. **"Evet"** buyurunca *"Fakat biz vallahi öpmeyiz!"* dediler.

Buyurdular ki:

"Allah sizin kalplerinizden merhameti aldıysa ben verebilir miyim?" (Buhârî-Müslim)

Hadis-i şeriflerinde şöyle buyuruyorlar:

"Rıfk ve şefkat; yâni halk ile mülâyemet ve lütuf ve merhamet eylemek akıl ve hikmetin başıdır." (Camiüs-sağir)

"Küçüğümüze merhamet, büyüğümüze hürmet ve itaat etmeyenler seçkin ümmetimizden değildir." (Tirmizî)

"Bir kalbden merhamet eksik olmaz, meğer ki o kalbin sâhibi şakî olsun." (Ebu Dâvud)

"Şefkat insan için uğurlu ve mes'ûd olduğu gibi aksi olan sertlik dahî uğursuzluk sebebidir."
(Münâvî)

"Bir mümine yapılan zillet ve hakareti görüp engel olmaya gücü yettiği halde yardımda bulunmayanları, Cenâb-ı Hakk mahşerde zelîl eder." (Ahmed bin Hanbel)

"Cenâb-ı Allah'a kasem ederim ki, kimse azâb görmeden cennete giremez, illâ ki merhamet sâhibi olsun." (Münâvî)

"Bir topluluğun muhterem ve mükerremi Cenâb-ı Allah'ın rızası için kavmine hizmet eden kimsedir." (Camiüs-sağır)

"Yumuşakbaşlı olanlar dünyada ve âhirette büyük ve muhteremdir." (Camiüs-sağır)

"Yumuşakbaşlılık peygamberliğe yakın bir özelliktir." (Camiüs-sağır)

AF VE MÜSAMAHA

Hakk Celle ve Alâ Hazretleri af ve müsamahanın kin ve intikamdan daha faziletli olduğunu Âyet-i kerime'sinde beyan buyurmaktadır:

"Kim sabreder, kendisine yapılan kötülüğü affederse, şüphesiz ki bu çok mühim işlerden birisidir." (Şurâ: 43)

"Kötülüğün cezası, yine onun gibi bir kötülüktür. Ama kim affeder, barışırsa, onun mükâfatı Allah'a aittir. Doğrusu O, zulmedenleri sevmez." (Şurâ: 40)

Af; kusurları bağışlamak demektir. Hazret-i Allah'a nispet edildiği zaman, kullarına azab etmemesi, günahlarını bağışlaması mânâsını taşır. İnsanların af ile muamele etmesi ise; kendilerine yapılan zulmün intikamını almaya güçleri yettiği halde bağışlamalarıdır. Elinde her türlü fırsat varken intikam almamak, affetmek herkesin kârı değildir. İşte Cenâb-ı Hakk bize bunu emretmektedir.

Diğer Âyet-i kerime'lerinde ise şöyle buyuruyor:

"Af yolunu tut, iyiliği emret, câhillerden yüz çevir." (A'râf: 199)

"Güzel bir hoşgörü ile muâmele et." (Hicr: 85)

"O takvâ sahipleri bollukta ve darlıkta Allah için harcarlar, öfkelerini yenerler, insanların kusurlarını affederler. Allah da güzel davrananları sever." (Âl-i imrân: 134)

"Affetmeniz takvâya daha yakındır." (Bakara: 237)

"Eğer bir iyiliği açığa vurur veya gizlerseniz yahut size yapılan bir fenalığı affederseniz, bilin ki Allah çok affedicidir, her şeye kâdirdir." (Nisâ: 149)

"Kusurlarını affetsinler, aldırmasınlar. Allah'ın sizi bağışlamasını sevmez, istemez misiniz? Allah çok bağışlayıcı, çok merhamet edicidir." (Nûr: 22)

"Affeder, kusurlarına bakmaz, günahlarını örterseniz, şüphe yok ki Allah çok bağışlayıcı çok merhametlidir. (O da sizi bağışlar)" (Teğabün: 14)

Musa Aleyhisselâm **"Yâ Rabb'î! Senin ind-i ulûhiyetinde en değerli kulun kimdir?"** diye suâl eylediğinde:

"Kendisine ezâ edenin cezasını vermeye kudreti olduğu halde affeyleyenlerdir." buyurdu.
(Camiüs-sağır)

Bu yüksek ahlâkın en güzel numunesi Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'dir.

Şahs-ı âlîlerine yapılan bütün hakaret ve kusurları daima affetmişler, ceza ve intikam yoluna gitmemişlerdir.

Risâletin ilk yıllarında İslâmiyet'i yaymak için Tâif'e gitmişti. Dâvetini kabul etmedikleri gibi, taşla tuttular. Vücudu kan içinde kaldı. Buna rağmen onlara bedduâ etmedi, Hazret-i Allah'a hidayete ermeleri için niyaz etti.

Kendi kavmi olan Kureyş, Uhud savaşında mübârek yüzünü yaraladılar, dişini kırdılar. Bu durumda bedduâ etseydi, helâk olacaktı. Fakat o, yüzünden kanlar akarken şöyle duâ ediyordu:

"Peygamberini öldürmek isteyen bir kavim nasıl felâh bulur? Allah'ım, sen kavmime hidayet ver. Çünkü onlar bilmiyorlar." (Buhârî)

Kureyş'lilerin Mekke'de on üç yıl boyunca ona ve müslümanlara yaptıkları eziyet ve işkenceler saymakla bitmez.

Alay ettiler, hakaret ettiler, ölümle tehdit ettiler. Yoluna dikenler serdiler, üzerine pislikler attılar. Mübarek boynuna kement atarak sürüklemek istediler. Sihirbaz, kâhin, mecnun... dediler. Müslümanları uzun zaman muhasara altında tuttular. Nihayet memleketlerinden çıkmaya mecbur bıraktılar...

Mekke fethedildiği gün, bütün bu zulüm ve işkencelerin intikamını alma fırsatı eline geçmişti. En azılı düşmanları ayakları altına serilmiş, hayatlarından ümitlerini kesmişlerdi. Her an ne suretle öldürüleceklerini bekliyorlar ve bunun kendileri için haklı bir ceza olduğunu da biliyorlardı.

Fakat o şefkat ve merhamet timsali yüce zât onlara **"Ey Kureyş! Bugün benim size ne yapmamı beklersiniz?"** diye sordu. **"Hayır umarız. Sen kerim bir kardeşsin, kerim bir kardeş oğlusun..."** diye cevap verdiler.

Rahmet Peygamberi -sallallahu aleyhi ve sellem- buyurdu ki:

"Size bugün Yusuf -Aleyhisselâm-ın kardeşlerine dediği gibi diyorum. Bugün siz hesaba çekilmeyeceksiniz ve ayıplanmayacaksınız. Gidiniz, hepiniz serbestsiniz."

Hadis-i şeriflerinde şöyle buyururlar:

"Kendi gadabını def edenlerden Cenâb-ı Allah azâbını ref eder." (Camius-sağır)

"İntikama kâdir olduğu halde kendine zulmeden affeyleyen kimseyi Cenâb-ı Allah kıyamet gününde affeder." (Camius-sağır)

"Öldürülen kimsenin kanını affeden vârisler için cennetten başka bir ecir yoktur." (Camius-sağır)

"Öldürülmek istenmesi ya da yaralanması halinde katlini affeden maktûl cennete dahil olur."
(Camius-sağır)

"Ümmetimin hayırlısı şol bir hürlerdir ki, gadab ettiklerinde (Nefslerine esir olup fenalık yapmazlar.) Allah için gadablarından rücû ederler." (Münâvî)

"Sirke balı ifsâd ettiği gibi gadab dahî imanı ifsâd eyler. Yâni lütuf, şefkat ve hilim gibi güzel sıfatlarını izâle eder." (Münâvî)

"İnsanlar üzerine idareci olduğunuz zaman halka ihsân ve kölelerinize ve işçilerinize af ile muâmele ediniz." (Camius-sağır)

"Mümini sövüp saymak fısk ve haksız yere katli ise küfre yakındır." (Buhârî)

"Her kim ki İslâm devletinin kanadı altında ve emaneti altında bulunan bir gayr-i müslim'e ezâ ederse ben o kimsenin hasmıyım." (Câmiu's-sağır)

"Müminlere kullanmak üzere silâh taşıyan kimse, cemâat-i müminine iltihak etmez." (Buhârî)

"Kölesini ve işçisini haksız yere döven kimse, kıyâmet gününde mahbûsiyetle cezâ görür." (Müslim)

"Müslümanı öldürmek küfür gibi günah, sövüp saymak ise günaha girmeye sebeptir. Aynı şekilde bir mümin için üç günden ziyâde din kardeşiyle kîn tutmak câiz olamaz." (Buhârî)

"Gerçek müslüman şol bir kimsedir ki, müslümanlar onun dilinden ve elinden emîn olsun." (Buhârî)

"Yazıklar olsun o şahsa ki bir mümine gadab eder, Cenâb-ı Hakk'ın gadabını düşünmez." (Münâvî)

"Şüphesiz şeytan namaz kılan kimselerin kendine ibâdet etmesini beklemez. Lâkin o gibiler arasına buğz ve adâvet gibi kötülükler sokmak üzere son derecede çalışıyor." (Müslim)

DARGINLIK VE ARABULUCULUK

Müslümanlar ana-baba bir kardeş gibidirler. Bu kardeşliğe zarar verecek söz ve hareketler yasaklanmış, müslümanın müslümana sert davranması, birbirlerinden uzaklaşmaları haram kılınmıştır.

Meşru bir sebeple ve terbiye maksadıyla olmaksızın bir müslümanla üç günden fazla dargın durmak, câiz değildir.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şeriflerinde:

"Bir mümin, mümin kardeşi ile üç günden fazla dargın durması helâl olmaz. Üç gün geçince hemen onu bulsun ve selâm versin. Selâmını alırsa, her ikisi de ecir ve sevapta ortak olurlar. Karşılık vermezse o günaha girmiş, selâm veren de dargınlıktan çıkmış olur." (Ebu Dâvud)

"Her Pazartesi ve Perşembe günleri mükellef olanların amelleri Allah'a arz olunur. Cenâb-ı Hakk kendisine şirk koşmayan her kulunun günahını mağfiret eder. Yalnız mümin kardeşi ile aralarında kin bulunan kimseyi affetmeyip 'Birbirleriyle barışincaya kadar bunları bırakın.'" buyurur. (Müslim)

"Bir kimse müslüman kardeşine bir sene dargın durursa, onun kanını dökmüş gibi günaha girmiş olur." (Ebu Dâvud)

Hele bu dargınlık akraba arasında olursa mesuliyeti daha da ağırdır.

Bir Hadis-i şerifte de şöyle buyuruluyor:

"Akrabalık bağı arşa asılmıştır. Şöyle der durur: Beni birleştireni Allah birleştirsin. Beni ayıranı Allah da ayırsın." (Müslim)

Dargın olanları barıştırmak müslümanların üzerine bir vazifedir.

Hakk Celle ve Alâ Hazretleri Âyet-i kerime'lerinde:

"Müminler kardeşlerdir. Dargın olan kardeşlerinizin arasını düzeltin." (Hucurât: 10) **"Onların fısıldaşmalarının çoğunda hayır yoktur. Ancak sadaka vermeyi, iyilik yapmayı veya insanların arasını düzeltmeyi emredenlerin sözünde hayır vardır. Kim Allah'ın rızâsını kazanmak için bunları yaparsa biz ona çok büyük bir mükâfat vereceğiz."** buyuruyor. (Nisâ: 114)

Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz müslümanların arabuluculuk yapmalarını tavsiye ettiği gibi, kendileri de bizzat gidip dargın olanları barıştırdılar.

Hadis-i şerif'lerinde şöyle buyuruyorlar:

"İki kişi arasındaki düşmanlığı izâle ve ıslah, sadakaların faziletlielerindedir." (Buhârî)

"Halkın arasını ıslah et, velev ki yalan bir sözü irtikâb ile olsun." (Câmiu's-sağir)

– **"Size namaz, oruç ve sadaka derecesinden daha üstün ve sevaplı bir şey söyleyeyim mi?"**

– **"Evet Yâ Resulellah!"**

– **"Arabulmaya çalışmak, barıştırmaktır. Çünkü aranın bozuk olması kökünden kazır. Saçı kazır demiyorum, dini kazır."** (Tirmizî)

Yalan büyük günahlardan olmasına rağmen, karı-koca ve diğer insanların arasını bulmak için Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz buna müsaade etmişlerdir.

HEDİYELEŞMEK

Müminleri birbirine bağlayan iman kardeşliğidir. Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz müminler arasında sevgi husule gelmesi için Hadis-i şerif'lerinde hediyeleşmeyi tavsiye buyurmuşlardır:

"Birbirinize hediye veriniz, aranızda muhabbet vücûda getiriniz." (Camiüssağir)

"Hediyeleşiniz, bu sûretle aranızdaki muhabbeti artırmış olursunuz." (Münâvî)

"Birbirinize hediye veriniz; zîra hediye kalpteki muhabbeti artırır." (Münâvî)

"Hediyeleşiniz; çünkü hediye nefret ve kinleri giderir." (Tirmizî)

"İstemeksizin sultanların mallarından Cenâb-ı Allah sana bir şey ihsân ederse onu alıp yemeli ve kendine mal etmelisin." (Câmiûs-sağir)

"Dünya malından her kime istemeksizin bir şey verilirse onu kabûl etmeli." (Nesâî)

"Birbirinize karşılıklı yemek ikram ediniz. Çünkü rızkın bollaşmasına sebep olur." (Câmiûs-sağir)

Hediye verenin maksadı sırf rızâ olmalıdır. Eğer hediye minnet olursa, riyâ ve şöhrat olursa, verileni kabul etmemek gerekir. Alındığı takdirde verenin kötü maksadına yardımcı olunmuş olur.

KABİR ZİYARETİ

Kabirleri haftada bir gün, Perşembe öğleden sonra, Cuma ve Cumartesi günleri gidip ziyaret etmek erkekler için menduptur.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şerif'lerinde buyurlar ki:

"Bir kimse ebeveyninin veya onlardan birisinin Cuma günü kabrini ziyaret ederek Yâsin-i şerif okursa, küçük günahları affedilir." (Münâvî)

"Kabirleri ziyaret ediniz. Zira ahireti hatırlanıza getirir." (Münâvî)

"Dünyada garip yahut yolcu gibi ol! Nefsini ehl-i kuburdan say!" (Tirmizî)

Hadis-i şerif'lerde kabristana uğrayan bir kimse Yâsin-i şerif veya on bir İhlâs-ı Şerif okuyup sevabını ölenlere başılayacak olursa, Allah-u Teâlâ'nın onlara kolaylık vereceği, okuyanlara da ölümler sayısınca sevap ihsan buyuracağı beyan buyurulmuştur.

Kabristana varınca selâm vermelidir. Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz şöyle buyurlardı:

"Ey müminler yurdunun sakinleri! Allah'ın selâmı üzerinize olsun. İnşallah biz de sizlere katılacağız." (Ebu Dâvud)

Kabristanın ağaçlarını kesmek, yeşilliklerini yolmak ve biçmek mekruhtur. Fakat kurumuş olanları sökmekte ve yolmakta mahzur yoktur.

TİCARETTE DOĞRULUK

İslâmiyet'te ticaretin temeli doğruluk ve iyiliktir. Alıcı ve satıcının gönül rızâları, fiyat hususunda insaf ve itidâlden ayrılmamaları, karaborsacılık yapılmaması, haram ve helâl hudutlarına riayet olunması; fâizcilikten, ölçü ve tartıda hile yapmaktan, aldatmaktan, yalan söylemekten, yemin etmekten, haddinden fazla pahalıya satmaktan kaçınılması... gibi kaideler, ticaret hayatının mühim şartlarındandır.

Bu mühim şartlara riayet edenler Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz tarafından övülmüşlerdir.

Hadis-i şerif'lerinde buyurlar ki:

"İnsanın kazandığı şeylerin en değerlisi yetiştirdiği evlâdı ve hiyânetsiz olan alış-veriştir." (Ahmed bin Hanbel)

"Veren el alan elden hayırlıdır." (Buhârî)

"Yediğinizin en temizini kendi kazancınızdan olandır." (Ebu Dâvud)

"Hiç kimse elinin emeğinden daha hayırlı bir yemek asla yememiştir. Allah'ın peygamberi Dâvud Aleyhisselâm da kendi eliyle kazandığını verdi." (Buhârî. Tecrîd-i sarîh: 967)

İslâm'da ticaret pek mühim bir kazanç yoludur.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şeriflerinde şöyle buyururlar:

"Rızkın onda dokuzu ticarettedir."

"Doğru ve emniyetli bir tüccar kıyamet gününde peygamberlerle, siddiklarla ve şehidlerle beraber haşredilecektir." (Tirmizî)

"Geçimini sağlamak için çalışan hıfret ve san'at sahiplerini Cenâb-ı Hakk sever" (Münâvî)

"Sıdk ile mevsûf olan tâcir kıyamet gününde Allah'ın Arş'ının gölgesinde harâretten korunur." (Camiüs-sağır)

"Korkak tacir ticâretten mahrum ve cesûr tacir ise bilâkis rızkı bol olur." (Camiüs-sağır)

"Vatanına hizmet ve kendisine ticâret maksadıyla başka beldeden rızık getirenler rızkı bol, yüksek fiyatla satmak amacıyla rızıkları hapseden karaborsacılar mel'ündür." (İbn-i Mâce)

Helâl kazanç temin etmek için çalışıp kazanmak farz olduğu gibi; alış-verişle uğraşan her müslümanın ticarî muamelelerle alâkalı, lüzumlu bilgileri öğrenmesi de farzdır.

Hazret-i Ömer -radiyallahu anh- Efendimiz:

"Ticaret hakkındaki dinî hükümleri bilmeyen, çarşılarımızda satıcılık yapamaz." buyurmuşlardır. (Tirmizî)

TEVÂZU

Tevazu ahlâk-ı hamidenin temeli ve kaynağıdır. Peygamberlerin ve salihlerin ahlâkındandır. Hakk yoluna girenlerin işaretidir.

Hakk Celle ve Alâ Hazretleri mütevazi kullarını Âyet-i kerime'sinde meth-ü senâ ediyor:

"Rahman'ın öyle kulları vardır ki, yeryüzünde tevâzu ve vekar ile yürürler." (Furkân: 63)

Esas mânâsı ile tevâzu; hiç kimseyi hakir ve küçük görmemek, her gördüğünü kendinden daha hayırlı bilmektir.

Kendinden genç olanları gördüğünde *"Genç yaşta Hazret-i Allah'a yönelmiş tevbe-kâr olmuş, nefsinin bütün arzularından tecrit etmiş, Mevlâ'ya isyan etmemiş. Bu benden hayırlıdır."* diye düşünecek.

Kendinden yaşlı kimseler için de *"Bu benden daha çok ibadet etmiştir, Cenâb-ı Hakk'a daha yakındır."* diyecek.

Cahil bir kimseyi gördüğü zaman *"O bilmeyerek günah işliyor, ben bilerek işliyorum."* diye içinden geçirecek.

İnançsız birisi ile karşılaştığında veya böyle bir kimseyi duyduğunda ise *"Belki bir gün hidayete erer, müslüman olur. Belki ben günahlarım yüzünden imansız gidebilirim. Sonumuzun ne olacağı öldükten sonra bilinir."* diye düşünecek. Çünkü hiç kimse son nefesini ne şekilde vereceğini bilemez.

Bu değerler Hakk'a dayanır. Bu değer gerçekleştiğinde, değere değer verdiği için dilerse Hazret-i Allah o kulumu değerlendirir, salih kullarından eylesin.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz, hem vakur hem de son derece mütevazi ve alçak gönüllü idi. Ashab-ı kiram -radiyallahu anhüm- Hazeratı onun yolunda her fedakârlığı seve seve yapmayı canlarına minnet bildikleri halde, o kendi işlerini kendi görürdü. Tevazunun kemâl mertebesinde bulunduğundan dolayı elbisesini yamar, ayakkabısını tamir eder, evi süpürür, hamur yoğurur, koyunları sağır, develeri bağlar, yemlerini verir, hastayı ziyaret eder, cenazelerde bulunur, misafirlerini bizzat kendisi ağırır, hizmetlerini görürdü. Ashab'ını evlerinde ziyaret ederdi. Hiç bir resmiyet ve külfete bakmadan, en fakir insanlar arasında oturur, onlarla birlikte yemek yer, fakirlerin, dulların, kimsesizlerin işlerini görmekten zevk alırdı.

Meclislerde kendisi için hususi yer ayırttırmazdı. Nerede boş bir yer bulursa oraya otururdu. Övülmekten asla hoşlanmazdı. Fazilet sahiplerine ikram, şeref sahiplerine ihsan ederdi.

Hazret-i Allah onu "Hükümdar peygamber" veya "Kul peygamber" olmak arasında muhayyer bırakmış, o "**Kul Peygamber**" olmayı tercih etmişti. Allah-u Teâlâ da bu tevazusuna karşı onu, kıyamet günü insanların şefaatçisi yaptı.

Hadis-i şeriflerinde şöyle buyuruyorlar:

"Cenâb-ı Allah, tevâzu ediniz, diye bana emir buyurdu." (Ebu Dâvud)

"İnsanlarla tevâzu ve fukarâ ile oturup kalkınız. Zîrâ Allah katında mükerrerrem olduğunuz gibi kibirden dahi kurtulursunuz." (Camiüs-sağır)

"Allah için tevâzu gösteren kimseyi Allah yükseltir." (Camiüs-sağır)

"Âlim olan zât, halka tevâzu gösterirse değer ve şerefini artırmış olur." (Münâvî)

"Fukara ile oturup kalkmak tevâzudandır." (Münâvî)

"Mütevâzi olmadıkça zâhid olamazsın." (Münâvî)

"Toplantı yerlerinin eser-i şeref olmayan bir noktasında oturmaya râzı olmak tevâzudandır." (Münâvî)

MUHTAÇLARA YARDIM ETMEK

İhtiyaç sahiplerine infakta bulunmak Allah-u Teâlâ'nın bir emridir.

Nitekim Âyet-i kerime'sinde:

"Allah ve Resul'üne iman edin. Sizden önce geçenlerin ardından Allah'ın size sarf için yetki verdiği şeylerden sarfedin. İçinizden iman edip de sarfeden kimselere büyük mükâfat vardır." buyuruyor. (Hâdid: 7)

Fakirlere infak etmek Allah'a ve Resul'üne imandan sonra emredilmesinden anlaşılıyor ki, salih amellerin en önemlilerinden birisidir.

Âyet-i kerime'de ayrıca, önce geçenlerden intikâl eden malın, hakikatte Allah'a ait olduğu hatırlatılıyor. Meşru şekilde faydalanmaları için kullarına yetki vermiş, emr-i ilâhi'ye uygun olarak kullanılması için de kullarını vekil kılmıştır.

Şu halde her şeyin hakiki sahibi Allah-u Teâlâ, muhtaç olanlara sadaka vermeyi emrettiğine göre, O'nun malını O'nun yolunda istediği şekilde sarfetmek gerekir. Bir kul kendisinin bu mal üzerinde vekil

olduğunu unutup da, kendisine ait olduğunu zannederse; O'nun malında O'na ortak olmaya kalkmış ve böylece de büyük bir günaha cesaret etmiş olur.

Allah-u Teâlâ bu gibi kimselerin uğrayacağı cezayı bildirmek üzere Âyet-i kerime'sinde şöyle buyurur:

"Allah'ın, kereminden kendilerine verdiği şeyde cimrilik edenler hiçbir zaman onu kendileri için hayırlı sanmasınlar. Bu onların zararınadır. Cimrilik ettikleri şeyler kıyamet gününde boyunlarına dolanacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah'ındır. Allah bütün yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır." (Âl-i imrân: 180)

Zekât, mal ile yapılacak mecburi bir yardım şeklidir. Fakat mal ile yapılacak yardım sadece zekâtтан ibaret değildir. Müslümanlara, ihtiyaçlarından fazla olan mallarından ihtiyaç sahiplerine infak etmeleri emir ve tavsiye edilmiştir. İnfak zekâtтан ayrı bir farizadır.

İslâmiyet bir çok vesilelerle fakirlere yardım edilmesini teşvik etmiştir.

Ezcümle;

Ramazan-ı şerif'te hastalık veya ihtiyarlık sebebiyle oruç tutmaktan âciz kalan kimse, tutamadığı gün sayısınca bir fakiri doyurur veya bedelini para olarak verir.

Ramazan bayramından önce fitir sadakası vermek vâciptir, bu sadaka fakirlere verilir.

Kurban bayramında mâli gücü yerinde olan kimse kurban keser ve etini fakirlere dağıtır.

Adak adayan kimse, adağı yerine gelince, adadığı şeyi fakirlere tasadduk eder.

Bir kimse yemin edip de yemininden dönerse, on fakiri doyurur veya giydirir.

Hacc'da cezalanan bir kimse, bunun kefareti olarak bir kurban keserek etini fakirlere dağıtır.

Umumun menfaatine sarfedilmek üzere kurulan vakıflar da ayrı bir hususiyet arzeder.

Resul-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şerif'lerinde şöyle buyurmaktadır:

"Her kim ki duâlarının kabulünü ve gam ve sıkıntısının def' ve ref'ini murad ederse sıkıntıda bulunanların imdadına yetişsin." (Ahmed bin Hanbel)

"Sadaka ile cehennem ateşinden korununuz. Velev bir hurmanın yarısı ile olsun. Ona da mâlik değilseniz insanların gönüllerini hoş edecek güzel ve hoş bir sözle olsun tasadduk ve takvâda bulununuz." (Buhârî)

"Sadakaların en fazîletlisi vücudun sağlam, malın sevilen, hayatının devamının umulduğu ve fakru zarurettten korkulduğu bir zamanda geciktirmeden tasadduk ettiğin bir maldır. Can boğaza gelinceye kadar geciktirip de o vakit 'Filâna şu kadar ve filâna şu kadar' deme ki, o anda ister istemez mal senin değil gösterdiğin kimselerindir." (Müslim)

"Şüphesiz tasadduk, Cenâb-ı Hakk'ın gadabını söndürür ve insanı saâdetle ibka ile kötü sondan muhafaza eyler." (Tirmizî)

"Yâ Bilâl i'tâ ve infak et! Cenâb-ı Hakk'ın lütfuyla mallarına noksan ârız olacağından korkma!" (Câmius-sağîr)

"Sadaka veriniz! Zirâ sadaka sizi cehennem ateşinden kurtarır." (Camius-sağîr)

"Müslüman kimsenin sadakası ömrün artmasını gerektirdiği gibi kötü sondan da muhafaza eder." (Tirmizî)

"Sadaka yetmiş nevi belâyı men'eder. Bunların hafifi cüzzâm ve baras (alatenlilik) meşhur hastalığıdır." (Câmiussağîr)

"Şüphesiz sadakayı, ihtiyaç sahibi almadan, Cenâb-ı Hakk kudret eliyle kabûl edip alır." (Münâvî)

"Sadaka oruçtan efdâldir. Oruç ise insanı cehennem ateşinden korumak için kalkan makamındadır." (Münâvî)

"Biliniz ki sizden bir ferd yoktur, illâ vârisin malını kendi malından ziyâde sever. Hâl-i hayatında tasadduk ettiğin şeyler, kendi mülkündür ki, ölümden sonra semeresini koparırsın. Senden sonraya terkettiğin mal ise vârislerindir." (Nesâî)

Verilen sadakayı başa kakmak, fakirlerin gönlünü incitici bir söz ve harekette bulunmak da haramdır.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde buyurur ki:

"Ey inananlar! Allah'a ve ahiret gününe inanmayıp, insanlara gösteriş için malını harcayan kimse gibi sadakalarınızı başa kakmak ve eziyet etmek suretiyle boşa çıkarmayın.

O gösteriş yapanın durumu, üzerinde biraz toprak bulunan kayaya benzer. Şiddetli bir sağanak isabet eder de onu sert bir kaya halinde bırakıverir. (Toprağı gider, kaya kalır.) Kazandıklarından hiçbir şey elde edemezler.

Allah inkâr eden kimselere hidayet etmez." (Bakara: 264)

İhtiyacından dolayı zaten üzüntülü olan bir kimsenin, verdiği başa kakmak suretiyle kalbini kırmak; sadakanın sevabını giderdiği gibi, ayrıca kişinin günaha girmesine vesile olmaktadır.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şerif'lerinde; **verdiği şeyi başa kakanlarla Allah-u Teâlâ'nın kıyamet günü konuşmayacağını, rahmet nazarıyla yüzlerine bakmayacağını, onları temize çıkarmayacağını** haber vermiştir. (Müslim)

Diğer bir Âyet-i kerime'de ise şöyle buyuruluyor:

"Mallarını Allah yolunda hayra verip de sonra başa kaktıran, alanların gönlünü kırmayan kimselerin Rabb'leri katında mükâfatları vardır. Onlara korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir." (Bakara: 262)

Âyet-i kerime'den anlaşılıyor ki, sadaka verenler, verdiklerini başa kaktıkları takdirde; dünyada kat kat fazlasını kazanacakları gibi, ahirette de Rabb'leri katında bunun mükâfatını ayrıca göreceklerdir.

Hadis-i şerif:

"İhsan sâhibi olan zenginlerin fakara tarafından mükâfatı nasîhat ve öğüt ile hayır duâ eylemektir." (Münâvî)

ALLAH YOLUNDA İNFAK

Hakk Celle ve Alâ Hazretleri Kur'an-ı kerim'inde:

"Ey müminler! Size ne oluyor ki, Allah yolunda infakta bulunmuyor, mallarınızı sarfetmiyorsunuz? Halbuki göklerin ve yerin mirası zaten Allah'ındır." buyuruyor. (Hadîd: 10)

Bu Âyet-i celile müminlerin kurtuluşa ererek cennete girmelerini sağlayacak olan sadaka ve infaka riâyet etmeyen ümmetin hâlini hayret ifâdeleriyle ferman buyurmaktadır.

Servet sahibi zenginlerin Allah yolunda infak hususundaki gevşekliği cidden üzüntü vericidir.

Hazret-i Allah diğer Âyet-i kerime'lerinde şöyle buyuruyor:

"Sevdiğiniz şeyleri Allah yolunda infak etmedikçe aslâ iyiliğe eremezsiniz." (Âl-i imrân: 92)

"Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, her başağında yüz tanesi olan ve yedi başak bitiren bir tohuma benzer. Allah dilediğine fazlasıyla verir. Allah'ın lütfu geniştir ve O her şeyi bilendir." (Bakara: 261)

"Onların fısıldaşmalarının çoğunda hayır yoktur. Ancak sadaka vermeyi, iyilik yapmayı veya insanların arasını düzeltmeyi emredenlerin sözünde hayır vardır." (Nisâ: 114)

"Hiç şüphesiz Allah yolunda savaşıp düşmanları öldüren ve öldürülen müminlerin canlarını ve mallarını Allah, cennet kendilerinin olmak karşılığında satın almıştır. Onlara vâd olunan cennet haktır ki, Tevrat'ta da İncil'de de ve Kur'an'da da sabittir. Allah'tan ziyade ahbine vefa gösteren kimdir? O halde yaptığınız bu hayırlı alışverişten dolayı sevinin. İşte bu çok büyük bir saadettir." (Tevbe: 111)

İnfak hususunda en güzel numune Ashâb-ı kiram -radiyallahu anh- Efendilerimiz'dir.

Onlar Allah'a ve Resul'üne o kadar inanmışlardı ki, hiç tereddüt etmeden mallarını ve canlarını fedâ etmekten çekinmediler. Hazret-i Allah'ın vâd-i sübhânisine kavuştular.

Sıddık-ı Ekber -radiyallahu anh- bütün malını ortaya koymuştu. Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz **"Yâ Ebâ Bekir! Ehline ve çocuklarına ne bıraktın?"** diye sorduğu zaman **"Allah ve Resul'ünü bıraktım."** buyurmuştu.

Onlar kardeşlerini kendilerine tercih ettiler. Ensar, muhacir kardeşlerini bağına bastı. Mallarını aralarında bölüştüler.

Eğer biz de onlara benzemek istiyorsak, bize düşen de onların yaptığını yapmaktır. İcabettiği zaman canımızı, icabettiği zaman malımızı tereddütsüz verirsek, Allah-u Teâlâ'nın vaadini kazanmış oluruz.

Bir Âyet-i kerime'de de şöyle buyuruluyor:

"Müminler içinde öyle erler vardır ki, Allah'a vermiş oldukları ahde sadâkat gösterirler. Onlardan kimi bu uğurda canını fedâ etti, kimi de bu şerefi beklemektedir." (Ahzâb: 23)

Bunlar Allah'a gönülden bağlı olup, söz verenler ve hükmünü Hakk'tan bekleyenlerdir.

Fâni olan dünya evinde bâki değiliz. Ebedî olan ahiret evine gitmeye ve bilhassa elimizde mevcut olan bütün mal ve eşyadan sadece bir kefen kadarını alıp diğerlerini terketmeye mahkûmuz.

Kiralık evlerde oturmakta olan kiracıların ev taşırken bütün eşyasını beraberinde götürüp, sevdiği mallarından hiçbir şeyi bırakmayacağı herkesçe bilindiği halde, her şeye muhtaç olan kabir evine gidenlerin sevgili eşyalarından kısmen olsun bir şey beraberinde götürmemeleri gerçekten hayret ve dehşet verici bir durumdur.

Cenâb-ı Hakk'ın kullarına emaneten ihsan buyurduğu mal ve servetin tamamından kulun ayrılacağı şüphe götürmez bir gerçektir.

Şu kadar var ki, din-i İslâm'ın izzeti ve ehl-i imanın kuvvet bulması için gerekli olan malı infak edenler böyle değildir. O, malını ahirete intikâl ettirdiğinden Hazret-i Allah onun mükâfâtını kat kat ihsan edecektir.

Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz;

"Hanginiz var ki, vârisinin malı ona kendi malından daha sevgili olsun." buyurdıkları zaman Ashâb-ı kiram -radiyallahu anhüm- **"Yâ Resulellah! İçimizde hiç kimse yoktur ki, kendi malı başkasınınkinden daha sevimli olmasın."** dediler. Bunun üzerine Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz buyurdular ki:

"Önce gönderdiği kendisinin malıdır. Geriye bıraktığı da vârisinindir." (Buhârî)

Diğer Hadis-i şeriflerinde ise şöyle buyuruyorlar:

"İki haslet sahibinden başkasına gıpta edilmez. Bunlardan birisi, Allah tarafından kendisine mal verilip de Hakk yolunda onu sarfa muvaffak olan kimse. Diğeri ise, kendisine ilim ve hikmet ihsan olunup da, onunla hükmeden ve onu öğreten kimsedir." (Buhârî)

"Yarım hurma tasadduk etmek suretiyle de olsa, cehennemden korunmaya çalışınız." (Buhârî)

"Kulların, sabahına erdikleri hiçbir gün yok ki, bunda iki melek inerek birisi 'Allah'ım! Malını infak edene bereketli ve çok mal ver. Diğeri de malından vermeyene yokluk ver diye dua etmesin." (Buhârî)

"Sadaka malı eksiltmez." (Müslim)

"Allah ancak temiz olanı kabul eder. Bir kimse helâl kazancından bir hurma miktarı tasadduk ederse, Allah o sadakayı kabul eder. Sonra onu sizden birinizin tayını büyüttüğü gibi ihtimamla sahibi için büyütür, hatta dağ gibi olur." (Buhârî)

"Bir insan öldüğünde amel defteri kapanır. Yalnız sadaka-i câriyesi, ilmî bir eseri, kendisine duâ eden hayırlı bir evlâdı olan kimsenin amel defteri kapanmaz." (Müslim)

KÖTÜ HUYLARDAN VE ÇİRKİN İŞLERDEN SAKINMAK

Dinimiz ahlâkımızı güzelleştirerek, kötülüklerden ve kötü huylardan kaçınmamızı emretmektedir.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde:

"Kötülüklerin zâhir ve bâtın olanlarından uzak bulununuz." buyuruyor. (En'âm: 151)

Diğer Âyet-i kerime'lerinde ise şöyle buyuruluyor:

"Size yasak edilen büyük günahlardan kaçınırsanız, kusurlarınızı örteriz ve sizi ağırlanacağınız şerefli bir yere yerleştiririz." (Nisâ: 31)

"Onlar ki günahın büyüklerinden ve hayasızlıklardan kaçınırlar, yalnız bazı küçük kusurlar işleyebilirler. Şüphesiz ki Rabb'inin mağfireti geniştir." (Necm: 32)

Resul-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz **"Helâk edici yedi şeyden sakının!"** buyurdular. *"Yâ Resulellah! Bunlar hangileridir?"* diye sorulduğunda şöyle buyurdular:

"1. Allah'a şirk koşmak,

2. Sihir yapmak,

3. Allah'ın haram kıldığı canı haksız yere öldürmek,

4. Fâiz yemek,

5. Yetim malı yemek,

6. Savaşta cepheden kaçmak

7. Namuslu müslüman kadınlara zinâ isnad etmek." (Buhârî. Tecdîd-i sarîh: 1172)

Bu yedi günahın dışında büyük günahlar olduğunu belirten başka Hadis-i şerif'ler de vardır.

Allah-u Teâlâ'nın nâmütenahi ihsanlarına ve nimetlerine karşı isyan etmek nankörlük demek olduğundan, aslında günahların hepsi büyüktür. Buna rağmen Hadis-i şerif'te beyan buyurulan yedi büyük günah, diğer bütün günahların anası olduğu için, hususiyetle bunlardan sakınmak lâzımdır.

Hadis-i şerif'lerde şöyle buyuruluyor:

"İmân-ı kâmil iki yarımdır. Bunların birisi yasakların işlenmesinden sakınmak, sabır ve diğeri emirlere uymak ve itâat-i ilâhî'den ibâret olan şükürdedir." (Camius-sağir)

"Muhacir, Allah'ın yasakladığı şeylerden kaçınandır." (Buhârî. Tecdîd-i sarîh: 10)

Resul-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz etrafında ashabından bir cemaat olduğu halde buyurdu ki:

"Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayacağınıza, hırsızlık yapmayacağınıza, zina etmeyeceğinize, çocuklarınızı öldürmeyeceğinize, kendiliğinizden uyduracağınız herhangi bir yalanla iftirada bulunmayacağınıza, dinen bilinen kulluk ve taatta isyan etmeyeceğinize dair bana biat ediniz.

Verdiği bu sözü yerine getirenin sevabı, Allah tarafından karşılır. Kim ki bu sayılan günahın birine düşer ve bu dünyada cezasını çekerse, bu onun günahının kefaretidir. Dünyada suçu gizli kalanın cezası Allah'a kalır. Allah dilerse onu bağışlar, dilerse azab eder." (Buhârî. Tecdîd-i sarîh: 18)

DİLİ KÖTÜ SÖZLERDEN KORUMAK

Dil Allah-u Teâlâ'nın en büyük nimetlerinden birisidir. Kendisi küçük olmakla beraber; itaat ederse itaatı, isyan ederse isyanı çok büyüktür.

Bunun içindir ki ağızdan çıkan sözlerin doğru olması, gerçeğe aykırı olmaması farzdır.

Bir Âyet-i kerime'de:

"İnsanlarla güzel konuşun." buyuruluyor. (Bakara: 83)

Allah-u Teâlâ her kulu için, iyi ve kötü her işi ile beraber sözlerini de âhirette delil olmak üzere, yazıcı melekler vazifelendirmiştir.

Âyet-i kerime'sinde şöyle buyurur:

"O bir söz atmaya dursun mutlaka yanında onu gözetleyen, söylediği her sözü zabteden (bir melek) hazır bulunur." (Kâff: 18)

Dilin tehlikelerinden, vereceği zararlardan kurtulmanın birinci yolu sükuttur. Bütün ehl-i kemâl mertebeyi sükutta bulmuşlardır.

Resul-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz çok az konuşur, konuşulanları dinler, ashabına da boş ve faydasız sözlerden kaçınmalarını tavsiye buyururdu.

"*Yâ Resulellah! Benim hakkımda en çok korktuğunuz şey nedir?*" diye soran bir zâta, mübârek dilini tutarak **"İşte budur"** buyurmuşlardır. (Tirmizî)

"*Kurtuluş yolu nedir yâ Resulellah?*" diyen bir zâta ise şöyle buyurmuşlardır:

"Dilini aleyhine (çıkacak sözlerden) muhafaza et, evin ile meşgul ol, hatalarına ağla!" (Tirmizî)

Bir Hadis-i şerif'lerinde ise şöyle buyuruyorlar:

"Allah'a ve ahiret gününe imanı olan ya hayır söylesin veya sussun." (Buhârî)

Diline sahip olan, diğer uzuvlarına da sahip olur.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şerif'lerinde buyururlar ki:

"Âdemoğlu sabaha çıktığı vakit, bütün uzuvları dile derler ki: Bizim hukukumuzu korumak hususunda Allah'tan kork! Biz sana tâbiyiz, bizim doğruluğumuz sana bağlıdır. Eğer sen dosdoğru olursan biz de doğru oluruz, doğruyu buluruz. Şayet sen eğrilirsen biz de öyle oluruz." (Tirmizî)

İnsan ehemmiyetsiz sandığı öyle sözler konuşur ki, bu sözler onu Allah-u Teâlâ'nın rahmetinden uzaklaştırır, ebedî hayatını kaybetmesine vesile olur.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şerif'lerinde şöyle buyururlar:

"Bir kimse, Allah'ın sevdiği bir söz söyler de o söz ile Allah-u Teâlâ'nın rızasına ulaşabileceğini zannetmez. Halbuki Allah-u Teâlâ o hayırlı söz sebebiyle kıyamete kadar o kimseden râzı olur."

Diğer bir kimse de Allah'ın gazabını mucip bir söz söyler, o sözün kendisini Allah'ın gazabına ulaştırabileceğini zannetmez. Halbuki Allah-u Teâlâ o kimseye o kötü söz sebebiyle kıyamete kadar buğzeder." (Tirmizî)

İnsanın diline sahip olmasının ne kadar mühim olduğunu Resul-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şerif'lerinde beyan buyuruyorlar:

"Bir kulun imanı istikamette olmaz, kalbi istikamette olmadıkça; kalbi de istikamette olmaz, dili istikamette olmadıkça." (Ahmed bin Hanbel)

"Cenâb-ı Hakk'ın ziyâde sevdiği amel, lisanı boş sözlerden husûsiyle yalan ve gıybet, sövüp-sayma gibi yasaklardan korumaktır." (Buhârî)

"Sadakaların en değerlisi boş ve haram olan sözlerden lisanını korumaktır." (Camius-sağır)

"İnsanoğlunun başına gelen günahların ekserisi lisanındandır." (Camius-sağır)

"Hikmet ondur. Dokuzu uzlette, diğeri sumt ve sükuttur; yâni mâlâyâniden lisanını korumaktadır." (Camius-sağır)

"Çok söyleyenlerin hatâsı çok olur. Hatâsı çok olanların ise günahları çok olur, günahı çok olanlara da kıyâmet gününde lâyük olan azâbdır." (Camius-sağır)

"Haramlardan sakınan sâimin sükûtu tesbîh, uykusu ibadet, duâsı makbûl, amel ve ibâdeti kat kat olur." (Camius-sağır)

"Mâlâyâniden sükût, ibâdetlerin efdâlidir." (Münâvî)

"Konuşmaya dîni bir gerek bulunmazsa sükût âlimleri tezyîn eder, câhillerin ayıbını örter." (Camius-sağır)

"Sükût, güzel ahlâkın başıdır." (Münâvî)

"Selâmetini arzu edenler lisanlarını hıfz eylesinler." (Buhârî)

"Selâmetini isteyen kimse, sumt ve sükûtu iltizâm etsin." (Münâvî)

İnsanı imandan soyan küfür lâfızları, dilin en büyük zararidir.

Gıybet, yalan, iftira, nifak, riyâ, hakaret, alay etmek, verdiği sözde durmamak, yalan şahitliği yapmak, söz taşımak, gönül kırmak... hep dilin âfetleridir.

Dilin husule getirdiği bütün bu kötülüklere karşı:

"Sükût eden kurtulmuştur." (Tirmizî)

Hadis-i şerifi bir müslüman için ölçü olmalıdır.

YALAN SÖYLEMEMEK

Yalan; doğru olanın veya doğru bildiğinin aksini söylemektir. Dinimiz yalanı haram kılmış ve şiddetle menetmiştir.

Âyet-i kerime'lerde:

"Yalan sözden çekinin." (Hacc: 30)

"Şüphesiz ki Allah, aşırı yalancıyı doğru yola erdirtmez." buyuruluyor. (Mümin: 28)

Doğruluk imanın sermayesi, yalan da nifakın sermayesidir.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şeriflerinde şöyle buyururlar:

"Kişinin her işittiğini söylemesi, yalan olarak yeterlidir." (Müslim)

"Söylediklerine inanacak bir mümin kardeşine yalan söylemen, çok büyük bir hıyanettir." (Ebu Dâvud)

"İnsan yalanı irtikâb edince o yalanın kötü kokusuyla muhâfızı olan melâike-i kirâm kendisinden bir mil uzaklaşır." (Tirmizî)

"Günahların en büyüğü lisânın yalanıdır." (Camiüs-sağir)

"Yalandan sakınınız. Zira yalan ile iman bir arada bulunmaz." (Ahmed bin Hanbel)

"Yalan insanın yüzünü kara eyler, iki şahsın arasını bozmaya çalışmak, kabir azâbını gerektirir." (Münâvî)

"Yalan rızkın bereketini azaltır." (Münâvî)

"Yalan söyleyenler muhakkak lânete uğramıştır." (Münâvî)

"Bir defa yalan söyleyen üç defa lânete müstehak olur." (Münâvî)

Yalanın en kötü olanı yalan yere yemin etmek ve yalancı şahitlik yapmaktır. Bu ise büyük günahdır.

Âyet-i kerime'de:

"Onlar ki yalan şahitlik etmezler." buyuruluyor. (Furkân: 72)

Hadis-i şerif'te ise şöyle buyuruluyor:

"Yalancı şahitlikten sizi men ederim." (Camiüssağir)

"Yalancı şahid, şahidlik etmek üzere daha yerinden hareket etmezden evvel, kendisini Cenâb-ı Allah cehennem azabına müstehak eder." (İbn-i Mâce)

"Şahidlik etmek üzere çağrılan kimse gördüğünü söylemezse yalancı şahid gibi bir büyük günah irtikâb etmiş olur." (Münâvî)

İFTİRA

Bir kimsenin işlemediği bir suçu işlemiş gibi anlatmak, kendisinde bulunmayan bir kötülüğü varmış gibi göstermek gıybetten de büyük bir günahdır ve haramdır.

Âyet-i kerime'de:

"Kim bir hatâ veya bir günah işler de sonra onu bir suçsuzun üzerine atarsa, muhakkak ki büyük bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmiş olur." buyuruluyor. (Nisâ: 112)

Hususiyetle iffetli kadınlara iftira etmeyi Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz helâk edici yedi şeyden birisi saymıştır.

Bir Âyet-i kerime'de de şöyle buyuruluyor:

"Zinadan haberi bulunmayan iffetli mümin kadınlara zinâ iftirâ edenler, dünyada da âhirette de lânetlenmişlerdir. Onlar için büyük bir azap vardır." buyuruluyor. (Nûr: 23)

KOĞUCULUK

Darginlığa kırgınlığa sebep olacak sözleri birinden diğerine taşımak şiddetle haram kılınmıştır.

Cenâb-ı Hakk buyuruyor:

"Herkesi ayıplayan, söz götürüp getiren ve çok yemin eden, aşağılık zorbaya itaat etme!"
(Kalem: 10-11)

Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz ise Hadis-i şeriflerinde:

"İki kişinin arasını bozmak için söz taşıyan nemmam cennete giremez." buyuruyorlar. (Buhârî)

Bir defasında iki kabrin yanından geçiyorlardı. Şöyle buyurdular:

"Bunlar azab görüyorlar. Hem de azab görmeleri kendilerince büyük bir şeyden değil.

Evet günahları büyüktür. Birisi idrardan sakınmaz, taharetlenmezdi.

Diğeri de iki kişinin arasını bozmak için söz taşırdı." (Buhârî. Tecrîd-i sarîh: 163)

KÖTÜ LÂKAP TAKMAMAK

Müminin mümin üzerindeki haklarından birisi de, onu küçük düşürecek ve hoşuna gitmeyecek kötü lâkaplarla çağırmasıdır.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde:

"Birbirinizi kötü lâkapla çağırmayın." buyuruyor. (Hucurât: 11)

Nitekim Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz cahiliyet devrinde takılan küçük düşürücü lâkap ve adlardan bir kısmını değiştirmiş, onların yerine güzel ad ve lâkaplar vermiştir.

ALAY ETMEMEK

İstihza; küçük düşürücü ve güldürücü hareketlerle insanların ayıplarını, noksanlıklarını ortaya koymak, eğlenceye almak demektir. O kimse bundan rencide olursa haramdır.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde şöyle buyurur:

"Ey iman edenler! Bir topluluk bir diğerini alaya almasın. Alay edilenler belki de Allah katında kendilerinden daha hayırlıdır. Kadınlar da başka kadınları alaya almasınlar. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler." (Hucurât: 11)

Kimin kimden hayırlı olduğu insanlar için mâlum değildir. Hayırlı olanı ancak Allah bilir. Şu hâlde Allah indindeki kendi durumunu bilmeyen bir insanın başkalarını hâkir görüp alay etmesi asla caiz değildir, mümine yakışmaz, kâfirlerin, münafıkların, hususiyetle yahudilerin âdetidir.

Bir kimsenin yellenmesine gülenleri Resul-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz **"Niçin gülüyorsunuz?"** diye ikaz etmişlerdi.

Abdullah bin Mesud -radiyallahu anh- Hazretleri'nin bacaklarının zayıf oluşuna gülenlere ise şöyle buyurmuşlardır:

"Siz onun bacaklarının inceliğine mi gülüyorsunuz? Hayatım yed-i kudretinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, terazide onlar Uhud dağından daha ağır olacaktırlar."

Dünyada iken ehl-i imanı hakir gören ve alaya alan mücrimlerin ahirette alay mevzuu olacaklarını Allah'ımız Kur'an-ı kerim'inde haber veriyor:

"Suçlular inananlara gülerlerdi. Yanlarından geçtikleri zaman, birbirlerine göz kırparlardı. Kendi taraftarlarının yanına döndükleri zaman da (Müminleri ortaya atıp) eğlenirlerdi. İnananları gördüklerinde 'Bunlar sapık insanlar.' derlerdi. Oysa kendileri inananlara gözcü olarak gönderilmemişlerdi. İşte bugün de inananlar kâfirlere güler. Tahtlar üzerinde, inkârcıların yaptıkları şeylerin karşılığının nasıl verildiğini seyrederek." (Mutaffifin: 29-36)

GIYBET ETMEMEK

Gıybet bir müslümanın, duyduğu zaman hoşuna gitmeyecek ayıp, noksan ve kusurlarını arkasından söylemektir.

Gıybet insanlar arasında sevgi, saygı, yardımlaşma gibi güzel hasletleri ortadan kaldırarak yerine buğz, kin, düşmanlık getiren kötü bir huydur. Bundan dolayıdır ki, haram kılınmıştır.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde şöyle buyurur:

"Kiminiz de kiminizin arkasından çekiştirip gıybetini etmesin. Sizden herhangi biriniz, ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? Tiksindiniz değil mi? O halde Allah'tan korkun." (Hucurât: 12)

Diğer bir Âyet-i kerime'de ise şöyle buyuruluyor:

"Allah, zulme uğrayan kimseden başkasının, kötülüğü sözle bile açıklanmasını sevmez. Allah işitir ve bilir." (Nisâ: 148)

Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'e gıybetten sorulduğu zaman:

"Gıybet, din kardeşini hoşlanmayacağı bir şeyle anmandır. Eğer o şey kendisinde mevcut ise, onu gıybet etmiş olursun, değilse iftira etmiş olursun." buyurdular. (Müslim)

Hazret-i Safiye -radiyallahu anhâ- Vâlidemiz'in kısa boylu olduğundan bahseden Hazret-i Âişe -radiyallahu anhâ- Vâlidemiz'e Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz şöyle buyurdular:

"Öyle bir söz söyledin ki o denize atılsa denizi kirletir." (Tirmizî)

Gıybet eden kimse haram işlediği gibi, gıybeti duyup da tasdik eden veya susan da gıybet edenin harama ortağıdır.

Ayrıca işaret, ima, göz-kaş işaretleri, yazı gibi gıybet kasdını ifade eden her hareket gıybet sayılır ve haramdır.

Ancak bazı istisnâ hallerde iyi niyete dayanmak, doğru olmak ve haddi aşmamak şartıyla zaruret nispetinde ruhsat verilmiştir.

Hadis-i şerif'lerde şöyle buyurulmaktadır:

"Gıybetten sakınınız; zira gıybetin bir kısmı zinâdan beterdir." (Camius-sağır)

"Gıybet, zinânın kızkardeşi ve onun benzeridir." (Münâvî)

"Gıybet edenlerle, gıybeti dinleyenler günaha ortaklırlar." (Münâvî)

"Fısk-u fücûru âşikâr olanların gıybeti haram olmaz." (Camius-sağır)

"Bir kimse hayâ elbisesini bırakırsa (hayasızlaşır) gıybeti haram olmaz." (Camius-sağır)

"Fâsıkları irtikâb ettikleri fısklarıyla zikrediniz ki insanlar kötülüklerinden sakınsınlar." (Câmius-sağır)

HASET

Haset, Allah-u Teâlâ'nın bir kuluna ihsan ettiği nimetlere karşı kıskançlık duymak, o nimetin ondan çıkmasını istemektir.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde buyurur ki:

"Yoksa onlar, Allah'ın lütfundan verdiği kimselere haset mi ediyorlar?" (Nisâ: 54)

Allah-u Teâlâ şeytanın şerrinden korunmamızı emir buyurduğu gibi;

"Haset ettiği zaman, hasetçinin şerrinden sabahın Rabb'ine sığınırım." (Felâk: 5)

Âyet-i kerime'si ile, haset edenin şerrinden de sakınmamızı tavsiye buyuruyor.

Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şerif'lerinde buyururlar ki:

"Birbirlerinize buğzetmeyin, birbirinize haset etmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin, birbirinizle alâkayı kesmeyin. Kardeş olun ey Allah'ın kulları!" (Buhârî-Müslim)

Allah-u Teâlâ dilediğini dilediğine verir, dilediğini dilediğinden alır. O'nun bir kuluna lütf buyurduğu her hangi bir nimeti kıskanmak, ilâhi taksime itiraz etmek demektir.

Haset eden kimse gıybet ettiği için, ibadetlerinin sevabını da gidermiş olur.

Hadis-i şerif'lerde şöyle buyurulmaktadır:

"Hasetten sakınınız. Şüphesiz ki ateş odunu mahvettiği gibi, haset de sevap ve iyiliklerin yok olmasına sebep olur." (Ebu Dâvud)

"Acı otun balı ifsâd ettiği gibi hased de müminin imanını ifsâd eder."

"İmân ile hased bir mümin-i kâmilin kalbinde kat'iyen birleşmez." (Nesâî)

"Ateş odunu yakıp imhâ ettiği gibi başkasında olan nimetin zevâlini arzu eylemek mânâsında olan 'hased' dahî insanın amel ve ibâdetini mahveyler." (Ebu Dâvud)

Gıpta ise güzel bir huydur. Bir kimsede bulunan güzel huyların kendisinde de bulunmasını istemek demektir.

SUIZANDAN SAKINMAK

Suizan, insanlar hakkında aslına ermeden kötü bir fikre sahip olmaktır. Böyle zandan sakınmak farzdır.

Dille başkasının kötülüğünü söylemek haram olduğu gibi, bir müslüman hakkında da açık bir delile dayanmadan, tahmin ve ihtimalle suizanda bulunmak, zanla hareket etmek haramdır.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde şöyle buyurur:

"Ey iman edenler! Zandan çok sakının. Zira bazı zan vardır ki günahdır." (Hucurât: 12)

Resul-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz ise Hadis-i şeriflerinde:

"Suizandan sakının. Çünkü zan, sözlerin en yalanıdır." buyurmuşlardır. (Buhârî. Tecrîd-i sarîh: 1993)

Diğer bir Hadis-i şeriflerinde ise şöyle buyuruyorlar:

"İnsanlar helâk oldu, bozuldu diyen kimse, halkın en fazla helâke uğrayanlarındandır." (Müslim)

Takvâ kalptedir ve kalpte olanı ancak Allah bilir. Onun için dış görünüşüne bakılarak insan hakkında kötü hükmü verilemez. Kötü zan beslemek insanı kendini beğenmeye götürür ki, çok çirkin bir huydur.

Hüsn-i zan ise, bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanî kanaat demektir. Övülmüş bir haslet, güzel bir huydur.

Hüsn-i zan, olgunluğun eseridir. Kâmil insanlar başkalarını da öyle görmek isterler.

Hadis-i şeriflerde şöyle buyuruluyor:

"Müminler hakkında güzel zan, güzel ibadetten sayılır." (Ebu Dâvud)

"Hüsn-i zanın fevkinde, bir ibâdetle Cenâb-ı Allah'a ibâdet olunmamıştır." (Münâvî)

"Şer-i şerif dâiresinde hareket eden müminlere hüsn-i zan, insanın güzel ibâdetlerindedir." (Camius-sağîr)

TECESSÜS

İnsanların kusurlarını sorup araştırmak tecessüstür ve sûizanın meyvelerindedir. Zirâ kalp yalnız zan ile kanaat etmez, araştırmak ister, böylece tecessüsle meşgul olur. Bu ise yasaktır.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde:

"Birbirinizin kusurlarını, gizli şeylerini araştırmayın." buyuruyor. (Hucurât: 12)

Başkalarının ayıbını arayan, kendi ayıbını arıyor demektir.

Gıybet, sûizan ve tecessüsün her üçü de Âyet-i kerime'de haram kılınmıştır.

İnsanın kendi kusurunu görüp onu ıslaha çalışması gibi bir irfan olamaz.

Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadîs-i şerîf'lerinde şöyle buyuruyorlar:

"Müjdeler olsun o kimseye ki, kendi kusurları ile meşgul olması, insanların kusurlarını araştırmaktan kendisini alıkoymuştur." (Bezzar)

"Ayıbını yüzüne söylemek üzere kısa boylulara 'Ey kısa boylu!' diyerek hitab etme." (Münâvî)

"Kim bir müminin ayıbını örterse, sanki diri diri toprağa gömülmüş bir kız çocuğunu kurtarmış gibi olur." (Ebu Dâvud)

"Müslümanların gizli hallerini araştırmaya kalkışırsan, onları ifsad eder veya ifsada yaklaştırmış olursun." (Ebu Dâvud)

"Müslüman kardeşinin gizli taraflarını araştıran kimsenin, Allah-u Teâlâ gizli taraflarını araştırır. O kimin gizli tarafını araştırırsa, evinin içinde bile olsa onu herkese karşı rüsvay eder." (Tirmizî)

"Din kardeşinin bir ayıbından dolayı ayıplayan kimse, o ayıbı bizzat kendisi yapmadıkça vefat etmez." (C. Sağır)

"Bir insanı onda olmayan bir şeyle ayıplayan kimse, kendisini doğrulayacak bir delil getirinceye kadar Allah tarafından cehennem ateşi içinde hapsedilir." (Taberânî)

Dinimiz bir kimsenin evine izin almadan girmeyi de bu sebeple yasaklamıştır:

"Ey iman edenler! Kendi ev ve odalarınızdan başka evlere, sahipleri ile alışkanlık temin edip, izin almadan ve selâm vermeden girmeyin. Bu sizin için daha hayırlıdır. Olur ki iyice düşünür hikmetini anlarsınız."

Eğer evlerde bir kimse bulamazsanız, size izin verilinceye kadar içeri girmeyin. Şayet size 'Geri dönün' denilirse dönüp gidin. Bu sizin için daha temiz bir harekettir. Allah bütün yaptıklarınızı bilendir."

Oturulmayan ve içinde eşyanız bulunan evlere izinsiz girmenizden dolayı size bir vebâl yoktur. Allah açığa vurduğunuz da bilir, gizlediğinizi de." (Nûr: 27-28-29)

Cenâb-ı Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz ise Hadîs-i şerif'lerinde:

"İzin istemek üç defadır. Eğer sana izin verilirse gir, şayet verilmezse geri dön." buyuruyorlar. (Buhârî)

Eve girebilmek için hariçten gelen bir kimsenin izin istemesi lâzım olduğu gibi, ev içinde olanların dahi bir odadan diğer odaya geçmek için izin istemeleri gerekmektedir.

Zira Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'lerinde şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Ellerinizi altında bulunan (Köleler, hizmetçi)ler ve sizden olup da henüz bülûğa ermemiş çocuklar, şu üç vakitte (odalarınıza girebilmek için) izin istesinler. Sabah namazından evvel, öğle sığağında elbisenizi çıkardığınız sırada ve bir de yatsı namazından sonra. Bunlar sizin üstünüzün açılacağı vakitlerdir. Bu vakitlerin dışında birbirinizin yanına girip çıkmakta size de onlara da bir günah yoktur." (Nûr: 58)

"Çocuklarınız ergenlik çağına erdikleri zaman, kendilerinden önce bülûğâ eren büyüklerin izin istedikleri gibi kendileri de odanıza girmek için izin istesinler."

İşte Allah size âyetlerini böylece açıklıyor. Allah her şeyi bilir, hükmünde hikmet sahibidir."
(Nûr: 59)

MEŞRU OLMAYAN ŞAKALARDAN SAKINMAK

Ömür insan için en büyük sermayedir. Bu sermayeyi mâlâyânî ile boşa sarfetmemek gerekir.

Resul-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şerif'lerinde:

"Kişinin mâlâyânîyi terketmesi, müslümanlığının güzel olmasındandır." buyururlar. (Tirmizî)

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz meşru olmayan şakalaşmayı yasaklamıştır. Haram olan şaka; devamlı yapılan, ifrata vardırılan, arasında boş lâf ve alay bulunan, insanları kahkaha ile güldüren, heybet ve vakarı gideren şakalardır.

Haram olan şakalarda, o şakayı yapan kimsenin girdiği günaha o şakaya gülen kimseler de girmiş olur.

Fazla şaka ve mizah vakti öldürür. Çok gülmek de kalbi karartır. Çok güldüren her şey kötüdür.

Ancak yalandan ve müslümanı korkutmaktan uzak olmalı, ifrata gidilmemek, devamlı olmamak şartı ile arada bir yapmaktır. Gönül ferahlandırmaya vesile olur.

Nitekim Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şerif'lerinde:

"Ben de şaka yaparım, fakat ben ancak hakkı söylerim." buyurmuşlardır. (İbn-i Mâce)

Enes -radiyallahu anh-e **"Ey iki kulaklı!"** diyerek lâtife yapardı.

İhtiyar bir kadın huzura gelerek **"Cennete girmem için bana duâ ediniz!"** demişti. Resulullah Aleyhisselâm ona **"İhtiyar kadınlar cennete giremez."** cevabını verince ağlamaya başladı. Bunun üzerine **"Sen o zaman ihtiyar olmayacaksın. Allah-u Teâlâ seni gençleştirecektir."** buyurdu.

Yine huzura bir kadın geldi. **"Yâ Resulellah! Kocam sizi dâvet ediyor."** dedi. Resulullah Aleyhisselâm **"Kim o? Gözünde beyazlık olan kimse mi?"** buyurdu. Kadın **"Hayır vallahi onun gözünde beyazlık yoktur."** dedi. Resulullah Aleyhisselâm **"Evet, onun gözünde beyazlık vardır."** buyurdu. Kadın **"Vallahi yoktur!"** deyince **"Hiç kimse yoktur ki gözünde beyazlık olmasın."** buyurarak lâtife yaptığıını ihsas ettirdiler.

Bir kimse gelerek kendisine bir binek verilmesini istemişti. **"Peki, seni bir deve yavrusuna bindirelim."** buyurdu. **"Ben deve yavrusunu ne yapayım."** diye karşılık veren kimseye **"Deve deveden doğar, her deve bir devenin yavrusu değil midir?"** buyurdu.

Gözünde trahom olduğu halde hurma yiyen bir zâta **"Gözünde trahom olduğu halde hurma mı yiyorsun?"** buyurdu. **"Sadece bir tarafıyla yiyorum ya Resulellah!"** deyince, Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz azı dişleri görülecek derecede gülümsediler.

O bu gibi lâtifeleri gönül almak için, gönülleri takviye etmek için yapardı.

Hadis-i şerif'lerinde şöyle buyuruyorlar:

"Şeriat sınırından hârice çıkmamak şartıyla birbirinizle muhabbet ve lâtife ediniz; zirâ dininize sertlik ve kabalık isnâdını sevmem." (Câmius-sağir)

"Kavlen ve fiilen insanlar ile hoş geçinmek ve şakalaşmak sadakadır." (Camius-sağır)

Arada sırada böyle lâtifeler sünnet olup, âdet hâline getirmek câiz değildir.

Hadis-i şeriflerde şöyle buyurulmaktadır:

"Farzların yerine getirilmesinden sonra Cenâb-ı Hakk'ın ziyâde sevdiği amel müslüman bir kimsenin kalbini mesrûr eylemektir." (Câmius-sağır)

"Bir müminin kalbini sevindiren kimse, beni sevindirmiş olur." (Münâvî)

"Aklın başı insanlarla yumuşak muâmele ve iyi geçinmedir." (Camius-sağır)

"Din kardeşlerine karşı tebessüm, sevgi ve sevinçle muâmele etmek sadakadır." (Tirmizî)

| [Hakikat'te Bu Ay](#) | [Diğer Sayılar](#) | [Ana Sayfa](#) |

Asr Sûre-i Şerif'i (5)

3. Hakk'ı Tavsiye Edenler:

"İman edenler"den ve "Amel-i sâlih işleyenler"den sonra "Birbirlerine Hakk'ı tavsiye edenler" de hüsrandan kurtulmuş oluyolar.

Nitekim Allah-u Teâlâ diğer bir Âyet-i kerime'sinde şöyle buyurur:

"İçinizden insanları hayra çağırın, iyiliği emredip, kötülükten sakındıran bir topluluk bulunsun. İşte onlar gerçek kurtuluşa erenlerdir." (Âl-i imrân: 104)

Hem kendileri kurtulur, hem de başkalarının kurtuluşuna vesile olurlar. Bu ise İslâm'da çok büyük bir vazifedir. Hayra dâvet, birliğin ve İslâm'ın esasıdır. Emr-i bi'l-mâruf nehy-i ani'l-münker, yani iyiliği emretmek ve kötülüğe engel olmak da bunun önemli bir kısmıdır.

Bir mümin sadece kendisi din-i mübin'in emir ve yasaklarını yerine getirmekle, iyiyi, doğruyu, güzeli hayatında uygulamakla kalmamalı; aynı zamanda başkalarına da yol göstermek, Hakk'a dâvet etmek, yanlışlıklarının giderilmesine, hatalarının düzeltilmesine çalışmak, kemâle ulaştırmak, istikamete götürmek için iyilikleri emredip, kötülüklerden sakınmasını tavsiye etmeli, nasihatla bulunmalıdır. Eğer müslümanlarda bu şuur yoksa hüsrandan kurtulamazlar.

Nasihat; çok şümüllü, dünya ve ahiret iyiliklerini toplayıcı bir kelimedir. Nasihat dinin direği ve temelidir.

Allah-u Teâlâ bir Âyet-i kerime'sinde de şöyle buyurmaktadır:

"İyiliği emret, kötülükten vazgeçir! Bu hususta sana isabet edecek eziyete katlan! Çünkü bunlar azmedilmeye değer işlerdendir." (Lokman: 17)

Bu kolay bir vazife değildir. Bu vazifeyi yapanların başlarına birtakım musibetler ve sıkıntılar gelmesi mümkündür. Bu sıkıntılara sabretmek lâzımdır. Bir de şu var ki, bu vazife cesareti ve metaneti gerektiren işlerdendir. Malını ve canını o yolda fedâ edenlerin işidir, korkak kimselerin harcı değildir. Bunun için de azimli bir şekilde çok çalışmak gerekiyor. Her müslüman en azından bir kişiyi kurtarma çabası içinde olmalıdır. Ola ki bir kişinin, Allah-u Teâlâ'nın lütuf hidayetine vesile olur.

Farz-ı muhâl ki bir sel gelmiş, bir insanı almış götürüyor. Bir ip atıyorsunuz, boğulmak üzere iken onu kurtarıyorsunuz. Burada bir can kurtuluyor. Aslında pek de mühim bir iş yapmış sayılmazsınız. Çünkü eğer kurtarmasaydınız belki de şehit olacaktı.

Dalâlet ve imansızlık girdabına kapılmış kimseleri kurtarmak bundan daha mühimdir. Onu kurtardığınız zaman bir iman kurtulmuş, saâdet-i ebediye kazanılmış oluyor.

Şöyle düşünürsek, bir tarafta can kurtuluyor, bir tarafta iman kurtuluyor. Aradaki fark ne kadar büyüktür! Bir kimseyi imansızlık felâketinden kurtarmak için nasıl çalışmak gerekiyor? Bir samanlık yansa herkes söndürmeye koşuyor, gönüller yanıyor da hiç kimsenin kılı kıpırdamıyor.

Bir ip uzatılırsa, o ipten tutunup caddeye çıktığı zaman, gerçekten büyük bir girdabın içinde olduğunu görmüş olur. Daha evvel göremezdi, çünkü girdabın içinde idi.

Çok sabırlı çok âzimli olmak ve işin sonuna bakmak lâzımdır. Hidayet Hakk'tandır. Bütün kalpler O'nun kudret elindedir. Dilediğine hidayet eder. Kul kula hidayet veremez, ancak teşvik eder, hidayete vâsıta olur.

| [Hakikat'te Bu Ay](#) | [Diğer Sayılar](#) | [Ana Sayfa](#) |

HAZRET-İ MUHAMMED **Aleyhisselâm**

Hicretin İkinci Yılı

Bedir Savaşı (11)

Esirler Hakkında İstişare:

Esirlerin ne yapılacağı hususunda henüz bir vahiy gelmemişti. Resulullah Aleyhisselâm Medine'ye döndükten sonra Ashâb'ını toplayarak istişare yaptı.

Hazret-i Ebu Bekir -radiyallahu anh-, kurtuluş fidyesi karşılığında esirlerin serbest bırakılması fikrinde olduğunu söyledi. **"Alacağımız fidyeler kâfirlere karşı bize bir kuvvet olur. Allah'ın onlara doğru yolu göstermesi ve kendilerinin bize yardımcı olmaları da umulur."** buyurdu.

Hazret-i Ömer -radiyallahu anh- ise:

"Bunlar seni yalanladılar, doğup büyüdüğün yurdundan çıkardılar, seninle savaştılar. Vur gitsin boyunlarını!" diye cevap verdi. Hatta: **"Filân ve filân benim akrabamdandır. Emir ver onları ben öldüreyim. Âkil'i kardeşi Ali'ye, Abbas'ı kardeşi Hamza'ya ver, onlar öldürsünler."** diye fikrinde ısrar etti.

Resulullah Aleyhisselâm:

"Yâ Ömer! Senin halin Nuh Aleyhisselâm'a benzer. O: 'Ey Rabb'im! Yeryüzünde kâfirlerden hiç kimseyi bırakma!' diye duâ etmişti. (Nuh: 26)

Yâ Ebu Bekir! Senin halin de İbrahim Aleyhisselâm'a benzer. O: 'Bana uyan bendendir, bana karşı gelen kimseyi sana havale ederim.' demişti." (İbrahim: 36)

Daha sonra meseleyi heyetin istişaresine arzetti. Ashâb-ı kiram'ın çoğunluğu Ebu Bekir -radiyallahu anh-in fikrinde oldular. Kendisi de bu fikri uygun görüp, esirlerden dörder bin dirhem bedel alınarak saliverilmesini emretti. Bu arada durumlarına göre fidyeye olarak üçer bin, ikişer bin ve biner dirhem alınması kararlaştırılanlar da vardı.

Esirlerden fidyelerini ödeyenler serbest bırakıldı. Ödemeyenler ise on müslüman çocuğa okuma yazma öğretmek şartıyla serbest bırakılacaklardı. Bu sayede Medine'de okuma yazma bilenlerin sayısı artmış oldu.

Medine-i münevvere'ye getirilen esirler evlere dağıtıldı. Resulullah Aleyhisselâm esirlerin yeme içmelerine dikkat edilmesini tembih etti. Ashâb-ı kiram esirlere yeni elbiseler giydirdiler, yedirip içirdiler.

•

Esirlere yapılan bu muamele, istişâre neticesiydi, ancak Âyet-i kerime nâzil olunca durum değişti.

Allah-u Teâlâ şöyle buyurdu:

"Hiçbir peygambere yeryüzünde ağır basıp düşmanı yere sermeden esir almak yaraşmaz." (Enfâl: 67)

Hiçbir peygamberin savaşta düşmanın esas kuvvetlerini iyice vurup, belini kırıp, askerlerini yerinden kımıldatamaz hale getirip, İslâm'ı yüceltecek şekilde kâfirlere karşı kesin zafer elde edinceye kadar savaşmadıkça esir alması ve esirlerden fidyeye alması doğru bir hareket değildir. Ancak hedef gerçekleştirildikten sonra esir alınabilir.

"Siz geçici dünya malını istiyorsunuz." (Enfâl: 67)

Onlarla gereğince savaşmadan, Allah düşmanlarını kesin bir yenilgiye uğratmadan önce fidyeye almak istemenizle geçici dünya menfaatini istiyorsunuz.

"Oysa Allah ahireti kazanmanızı istiyor." (Enfâl: 67)

Küfrün kahra uğrayıp din-i İslâm'ın izzet bulmasını, bu sayede ahiret hayatınızın selâmette olmasını, buna göre sevap kazanmanızı ve ebedî olan ahiret saâdetini gözetmenizi emrediyor.

"Allah güçlüdür, yegâne hikmet sahibidir." (Enfâl: 67)

Emir ve iradesine karşı gelmenin sonu çok tehlikelidir. Her emrinde mutlak bir hikmet, kullarının anlayamayacağı bir menfaat vardır.

"Eğer daha önceden Allah'tan verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldığınız fidyeden ötürü size mutlaka büyük bir azap dokunurdu." (Enfâl: 68)

Çünkü ganimet mallarının helâl olacağı, Bedir mücâhidlerinin azaba uğramayacakları vaktiyle Levh-i mahfuz'da yazılmış bulunmakta idi.

•

Onlar, bu esirler hayatta kalacak olursa, belki müslüman olmalarına sebep teşkil eder düşüncesinde idiler ve onlardan alınacak fidye ile cihad güçlerini daha da artıracakları kanaatine sahip olmuşlardı. Onları öldürmenin İslâm'ı daha da güçlendireceğini, geriye kalan kâfirlerin kalplerine daha bir korku salacağını farkedememişlerdi. Henüz düşman üzerine tam bir hâkimiyet kurulmuş değildi. O sırada düşmanın biraz uyanık davranması büyük bir felâket getirebilirdi. Bu ince noktaya dikkat edilmediği için bir sene sonra yapılan Uhud savaşında bunun çok zararı görüldü.

Nitekim diğer bir Âyet-i kerime'de şöyle buyurulmaktadır:

"(Savaşta) kâfirlerle karşılaştığınız zaman hemen boyunlarını vurun!

Nihayet onlara iyice vurup sindirince bağı sıkıca bağlayın (esir edin). Savaş sona erince de artık ya karşılıksız veya fidye olarak salıverin." (Muhammed: 4)

Bu da ancak müslümanların üstün olması ve kâfirlerin ezilmesiyle olur.

Hazret-i Ömer -radiyallahu anh- der ki:

"Ertesi günü geldiğimde Resulullah Aleyhisselâm'la Ebu Bekir Sıddık'ı ağlar bir halde buldum. 'Yâ Resulellah! Neden ağlıyorsunuz? Öğreneyim de, gerekirse ben de sizinle birlikte ağlarım.' dedim.

"Bana senin arkadaşlarının teklif ettiği fidye meselesine ağlıyorum. Gerçekten onların azapları bana şu ağaçtan daha yakın arzolundu." buyurdu ve nâzil olan Âyet-i kerime'leri okudu." (Müslim: 1763)

Çok geçmeden müteâkip Âyet-i kerime nâzil oldu. Ashâb-ı kiram'ın bağışlandığı açıklandı:

"Elde ettiğiniz ganimetleri helâl ve temiz olarak yiyin. Allah'tan korkun. Şüphesiz ki Allah bağışlayan ve merhamet edendir." (Enfâl: 69)

Şimdi bu aldıklarınızdan faydalanın, size hakkında herhangi bir hüküm vermediği hiçbir şeyi yapmaya kalkışmayın.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz buyurdular ki:

"Eğer bu fidyeler sebebiyle Allah'ın azabı inseydi Ömer'den başkası kurtulmazdı."

Sa'd bin Muâz -radiyallahu anh- da esirlerin öldürülmesi taraftarı idi. Resulullah Aleyhisselâm onun hakkında da aynı sözü söylemiştir.

•

Bedir savaşında ölümden kurtulup kaçan, müstehak oldukları cezaya çarptırılmayan müşrikler hakkında Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde şöyle buyurmaktadır:

"Kâfirler (kendilerini kurtarıp) geçtiklerini sanmasınlar. Şüphesiz ki onlar (Allah'ı) âciz bırakamazlar." (Enfâl: 59)

Bu Âyet-i kerime onların er geç azaba uğrayacaklarını, kendilerinden intikam alınacağını haber vermiş, nitekim öyle de olmuştur.

•

Resulullah Aleyhisselâm'dan önceki peygamberlerden hiçbiri, savaşta düşmandan alınan ganimetlerden yememişti.

Nitekim bir Hadis-i şerif'te şöyle buyurulmaktadır:

"Benden öncekilere helâl kılınmamışken ganimetler bana helâl kılındı." (Buhârî. Tecrîd-i sarîh: 223)

İslâm dininde her işi Allah için yapmak esastır. Ganimet malı her ne kadar helâl ise de, bu hususta takvâ gösterenlerin ahiretteki ecir ve sevapları kat kat fazla olacaktır.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir diğer Hadis-i şeriflerinde buyururlar ki:

"Allah yolunda gaza ederek ganimet alan hiçbir ordu yoktur ki, ahirette alacakları ecirlerinin üçte ikisini peşin almış olmasınlar. Kendileri için üçte bir kalır. Ganimet almazlarsa ecirleri kendilerine tam verilir." (Müslim: 1906)

| [Hakikat'te Bu Ay](#) | [Diğer Sayılar](#) | [Ana Sayfa](#) |

Muhterem Ömer Öngüt -kuddise sirruh- Efendi Hazretleri'nin Hayat-ı Saadetlerinden İnciler (11)

Zât-ı âlileri'nin zaman zaman hususi sohbetlerinde sevenleriyle paylaştıkları ve devamlı olarak yaptıkları bazı duâları:

İlham Edilen Duâ:

"Hatmü'l-Evliyâ" kitabının müellifi Hakîm et-Tirmizî -kuddise sirruh- Hazretleri şöyle söylemiştir:

"Allah-u Teâlâ'yı rüyâmda gördüm ve O'na;

'Yâ Rabb'î! Ben imanımı kaybetmekten korkuyorum.' dedim.

O da bana; sabahın farzı ile sünneti arasında bir kere şu duâyı okumamı emretti:

(Yâ Hayyu yâ Kayyûm, yâ bedîussemâvâti vel-ard, yâ zel-celâli vel-ikrâm, es'elûke en tuhyiye kalbî binûri mağrifetike ebeden. Yâ Allah! Yâ Allah! Yâ Allah!)

"Ey Hayy! Ey Kayyûm! Ey göklerin ve yerin yaratıcısı! Ey Celâl ve ikram sahibi! Senden, kalbimi marifetinin nuruyla ebediyyen diriltmeni isterim. Yâ Allah! Yâ Allah! Yâ Allah!"

Biz bu duâyı sabah namazının sünnetinden sonra secdeye giderek secdede okuruz.

Seçkinlerin seçkininin bu âlî zâtın bu duâsınının izahını arzedeyim:

"Ey Hayy! Ey Kayyûm!"

"**Hayy**" da "**Kayyûm**" da Allah-u Teâlâ'nın ism-i şerifidir. Bu ne zaman tecelli eder? Hayy; Yaratıcı O'dur, "**Kayyûm**" her şey O'nunla kâimdir. Hazret-i Allah ile kaim olan bir kul, varlığını Hazret-i Allah'ta ifnâ ederse, hiç olursa, kendisinden zerre kalmadığı zaman, Bâki olan Allah kalır. "**Yâ Bâki ente'l-bâki**" çıkar. Baki olan O'dur, başka baki olan yok.

Allah'tan başka eser kalmadığı zaman onu mahviyet bürür, artık o insan Allah'ta yok olmuştur. Onda varlığını koyacak yer kalmaz. En mühim nokta burasıdır.

Farz-ı muhal ki bir yaprak toprağa düştü, çürüdü, eridi, artık hiçbir şey kalmadı. Ne oldu? Toprak oldu. Var olan bir insan Allah'ta düştü, Allah'ta yok oldu. Artık o yok, Baki olan Allah var.

"Ey göklerin ve yerin yaratıcısı!"

Kul mahvoldu burada, kulda artık nefis kalmadı, yok oldu. Şimdi Hakk ile konuşuyor. Artık o fânî oldu.

"Ey Celâl ve ikram sahibi! Senden, kalbimi marifetinin nuruyla ebediyyen diriltmeni isterim."

Mârifetullah'a boyanmış bir kalbi yerine yerleştir. O kalp ile seni zikredeyim, o kalp ile sana hitap edeyim.

O kalp şimdi başka bir kalp oldu. Artık eski kalp değil, eski kalp mahvoldu.

"Ya Allah, ya Allah, ya Allah!"

Çünkü Allah'tan başka hiçbir şey yok. Ne yer var, ne gök var, ne insan var, ne hayvan var. "**Kün feyekün**". "**O!**" diyor oluyor, görünüyor, "**Ö!**" diyor ölüyor.

Hakîm et-Tirmizî -kuddise sirruh- Hazretleri'ne sordular:

"İnsanın imanının gitmesine en çok sebep olan günah nedir?"

Buyurdular ki:

"Üç günah vardır:

Birincisi; iman nimetine kavuştuğuna şükretmemek.

İkincisi; imanın gitmesinden korkmamak.

Üçüncüsü; müminleri incitmek ve onlara eza etmek.

Biliniz ki haksız yere bir müslümanı inciltmek Kâbe'yi yıkmaktan daha büyük günahtır."

Tesbih Namazından Sonra, Secdede İken Yaptıkları Duâları:

"Bazen üç, bazen dokuz kere istiğfar ederim, sonra şu niyazı yaparım;

Allah'ım! Azabından affına, gazabından rızâna, Zât'ından Zât'ına sığınırım. Sen öyle bir Allah'sın ki yalnız kendi kendini bilir, kendi kendini methedersin. Zerre hakir olduğumu, bir defacık anamadığımı, Zât'ına gerçek manada tapamadığımı biliyor, affını diliyorum.

Allah'ım! Sana sonsuz şükürler olsun ki, varlığını içimde hissettirdin. Bu binayı kurdun. Öyle dayadın öyle döşedin ki kâinatta ne yarattınsa içime yerleştirdin. Nurundan nurunu yarattın, o nurdan da mükevvenâtı donattın. Allah'ım! Yaratıcı, ikram edici, ihsan edici Zât'ındır. Öylesine yarattın ki en küçük bir şeyin karşısında bütün mahlûkat acizliğini itiraf eder. Bütün yarattıkların bir araya gelse bir tanesini yapamaz. Azâmetini ikrar ederim, acizliğimi, günahımı itiraf ederim.

Zât'ına sonsuz şükürler olsun, Habib'ine de sonsuz Salât-ü selâmlar olsun.

Sonra üç defa;

(Yâ Hayyu yâ Kayyûm, yâ bedîussemâvâtî vel-ard, yâ zel-celali vel-ikrâm, es'elûke en tuhyiye kalbî binûri mağrifetike ebeden. Yâ Allah! Yâ Allah! Yâ Allah!)

Üç defa;

(Lâilâhe illâ ente sübhâneke innî küntü minez-zâlimîn) (Enbiyâ: 87)

Duâlarını okurum."

Namazlardan Sonra Yaptıkları Kısa Bir Vird:

Her namazdan sonra: **"Bir Fâtiha-i şerif, üç ihlâs-ı şerif, Telbiye, 'Lekad Câeküm...' ve Âmener-resûlü'nün 'Va'fü annâ...'dan sonuna kadar olan Âyet-i kerime'lerinin"** okunmasını tavsiye etmişlerdi. Bu mevzuda yeri geldi şu sözleri söylediler:

"Baştan bir kereye mahsus olmak üzere bir bağış yapılır, artık o bağış öylece gider. Hem cemaatten geri kalmaz, hem de vazifesini ifâ etmiş olur. Telbiye getirirken mümkün merteye azamet-i ilahîyi tefekkür etmek icabediyor. Üç defa getirilirse daha iyi olur.

Bunda çok hikmetler var, çok menfaatler var. Bizim âdet edindiğimiz bir husustu. İznik'li bir kardeşe ifşâ etmişler, hadî gizli kalmasın dedik, umuma duyurduk."

**"Bismillâhir-Rahmânir-Rahîm
Elhamdü lillâhî Rabbil-âlemin. Er-Rahmânir-Rahîm. Mâliki yevmid-dîn. İyyâke-na'büdü ve
iyyâke-nestaîn. İhdinas-sırâtal-müstakîm. Sırâtal-lezîne en'amte aleyhim. Gayril-mağdûbi
aleyhim velâd-dâllîn." Âmîn.**

"Bismillâhir-Rahmânir-Rahîm

Kul hüvallahü Ehad. Allâhüs-Samed. Lem yelid ve lem yüled. Ve lem yekün lehû küfüven Ehad."

"Lebbeyk Allahümme lebbeyk. Lebbeyke lâ şerîke leke lebbeyk. İnnel-hamde ven-ni'mete leke vel-mülk. Lâ şerîke lek."

"Bismillâhir-Rahmânir-Rahîm

Lekad câeküm resulün min enfüsiküm azîz. Aleyhi mâ anittüm harîsun aleyküm bilmü'minîyne raufur-rahîym. Fein tevellev fegul hasbiyallahü lâilâhe illahü aleyhi tevekkeltü ve hüve rabb'ül-arşil aziym."

"Bismillâhir-Rahmânir-Rahîm

Va'fü annâ, vağfir lenâ, verhamnâ. Ente mevlânâ fensurnâ alel kavmil kâfirîn."

Her namazın arkasından şu duâyı yaptıklarını söylemişlerdi:

"Allah'ım! Eüzü besmelenin yüzü suyu hürmetine; Allah'ım! Fâtiha-i şerif ve İhlâs-ı şerif yüzü suyu hürmetine; Allah'ım! Tâhâ ve Yâsin-i şerif yüzü suyu hürmetine; Allah'ım! Kelâm-ı kadîm'in yüzü suyu hürmetine; Ululuğun hakkı için, azametın hakkı için; Nurundan Nur'unu yarattın, kâinâtı da o Nur'la donattın, o Nur'un yüzü suyu hürmetine ve o Nur'dan halkettiklerinin yüzü suyu hürmetine; Allah'ım! Bütün peygamberlerinin, Âdem Aleyhisselâm'ın, Nuh Aleyhisselâm'ın, İbrahim Aleyhisselâm'ın, Musa Aleyhisselâm'ın, İsa Aleyhisselâm'ın yüzü suyu hürmetine; Allah'ım! Ashâb-ı kehf'in ve Ashâb-ı kiram'ın yüzü suyu hürmetine; Allah'ım! Şühedâ'nın, Pîrân-ı izâm'ın yüzü suyu hürmetine; Allah'ım! Mübarek beldelerin, gün ve gecelerin yüzü suyu hürmetine; Allah'ım! Seçkin meleklerin Cebrâil Aleyhisselâm'ın, Mikâil Aleyhisselâm'ın, İsrâfil Aleyhisselâm'ın, Azrâil Aleyhisselâm'ın ve diğer meleklerin yüzü suyu hürmetine. İstemem icabet ettiği halde istemesini bilmediğim, fakat senin bildiğin şeyleri ihsan ve ikram buyur! Habib'in ne istemiş ise onu istiyorum, onun yüzü suyu hürmetine bize de ihsan buyur! Zâtına neden sığınmışsa, ben de ondan sana sığınıyorum. Bilmediğim tehlikelerden de beni muhafaza buyur!"

"Bir âfât için Hazret-i Allah'a sığınıyordum da: 'O duâyı yapsana!' buyurdular.

Hemen bu duâyı yaptım. Hazret-i Allah'ın bu duâdan hoşlandığını o zaman anladım.

Beni Rabb'im bu duâ sayesinde kurtarıyormuş da bilmiyormuşum."

| [Hakikat'te Bu Ay](#) | [Diğer Sayılar](#) | [Ana Sayfa](#) |

EVLYÂ-İ KİRAM **-Kaddesallahu Esrârehüm- HAZERÂTI'NIN** **"HÂTEMÜ'L-EVLYÂ" HAKKINDAKİ** **BEYAN ve İFŞAATLARI (134)**

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî -kuddise sırruh-

Tasavvuf târihinin en seçkin, en meşhur ve müstesnâ simâlarından biri olan Hazret-i Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî -kuddise sırruh- Hazretleri'nin (ö. 1273), tasavvuf alanında büyük bir şöhrete sâhip olan "**Mesnevî**" adlı eserinde, âhir zamanda zuhur edeceği bildirilen "**Hâtemü'l-evliyâ**"nın ilmi, tecelliyâtı, vazîfesi, makam ve mertebesi hakkında ortaya koyduğu beyan ve ifşaatlarının önemli bir kısmı daha önce arz edilmişti.

Bu ifşaatların devamı olarak şimdi de Hazret'in, âhir zamanda dîn-i mübîn'i islâh etmek ve bu devirde yaşayan ehl-i İslâm'ı fitne ve fesaddan muhâfaza etmek için gönderilen bu zâtın nasıl bir tecelliyât-ı İlâhî'ye mazhar kılındığını beyân eden; âhir zaman fitnelerinden kurtuluşun ancak ona tâbî olup, himmet eteğine sınıksız sarılmakla mümkün olduğuna işâret eden bir başka mühim ifşaatları üzerinde duracağız.

Allah İle Dirilen ve Allah'ın Gölgesi Olan, Kendisine Sarılanları Âhir Zaman Fitnelerinden Kurtaran Büyük Veli:

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî -kuddise sırruh- Hazretleri "**Mesnevî**"sinin 420-424. beyitlerinde "**Hâtemü'l-evliyâ**" olan zâtın mazhar olduğu Zâtî İlâhî tecellînin keyfiyetine ve kendisine ihsan buyurulan islah vazîfenin mâhiyetine ışık tutan son derece mühim ifşaatlarda bulunmuştur.

Hâtemü'l-evliyâ'nın bu tecellî sebebiyle "**Allah'ın yeryüzündeki gölgesi**" olduğuna dikkati çeken Hazret, onun âlemden yana ölüp Allah ile dirildiğini ifâde ederek, fırsatı elden kaçırmaksızın ve şüphe etmeksizin, yalnız ve yalnız Allah'a kulluk ve hizmet eden bu zâtın himmet eteğine sarılanların, bu bağlılıkları sayesinde âhir zamanın fitne ve fesâdından korunacaklarını haber vermiştir:

"Ömrünün okluğu boşaldı, ömür gitti; gölge avı ardında koşmada yandı, eridi!

Bir kişinin terbiyecisi Allah gölgesi (Zıllu'llâh) olursa, onu gölgeden ve hayâlden kurtarır.

Allah'a kul olan Allah'ın kölesidir; o bu âlemden yana ölmüş, Allah ile dirilmiştir.

Fırsatı kaçırmadan ve şüphe etmeden onun eteğine sarıl ki, âhir zamanın sonundaki fitnelerden kurtulasın!.." ("Mesnevî", c. 1, beyit: 420-424.)

| [Hakikat'te Bu Ay](#) | [Diğer Sayılar](#) | [Ana Sayfa](#) |

Allah-u Teâlâ'nın Sevgilileri'nin İfşaatlarına İzah ve Açıklamalar (69)

Hakîm et-Tirmizî -kuddise sırruh- (9)

Hâtemü'l-Evliyâ'nın "Hikmet"i:

Enes bin Mâlik -radiyallâhu anh-den rivâyet edilen bir Hadis-i şerif'te şöyle buyuruluyor:

"Hikmet, şereflinin şerefine şeref katar." (Suyûtî, "Câmius-sağîr": 3827)

Konuşunca hikmetle konuşur, düşününce hikmetle düşünür ve hareket edince de hikmetle hareket eder.

Hakîm et-Tirmizî -kuddise sırruh- Hazretleri "**Nevâdirü'l-Usûl**" isimli eserinde şöyle haber veriyor:

"Ona 'Hikmetü'l-Ulyâ'sını, yâni 'En yüce hikmet'ini bağışlar."

Yine aynı eserinin bir noktasında:

"O neciplerin seyyidi, hikmet sâhiplerinin sâlihi, mânevî tabiplerin imamıdır."
buyuruyorlar. ("Nevâdirü'l-Usûl fî Ma'rifeti Ehâdîsü'r-Resûl", c. 1, s. 619-620)

Bu O'nundur, O'ndandır. Çalışmakla elde edilmez. Sevmiş, seçmiş, ezelde koymuş. Mahlûkun hiç hükmü yoktur.

Hakîm et-Tirmizî -kuddise sırruh- Hazretleri, Hâtemü'l-evliyâ'nın yanında gizli bulunan "**Hikmetü'l-ulyâ**"nın, bâtinî hikmetlere has olan hangi ilim çeşitlerini içerdiğini beyan ederek; bu hikmeti elinde bulunduran bu zâтта Kur'ân'ın ilminin bütünüyle toplanacağına işâret etmiş ve bu hâliyle ona neredeyse nübüvvetin başka bir yönden tevdi edileceğini haber vermiştir:

"Kişinin şu iki, tedbiri görmesi, dünya ve âhiret işlerine göredir: Bunlardan biri zâhirî hikmetlerdir. Bâtinî hikmetlere gelince; 'Başlangıç ilmi'dir. Bu ise; gerek O'nun mülkünün zuhura etmesi, gerek O'nun Rubûbiyet'inin zuhûr edişi, gerek O'nun tedbir ve takdirinin zuhûra gelmesi, gerek O'nun yaratışının izhârı, gerek sevap ve ikâb diyârının ve hidâyet ve ubûdiyet diyârının tezâhürü ve gerekse bizdeki ahlâkın izhârı ile, Allah'ın var olduğunu ve O'ndan başka bir şey olmadığını ona mütalâa ettiren 'Hikmetü'l-ulyâ' dır. Bu 'Hikmetü'l-ulyâ' bu ilim türlerini kimde toplamişsa, Allah Kur'ân'ın ilmini onda toplamiştir.

İşte bu nedenledir ki, 'Ona başka bir yönden nübüvvet dercedilmiştir' de denilebilir.

Bunun içindir ki Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

'On iki peygamber ümmetimden olmayı temenni ederler.'

Yâni bu sınıfa denk olmayı temenni ederler.." (Veliyyüddin: 770 nr.'da kayıtlı, Tirmizî'ye ait isimsiz bir risâlenin 199^p yapığından naklen.)

Hazret burada; **"Allah Kur'ân'ın ilimlerini onda toplamiştir."** buyuruyor.

Niçin? Muallimi Hazret-i Allah olduğu için...

Bâlî-i Sofyavî -kuddise sırruh- Hazretleri:

"Tıpkı (onun) Şeriat'la ilgili ilmi Cebrâil Aleyhisselâm'dan alması gibi, o da bu ilmi Hakk'ın hazînesinden elde eder." buyuruyorlar. ("Şerh-i Fusûsu'l-Hikem li'l-Bâlî es Sofiyevî", s. 52-54)

Bu ilim hikmet ilmidir. En gizli, en büyük ilimdir. Hazret-i Allah'ın bildirdiği, duyurduğu ilimdir.

Başka bir beyanlarında ise Hazret Hâtemü'l-evliyâ'yı:

"Zâtiyyet hazînelerinin anahtarlarını elinde bulunduran zât" olarak vasıflandırmıştır. ("Şerh-i Fusûsu'l-Hikem", s. 39)

Bu beyan; **"Allâh-u Teâlâ'ya ait olan gizli sırları ifşâ eden"** mânâsına gelir.

"Hikmetü'l-'Ulyâ" ve Hâtemü'l-Velî'ye Verilen Has Velâyet'in Mâhiyeti:

Hâtemü'l-evliyâ'ya tahsis edilen İlâhî hikmete gelince; bu, Kur'ân-ı kerîm'in bâtını ve bütün İlâhî hikmetlerin aslı olan **"Hikmetü'l-'Ulyâ"**dır.

Hakîm et-Tirmizî -kuddise sırruh- Hazretleri, Bursa Eski Yazma ve Basma Eserler kütüphanesi'nde mahfûz bulunan **"İlmü'l-Evliyâ"** adlı kitabı'nda, Hâtemü'l-evliyâ'ya verilen bu **"Hikmetü'l-'Ulyâ"** nın ve has velâyet sınıfının mâhiyetini beyân etmek üzere şöyle buyurmuşlardır:

"Celâli büyük, şânı ulu, kibriyâsı yüce, isimleri mukaddes olan Allah, noksanlıktan münezzehtir olan kelimeleri ve övgüsüyle şöyle buyurmuştur:

'Onlara Kitab'ı ve Hikmet'i öğretecek.' (Âl-i imrân: 164)

Kitap Kur'ân'ın zâhiri, hikmet ise bâtınıdır. Bu ise, kendisine 'Hikmet'in hikmeti' de denilen 'Hikmetü'l-'Ulyâ' dır. Onlar 'Hikmetü'l-'Ulyâ' kendilerine verildiği vakit, nefislerinin gözü ile görmüş oldukları şeyi, artık kalplerinin gözü ile görürler.

Allah-u Teâlâ işte bununla ilgili olarak şöyle buyuruyor:

'De ki: İşte benim yolum budur, basîret üzere Allah'a dâvet ediyorum.' (Yusuf: 108)

Yâni görerek O'na dâvet ediyorum.

İşte o da onları dâvet eder ve onlara Allah-u Teâlâ'ya ulaştırın yolu gösterir." ("Kitâbu 'İlmü'l-Evliyâ"; Bursa İnebey Yzm. Ktp. Haraççıoğlu, nr.: 806, vr. 45^b)

Bu Âyet-i kerime gösteriyor ki, hidâyete dâvet ancak bu şartlar gözetildiği zaman faydalı olur. Hakk'a ve hakîkate dâvet; basit üzere, ne söylediğini bilerek, ihlâs ve samimiyetle yürüyerek; nezâfet ve hikmet dâiresinde olmalıdır.

Peygamberân-ı İzâm Aleyhimüsselâm Hazerâtı ümmetlerini kesin delillerle dîne dâvet ettikleri gibi, peygamber vârisi olan ümmetin hakîki âlimleri de insanları dîne dâvet ederler. Binâenaleyh ulemânın tebliği dâimâ kat'î delillere dayandığından dolayı, onları yıkmak ve çürütmek mümkün değildir. Zanları ile onlara karşı çıkanlar her zaman zelil düşmüşlerdir.

"Hikmetü'l-'Ulyâ" esrâr-ı İlâhîdir, Allah-u Teâlâ ona bildirdiğini başka kimseye bildirmediği için, onun bildiğini başka kimse bilmediği için o **"Hikmetü'l-'Ulyâ"**ya vâsıl olmuştur. Bu ise doğrudan doğruya yakınlık makâmıdır. Allah-u Teâlâ'nın çektiği, bildirdiği, duyurduğu kullara mahsustur. Tahsil ile elde edilmesi mümkün değildir. Bizzat muallimi olan Hazret-i Allah'ın öğretmesi ile mümkündür, O'ndan gelen bir ilimdir.

TASAVVUF'UN ASLI HAKİKAT VE MARİFETULLAH İNCİLERİ

Râbîta

Râbîta Nedir?

Râbîta kelimesi lügatte "iki şeyin birbirine bağlanması" demektir. Tasavvuf dilinde ise, müşîd ile mürid arasındaki ilâhî feyzin akışını sağlayan mânevî bir bağıdır. Bu bağ, Kur'an-ı kerim ve Hadis-i şeriflerde bazen açık, bazen de zımnen işâret edilmiştir.

Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve sâdıklarla beraber olun." buyuruyor. (Tevbe: 119)

"Sâdîkîn"den murad **"Müşîdîn"** olduğu **"Bahr-ül Hakâyık"** tefsirinde beyan buyurulmuştur.

Allah-u Teâlâ ehl-i imânı bu Âyet-i kerime ile sorumlu kılmış, vâris-i enbiya olan bir Müşîd-i kâmil'in maiyyetinde bulunmalarını emir ve vâcip eylemiştir.

Allah-u Teâlâ'nın **"Teklif-i mâlâ yutak"** buyurmayacağı, yani kuluna güç getiremeyeceği şeyi teklif etmeyeceğini bildiğimiz halde; sâdıklarla beraber olmayı emredince, her zaman için sâdıkları bulundurmaya hem de bildirmeye temin etmiş demektir.

Müşîdle beraberliğin bir kısmı cismânî olduğu gibi, bir kısmı da ruhânîdir ki, bunu Râbîta ile izah edebiliriz. Râbîta'nın azlık ve çokluğu, yani zayıflık ve kuvvetliliği muhabbetin azlık ve çokluğuna tâbi bulunacağından, muhabbet arttıkça Râbîta'nın kuvveti de artar.

Bir Âyet-i kerime'sinde de şöyle buyuruyor:

"İyilik ve takvâ üzerinde yardımlaşın." (Mâide: 2)

Kişi için her ne kadar maddî yardım gerekli ise de, mühim olan mânevî yardımlaşmadır. Zirâ birincisi fânî, ikincisi ise bâkîdir, devamlıdır.

Bir Müşîd-i kâmil'in, Rabb'i tarafından gönül deryasına akıtılan ilâhî feyzi; müridin kurumuş gönül bahçesine akıtıp, orada iman ağacının yeşermesine, dal-budak salmasına ve ibadet meyvelerini verip ebedî saâdete ulaşmasına vesile olmasından daha güzel bir yardım mı olur?

Râbîta, işte bu emr-i ilâhî'nin gereği bir yardımlaşmadır.

Diğer bir Âyet-i kerime'sinde de buyuruyor ki:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve O'na yaklaşmaya vesile arayın." (Mâide: 35)

Dikkat edilirse bu Âyet-i kerime'de takvânın yanında kurtuluş için bir de vesile şartı getirilmiştir. Bahsedilen vesileyi ulema, Mürşid-i kâmil olarak tefsir etmişlerdir. Çünkü Mürşid-i kâmil, devrinde Peygamber vârisidir. Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'e uymayanların kurtuluğu mümkün olmayacağı gibi, vârisine uymayanların da kurtuluğu zordur.

Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şerif'lerinde:

"Allah'ın öyle velî kulları vardır ki, onların gönülleri ilâhî râhmet deryâlarıdır." buyurmuştur.

Bu Hadîs-i şerif'ten şu mânâ çıkıyor ki;

"Velî kulların gönüllerinde deryâlar halinde bulunan ilâhî rahmetten, mânevi bir yol bularak kendi kalbinize akıtınız."

Bu mânevî feyz ve rahmetin akışı Râbîta'dır.

Abdullah bin Mes'ud -radiyallahu anh-den rivayet edildiğine göre Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz bir Hadis-i şerif'lerinde şöyle buyurmuşlardır:

"İnsanlar içinde öyleleri vardır ki, Allah'ı hatırlamanın anahtarıdır. Onlar görüldüklerinde Allah zikrolunur." (Câmiüs-sağîr: 2466)

Abdülkâdir Geylânî -kuddise sırruh- Hazretleri:

"Sizin satın alacağınız bellidir, ben size onu satırım." buyurmuştur.

Bunun mânâsı; Siz ancak muhabbet ve teslimiyetiniz nispetinde râbîta yapar, feyz alabilirsiniz. Ben de size ancak o nasibiniz kadarını veririm.

Çeşme akıyor, amma sen testini tutmuyorsun ki dolsun.

Şeyh Es'ad Efendi -kuddise sırruh- Hazretleri buyurur ki:

"Tarikat-ı âliye'de feyz alma ve ilerleme yalnız zikir ve evradın çokluğuna bağlı olmayıp, ihlâs-ı kalbiyye ve samimi muhabbetin de büyük tesiri bulunduğu erbâbına malum ve âşikârdır. Meşâyih-ı kiram'dan bazısı: 'Şeyhin bir nazarı kırk çileden daha evlâdır.' sözüne ilâveten, feyze nail olmak için Mürşid-i kâmil'in nurlu nazarlarını da feyz ve terakkî vesilesi kabul etmişlerdir." (30. Mektup)

"Bilindiği gibi, Râbîta'dan maksat feyz almaktır. Gerçek feyz kaynağı ise Cenâb-ı Hakk'tan başkası olmadığı şüphesizdir. şu kadar var ki, Allah'ın Habib'i Muhammed Mustafa -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hazretleri dahi Cenâb-ı Hakk'ın zât ve sıfâtının tecellî mahalli ve mazharı bulunduğundan, Peygamberimiz -sallallahu aleyhi ve sellem-den feyz almak, Cenâb-ı Hakk'tan feyz almak demektir."

'Allah'ın ve Resulullah'ın ahlâkı ile ahlâklanınız.'

Şeklindeki peygamber emrine uyarak beşerî sıfatlardan çıkıp, arzulanan güzel ahlâk ile ahlâklanmalar, yani tam bir fenâ duygusu ile Fenâfirresul ve daha doğrusu Fenâfillâh'ın üstün şerefine nâil bulunanların da râbîtası:

'O'na yaklaşmaya yol arayın.' (Mâide: 35)

Âyet-i kerime'siyle bütün müminlere emir ve ferman buyurulmuştur. (13. Mektup)

İmâm-ı Rabbânî -kuddise sırruh- Hazretleri ise Râbita hususunda şöyle buyuruyorlar:

"Kendini zorlamaksızın Râbita'nın kendiliğinden hasıl olması, mürid ile şeyh arasında tam bir yakınlık olduğunun alâmetidir. Bu yakınlık faydalı olma ve istifade etmeye yarar. Yollar içinde Râbita'dan daha çabuk kavuşturanı yoktur.

Ne büyük bir saâdettir ki, o kimseye bu nimeti ihsan ederler.

Hâce Ubeydullah Ahrar -kuddise sırruh- Hazretleri:

'Râbita, Hakk'ın zikrinden daha faydalıdır.' buyurur.

Yani şeyhin hayali, mürid için zikirle meşgul olmaktan daha evlâdır. Çünkü müridin başlangıçta Allah-u Teâlâ ile tam bir yakınlığı yoktur. Bunun için zikir yolu ile çok fayda temin edemez."
(187. Mektup)

İmâm-ı şârânî -kuddise sırruh- Hazretleri "**Nefehâtül-Kuds**" kitabında zikrin âdâbını tarif ederken Râbita, yani şeyhin şahsını tahayyül etmenin lüzumunu zikrin âdâbından saymıştır.

Allâme Seyyid şerif Cürcânî Hazretleri dahi şerh-i Mevâkır'ın sonunda Râbita'nın sıhhat-i zuhurunu ve müridin bu suretle feyz alabileceğini kaydederek hatırlatmıştır.

Şeyh Tâcüddîn Osmânî Hazretleri Tâciye adlı kitaplarında Cenâb-ı Hakk'a kavuşma sebeplerini zikrederken kâmil bir şeyhe kalbi raptetmeyi kavuşma sebeplerinin üçüncüsü olmak üzere gösterilmiştir.

Abdülkâdir Geylânî -kuddise sırruh- Hazretleri'nden nakledildiğine göre, Tarikat-ı aliye'ye sâlik olanların evliyây-ı kiram ile Râbita-ı kalbiye'de bulunmalarının lâzım geleceğini beyan etmişlerdir.
(Risâle-i Es'adiyye)

Allah-u Teâlâ'ya âit olan ilâhî feyz Habib-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-inin deryâsına gelir, oradan da zamanın mürşidinin deryâsına gelir.

Ezelî taksimâta dâhil olanların, nasiplerini alabilmeleri için, o deryaya doğru kalplerini açık bulundurmaları lâzımdır. Su mütemadiyen akıyor, fakat sen testini çeşmeye tutmuyorsun. Testiyi çeşmeye tutmak demek, zikirden de, fikirden de her şeyden kesilip Râbita'da durmak, kalbi o deryaya bağlamak demektir.

Her şeyden dikkatler kesilmek suretiyle gözler kapatılır. Baş hafif sağa çevrilir, gönül penceresi açılır ve oraya raptedilir. Böylece on beş, yirmi dakika veya daha fazla beklenir.

Mürşid-i kâmil'in nazarına ne zaman mazhar olunacağı belli olmaz. Her zaman hazır olmak lâzım ki, bir defa isabet ederse kalbi ihyâ eder. Mevlâ dilediği kadar verir. Sen de nasibini alırsın ve o nasiple yürürsün. Kendi başına senelerce katetmediğin mesafeyi bir anda aşırırsın. İç âlemin tamamen değışmiş olur. O feyz ve bereketle içindeki bakırını altına çevirirler. Eski, yepyeni olur. Bütün vücut nurlanır. Ne zaman tecelli edeceği belli olmadığı için, kalbini oraya yaslamak ve ihlâsla sadâkatle hep orayı beklemek gerekir.

Her şey sevgi ile kâimdir. Sevgi ve teslimiyet kişinin mânevi parasıdır. Bunlar ne kadar çok olursa, mürebbinin nazar ve teveccühünü o nispette kazanır. O sevgi sayesinde terbiye görür, o sevgi sayesinde terakki eder.

Mânevi terakkinin muhabbet ile mümkün olduğu üzerinde bütün evliyâullah ittifak etmişlerdir.

Nitekim Şeyh Es'ad Efendi -kuddise sırruh- Hazretleri buyururlar ki:

"Şeriat infazından sonra en kestirme yol Râbîta ile alınır."

Meselâ telefonla görüşebilmek için, karşılıklı iki kişinin bulunması gerekmektedir. Binaenaleyh deryâdan kalbe ilâhî feyzi çekmek için de iki kişinin olması lâzımdır.

Yol uzun, ömür kısa. Eğer Allah-u Teâlâ lütfederse aşî tutar ve böylece kestirmeden yol alınmış olur.

Râbîta itimat edilene yapılır. Çok yapan çok alır. Yapa yapa şeyhinin halini kendisine intikal ettirir. Bu itimat ve bu merbudiyet sebebiyle kimseye açılmayan kutular açılır. Bu sevgi sayesinde az çalışılır, çok yol katedilir. Aynı muhabbeti taşımayanlar çok çalışır az yol katederler.

Kişi bu sayede muhafaza da edilir. Bu, onun tasavvuru haricinde bir muhafazadır. Mânevi imtihanları da, zamanında doldurdukları için kolayca aşar.

| [Hakikat'te Bu Ay](#) | [Diğer Sayılar](#) | [Ana Sayfa](#) |

İSLÂM İLMİHALİ

Namazda Kıraat Yanlışlığı Yapmak, Sütre ve Namazda Tâdil-i Erkân

Namazda Kıraat Yanlışlığı Yapmak:

- Namazda Kur'an-ı kerim okurken yanlışlık yapılmasına **zelle** denir. Bu yanlışlık ve değişiklik, bile bile kasten yapılırsa namaz bozulur.

Bu yanlışlık namazda bulunulduğu unutulmuş yapıldığı, okunan kelimenin benzeri Kur'an-ı kerim'de bulunmadığı, mânâsı da Kur'an-ı kerim'deki kelimenin mânâsından uzak olduğu takdirde namaz yine bozulur.

- Namazda bulunulduğunu unutarak Kur'an-ı kerim'in okunuşunda yapılan hareke yanlışlığı ile namaz bozulmaz.

Şeddesiz bir harfi yanılarak şeddeli, şeddeli bir harfi şeddesiz okumak; uzatılarak okunacak bir harfi kısa, kısa okunacak bir harfi uzatarak okumak; ince okunacak bir harfi kalın, kalın okunacak bir harfi ince okumak; okurken durulacak yerde geçmek, geçilecek yerde durmak namazı bozamaz.

Dad'ı dal veya zal veya zı gibi; zal'ı da ze veya zı gibi; sad'ı sin; tı'yı te gibi okumak, bunları ayıramayanlar için namazı bozmaz.

- Her müslümanın, namazı câiz olacak kadar Kur'an-ı kerim'i ezberlemesi farzdır.

Sütne:

Önünden insan geçmesi ihtimali olan bir yerde namaza duracak bir kimsenin yarım metre kadar veya daha fazla yükseklikte ve bir parmak kalınlığında bir sütne koyarak, siper edinmesi müstehaptır.

Sütneye yakın durmak, sütnenin tam karşısında dikilmeyip, onu kaşlarından birinin hizasına almak sünnettir.

Yer sert olduğunda kamçı gibi, şemsiye gibi şeyler uzunluğuna yere bırakılabilir.

Namaz cemaatle kılınıyorsa, imamın önüne koyduğu sütne, cemaat için de sütne sayılır.

Namaz kılanın önünden geçilirse namaz bozulmaz, fakat geçen günah işlemiş olur.

Bir Hadis-i şerifte şöyle buyruluyor:

"Kişi, namaz kılanın önünden geçmenin günahını bilseydi kırk (yıl veya ay veya gün) beklemeyi daha hayırlı bilir, geçmezdi." (Buhârî. Tecrîd-i sarîh: 311)

Namazda Tâdil-i Erkân:

Namaz kılarırken tâdil-i erkânâ riayet etmek, namazın kıyam, rükû, sücûd gibi rükünlerini yaparken sükûnetle yerine getirmek gerekir.

Meselâ rükûdan kıyama kalkarken vücud dimdik bir hâle gelmeli, en az bir kere "Sübhanellahil-aziyim" diyecek kadar ayakta durup sonra secdeye gitmelidir. Her iki secde arasında da böyle bir tesbih miktarı durmalıdır.

Ebu Hüreyre -radiyallahu anh- buyurur ki:

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bir defasında mescide girdi. Derken bir kimse de gelip namaz kıldı. Sonra Resulullah Aleyhisselâm'ın huzuruna gelip selâm verdi. Selâmına karşılık verdikten sonra **"Dön de yeni baştan kıl! Çünkü sen namaz kılmış olmadın."** buyurdu. O kimse dönüp evvelce kıldığı gibi namazı tekrar kıldı ve gelip selâm verdi. Resulullah Aleyhisselâm yine **"Dön de yeni baştan kıl! Çünkü sen namaz kılmış olmadın."** buyurdu. Bu üç kere oldu. Nihayet o kimse **"Seni hak ile gönderene yemin olsun ki, bundan iyisini beceremiyorum, bana öğret!"** deyince Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- buyurdu ki:

"Namaza durduğunda tekbir getir, sonra ne kadar kolayına gelirse o kadar Kur'an oku. Sonra rükûda olduğuna kanaat getirinceye kadar eğil. Sonra başını kaldırıp dimdik oluncaya kadar doğrul. Sonra secdeye varıp yerine geldiğine kanaat getirinceye kadar secde et. Sonra tam oturuncaya kadar doğrul!. Bütün namazlarında bunu yap." (Buhârî. Tecrîd-i sarîh: 423)

Dünya; Tarihî, Büyük Bir Değişimin Arefesinde!

Değişimler daima büyük sancılarla beraber yaşanmıştır. Hadis-i şerif'lere göre; savaş, doğal afet, kıtlık (ekonomik afet), fitne-terör gibi musibetler, hem de büyük musibetler yaşanabilir. Önümüzdeki 30-35 yıllık süreçte bu değişimin tamamlanacağı tahmin edildiğinde, bunun dünya tarihine kıyasla çok kısa bir an olduğunu unutmamak lâzımdır.

Küresel ekonomi geri dönüşü olmayan bir süreç yaşıyor. Buna bağlı olarak dünya siyasetindeki değişim de hem büyük bir hız kazanıyor, hem de bu hızlı değişim karışıklık ve kaoslara yol açıyor.

Türkiye de çok hızlı değişiyor.

Allah-u Teâlâ'nın takdir filmi dönüyor. Gerisi teferruattır. Gerçekten bu böyledir.

Eski çağlarda da büyük ve ani değişimler yaşanmıştı. Bazen büyük bir doğal afet, bazen de büyük bir istilacı millet yıkılmaz sanılan medeniyetleri yerle bir etmiş, dünya hercümerç olmuştu.

Bundan 3600 yıl önce yaşanan büyük deprem ve yanardağ felaketleri özellikle Ege denizi etrafında büyüyen o devrin büyük medeniyetlerini yok etmişti. Bugün o tarihten kalan kalıntılar üzerinde turistik geziler yapıyoruz.

Yaklaşık 800 yıl önce yaşanan Moğal istilası İslâm ülkeleri üzerine büyük bir afet olarak çökmüş, Abbasi devleti yıkılmış, Selçuklu devleti bitkisel hayata girmişti. Ancak bu karışık ortam Osmanlı gibi bir medeniyetin ve cihan devletinin ortaya çıkmasının da zeminini hazırlamıştı.

1815 yılında, Endonezya'da insanlık tarihinin bilinen en büyük yanardağ patlaması meydana gelmiş, gökyüzüne tahminen 100 km³ curuf yayılmış, atmosferi kaplayan toz bulutları güneş ışınlarının dünyaya ulaşmasını engellediği için bütün dünyada, en çok da Avrupa'da iklim değişikliklerine bağlı kıtlıklar, ölümler meydana gelmişti. Bu doğal afetin en büyük siyasal etkisi ise fakir ve aç Avrupa insanının "Yeni Dünya" adı verilen Amerika kıtasına göçünü hızlandırmış olmasıdır.

Buna mümasil örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Dikkat ederseniz içinde bulunduğumuz süreçte de benzer bir değişim yaşıyoruz. Hatta belki dünya tarihinin görmüş geçirmiş olduğu en büyük değişimin başlarındayız.

Şöyle kriz oldu, böyle altın fırladı, filan ülke şöyle karıştı, terör böyle arttı.... diye yazıp çizeriz. Ancak daha işin başındayız. Ve henüz daha bir şey görmedik.

Küresel Ekonomik Kriz:

2008 yılında yaşanan küresel ekonomik kriz trilyonlarca dolar pompalanarak geçiştirildi. Ancak etkisi hâlâ devam ediyor ve büyük bir patlama potansiyelini hâlâ taşıyor.

"Büyük bir küresel ekonomik kriz nelere sebep olabilir?" Bu sorunun cevabını 1929 yılındaki dünya ticaretinin durma noktasına geldiği "Büyük Buhran"ın etkilerinde görebiliriz:

Toptan fiyat endekslerindeki düşüş (%40-60 arası), hammadde fiyatlarının dibe vurması (%50 civarı), menkul kıymet fiyatlarının ve borsanın gerilemesi (%30-40 civarında), dünya sanayi üretiminin düşmesi (%35-45 arası), işsiz sayısındaki artış (50 milyon kişi işsiz kaldı), ticaretin dibe vuruşu (%55-80) ve iflasların çoğalması; beraberinde psikolojik, siyasal ve hatta ideolojik sorunların çıkmasına sebep oldu. İnsanlar maddi varlıklarıyla beraber sosyal konumlarını ve ruh sağlıklarını da kaybettiler. Bunalımın etkileri II. Dünya Savaşı'na kadar yaklaşık 10 yıllık bir periyotta devam etti.

Dikkat ederseniz bu bunalımın yaşandığı yıllar faşizmin de yükseldiği yıllar olmuş, ideolojik, ekonomik ve siyasal krizler 2. Dünya Savaşı'nın zeminini hazırlamıştır.

Bu kriz Türkiye'yi de etkiledi. İhracatı tamamen tarımsal ürenlere dayalı bir ekonomi olan o tarihlerin Türkiye'si tarımsal ürünlerin fiyatının neredeyse yarı yarıya düşmesinden ve talebin de daralmasından etkilendi. O günlerin fakir Anadolu halkı kapalı tek parti yönetiminin de etkisiyle ne olduğunu pek anlayamadı ancak devrin iktidarının ekonomik yetersizlik sebebiyle birçok projesini gerçekleştiremediğini tahmin edebiliriz. İkinci Dünya Savaşı başladığı yıllarda Türk ordusunun motorize olmaya çalışan ancak hâlâ hayvan gücünü kullanan bir ordu olduğunu düşündüğümüzde durum belki daha iyi anlaşılır.

Binaenaleyh "Ekonomik kriz" deyip geçemezsiniz.

Nitekim bugünün Avrupasında da huzursuzluk, çekişme ve didişmeler hızlandı. Küresel baronlar Avrupa'yı hızlı hareket etmemekle, zayıf kararlar almakla suçlarken, Almanya ekonomik kaynakların hesapsızca borçlu ülkelere ve bozuk sisteme aktarılmasına karşı çıkıyor, verdiği her borç para ile birlikte kontrol ve söz hakkını arttırmak istiyor. Fransa'nın başını çektiği diğer ülkeler Almanya'yı bencillikle, sadece kendini düşünmekle ve hegemonya kurmaya çalışmakla itham ediyor. Altın alta kazan kazanıyor.

Amerika ise küresel piyasa baronlarına teslim olmuş durumda. Daha doğrusu ekonomik sistem-çark geri döndürülemez şekilde bunlara döndüğü için, çaresizce her tavizi vermek zorunda. Bununla beraber trilyonlarca dolar karşılıksız doları piyasaya sürmesi elindeki milli varlıklarını dolara yatırmış Çin, Japonya başta olmak üzere bütün dünya ülkelerini tedirgin ediyor.

Bu tedirginlik ve Amerikan dolarının hükmünün sona ermesi altına olan talebi artırıyor. Altın fiyatları yükseliyor. "Dolar"ın arkasındaki siyasal ve ekonomik güç çöktükçe panik ve telaş da artıyor.

Altının serüveni aslında dünya ekonomisi hakkında epey bir fikir veriyor.

"1920'lere kadar ülke paraları altına endeksli idi. Daha doğrusu para altın karşılığı verilen senet hükmündeydi. Birinci Dünya Savaşı ülkelerin ellerindeki altın stoklarını eritmişti. Dünya ekonomisinin lideri İngiltere idi ancak, 1929 buhranı İngiliz Sterlini'nin tahtını sarstı. 1931 yılında zor durumda kalan Fransa elindeki Sterlinleri altına döndürmek isteyince İngiltere gerekli ödemeyi yapamadı ve altın alım-satım standardından vazgeçtiğini açıkladı. Bütün ülkeler aynı yolu izledi. Amerika ise 2 yıl daha standarda devam etti. Amerikan doları Sterlin'in tahtına oturmaya başladı. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika dolarların altın karşılığının olduğunu dünyaya ilan etti. Artık dünyanın patronu Amerikan İmparatorluğu idi. Dolar rezerv para haline geldi. Tâ ki De Gaulle bir uçak dolusu doları Amerika'ya götürüp altınlarını istediğinde bu hikâyeye de sona erdi. Arkasından dolar karşılığı altın istekleri devam edince Amerika 1971'de bunu yapamayacağını ilan etti. Aslında bu bir tür iflas durumu idi. Ancak dünyanın buna verecek cevabı yoktu.

O gün bugündür Amerika karşılıksız dolar basıp ihtiyaçlarını finanse etmek gibi bir ayrıcalığa sahip. Nitekim en son açıkladığı 800 milyar dolarlık paketin karşılığı yok.

Aslında durum 1930'larda İngiliz Sterlini'nin düştüğü durumdan çok daha kötü. Ancak Amerika'nın yerini alacak bir güç henüz ortada yok. Zira ticaret ve ekonomi sadece para ile dönmüyor, siyasetle, silahla birlikte dönüyor.

Amerikan dolarının tahtı çoktan sarsıldı. Ancak ne Euro'nun doların tahtına çıkacak takati var, ne de halihazırda Amerika'nın karşısına çıkabilecek bir askeri güç var.

Ancak dolardan kaçış ve çeşitli alternatif arayışları hız kazanacaktır. Belki altın tekrar eski günlerine geri dönecek." (Hakikat Dergisi, Ocak 2009, s. 38)

Dikkat ederseniz soğuk savaşın bitip Sovyetlerin çöktüğü çalkantılı dönemin ardından Amerika'nın tek süper güç olarak boy gösterdiği 90'lı yıllar boyunca altının ons fiyatı 260 dolarlara kadar düştü. Sonra 11 Eylül hadisesi ile simgeleşen Amerikan çöküşünün başlaması ile beraber altın tekrar yükselmeye başladı ve yükselmeye devam ediyor. Amerikan siyasal gücünün geri dönüşü olmayan bir ivme ile inişe geçtiği, devlet borçlarının trilyonlarca dolara çıktığı, karşılıksız dolar basmanın rutine dönüştüğü düşünüldüğünde bu yükselmenin devam edeceğini öngörebiliriz. Ancak 1929 buhranındaki gibi ticaret durma noktasına gelir, maden ve mal fiyatları aşırı değer kaybederse durum ne olur? Bazı iniş çıkışlar olsa bile önümüzdeki süreçte altının tahtının sarsılmayacağını kolayca tahmin edebiliriz.

"Venezuela dünyanın 15'inci büyük altın stokuna sahip. 366 ton altının 211 tonu (12-13 milyar dolar değerinde) ülke dışında. Chavez'in emri ile 400 ons ağırlığındaki 17 bin standard altın çubuk şeklinde tutulan stok, Venezüella'ya taşınacak. Stokun 99 tonu İngiltere Merkez Bankası'nda duruyor. Chavez ülkenin dışarıda duran altın stokunun yüzde 90 kadarının ülkeye geri taşınması emrini verdi." (Deniz Gökçe, 22 Ağustos 2011)

Deniz Gökçe bu bilgiyi "Chavez, yeni kaynağını buldu: Altın" diye takdim ediyor, ancak bu altın kaynağından ülkesine getirmeden de faydalanabileceğini hesap etmiyor. Chavez'in "Batı" ülkelerine güvenmediğini ve altınını elinin altında tutmak istediğini göremiyor. Libya örneğinde olduğu gibi küresel güçler bomba yağdırmaya başladığında ya da büyük bir savaş çıktığında başka bir ülkenin elindeki altın ne kadar senin altınındır? (Birinci Dünya Savaşı çıktığında İngiltere parası ödenmiş savaş gemilerimize el koymuştu.)

Küresel Siyasal Kriz:

Ekonomik krizle beraber hegemon güçlerin hızlı düşüşü küresel siyasal çekişmelerin şiddetini artırıyor ve gelişmekte olan ve sesi az çıkan ülkelerin etkinliğini büyük bir hızla artırıyor. Büyük savaşlar yaklaşıyor.

Küresel İdeolojik Kriz:

"Üstün Batı(!)" ilizyonunun çökmesi "Batıcılık" dinine, komünizmin çökmesi "Dinsizlik" dinine büyük bir darbe vurdu. İnsanların arayışları ve milletlerin özlerine dönme gayretleri çoğaldı. İslâm'ın karşısına çıkmaya cüret eden beşeri ideolojiler çatır çatır çökerken İslâm bütün ihtişamıyla ortaya çıkmaya başladı. Küffarın telaşının, saldırısının, fitne-fesadının en büyük sebebi işte budur.

Hazret-i Allah Hükümünü Yürütüyor:

Dikkat ederseniz "Batı" ülkelerinin hemen hepsinde dirayetsiz hükümetler ve yönetimler var. Amerika'daki çok başlılık artık iyice sınırlanmaya başladı. Dünyanın herhangi bir ülkesini bombalama yetkisi olan Amerikan başkanı kendi ülkesinde politikalarını uygulayamamanın çaresizliği altında kıvranıyor. Belçika 1 yıldan fazla oldu hükümete. Hemen bütün Avrupa ülkelerinde vizyon ve dirayetten yoksun liderler iş başında.

Oysa Rusya, Brezilya, Çin ve Türkiye gibi ülkelerde istikrarlı yönetimler hızlı gelişmenin motoru durumunda.

Binaenaleyh insanların ömrü olduğu gibi milletlerin de, kurdukları medeniyetlerin de bir ömrü var. "Batı" denilen sahte medeniyet büyük bir hızla çöküyor. Beraberinde dünyayı da büyük bir keşmekeşe sürüklüyor.

Türkiye'nin Yükselişi:

Türkiye'nin küresel ağırlığının arttığı bir vakıa. Bu durumun ortaya çıkmasında yeni dış politika vizyonunun etkisi olduğu bir gerçek. Ancak bizimle alakası olmayan ve adına konjonktür de denilen dış gelişmelerin önümüzü açtığını, ve tabir caiz ise "Şansımızın yaver gittiğini" söyleyebiliriz. Daha doğru bir ifade ile yukarıda da söylediğimiz gibi "Hazret-i Allah'ın takdir filmi yürüyor." 2008 krizi olsun, Amerikan askerî fiyaskoları olsun, Avrupa'nın beceriksizlikleri olsun buna mümasil dış gelişmeler, Türkiye'nin önünü açıyor.

Değişimler daima büyük sancılarla beraber yaşanmıştır. Hadis-i şeriflere göre; savaş, doğal afet, kıtlık (ekonomik afet), fitne-terör gibi musibetler, hem de büyük musibetler yaşanabilir.

Önümüzdeki 30-35 yıllık süreçte bu değişimin tamamlanacağı tahmin edildiğinde, bunun dünya tarihine kıyasla çok kısa bir an olduğunu unutmamak lâzımdır.

[| Hakikat'te Bu Ay](#) | [Diğer Sayılar](#) | [Ana Sayfa](#) |

BATI'NIN BİTİRDİĞİ KITA "AFRİKA", AÇLIKTAN YOK OLAN "SOMALİ"

Afrika'da kıtlık can almaya devam ediyor. Somali'de dram çok büyük. Sömürgeci "Batı'nın müdahaleleri Afrika'da iç ve dış savaşlara sebep oluyor. Sonuç olarak devlet otoritesinin olmadığı ortamlarda insanlar tek başlarına çaresizce hayatta kalmaya çalışıyor.

İnsanlığını kaybetmiş **Batı** dünyası yüzünden günümüzdeki en acı çığılıkların yükseldiği kıta **Afrika** kıtasıdır. Sömürgeleşme, yağmalama, esir alma, katletme, yok etme gibi insanlık dışı muamelelerden sonra modernlik adına, çağdaşlaşmak maskesiyle, daha fazla insan hakları sloganlarıyla kemiğine kadar sömürülen **Bahtı Kara Afrika**, şimdi Batı'nın batasica oyunlarının neticesi olarak **"Açlık, kıtlık, kuraklık"** gibi öldürücü dertlerle boğuşmaya çalışıyor.

Batı, Afrika kıtasını kemiklerine kadar, yetmedi iliklerine kadar sömürmekle kalmadı, tezgahladığı oyunlarla kardeş kavgalarının yaygınlaşmasını artırdı, kendi eliyle yetiştirdiği yerli işbirlikçilerle de

gelecekteki menfaatlerinin bekçi köpekliğini yapacak takımı da iktidara taşıdı. Bunun neticesinde özellikle geçtiğimiz yüzyılda Afrika'da siyah insanların kırmızı kanları alabildiğince artarak aktı.

Afrika'ya Avrupalı girdikten sonra onların ellerine din adına "İncil'i verdi, karşılığında, canını, malını, dilini, dinini, töresini, ahlakını, kültürünü, topraklarını, mallarını aldı. Batı, Afrika'nın elinde neyi varsa aldı götürdü. Olmadı, milyonlarca insanı, boyunlarından, ayaklarından zincirleyerek başka topraklara, Amerika kıtasına götürdü; ölümü pahasına açlık ve yoksullukla çalıştırmak için.

Somali ve diğer Afrika ülkelerinde çocuklar açlıktan kırılırken, anneler, diğerleri yaşasın diye bir başka çocuğunu ölüme terk ederken, Afrika ülkelerinin liderlerinin Batı'nın lüks başkentlerinde ultra-lüks hayat sürdürdükleri, modern malikaneler aldıkları, metresleriyle, bol haremeleriyle rahat bir hayat yaşadıkları dikkatlerden kaçmamaktadır. Afrikalı liderlerin tapuları Sherpa gibi milletlerarası yolsuzluk karşıtı örgütler tarafından ortaya çıkarılmıştır. Bu grup Batılıların Siyah Afrika'ya yerleştikten sonra kendi kurdukları okullarda eğiterek işbaşına getirdikleri kalbi kara kimselerdir.

2005 yılında -Batılılarca- "Dünyanın en iyi şairi" ödülüne layık görülen bir Afrikalı çocuğun şu dizeleri çok şeyi ifade etmektedir: *"Doğduğumda siyahıyım, büyürken siyahıyım, korkunca siyahıyım, hastayken siyahıyım, öldüğümde hâlâ siyahım...Ve sen beyaz çocuk; doğduğunda pembesin, büyürken beyazsın üşüdüğünde mor, korktuğunda sarı, öldüğünde de grisin...Şimdi sen bana renkli mi diyorsun?..."*

Şimdi başta **Somalili** çocuklar olmak üzere Afrika'nın çocukları ölüyorlar, açlıktan kırılıyorlar. Afrikalı, insanlıktan acı çığıllıklarla bir dilim ekmek istemektedir. Bu çığılğa ilk cevap veren ülke **Türkiye**, bu insanların ızdıraplarını hafifletmek isteyen **Türk Milletidir**. Milletimiz bütün insanlığın imdadına yetişirken Afrikalı mazlumları, açları görmezden gelemezdi. Dininin ve asaletinin gereğini elinden geldiğince yerine getirmeye çalışmakta ve başta Somali'deki açların karınlarını doyurmak, hastalarını iyileştirmek, çocukların ölmelerine engel olmak için yardım elini uzatmakta gecikmemiştir. Dünyanın Müslüman Türk Milleti'ne her zamankinden daha fazla ihtiyacı olduğu gün gibi aşikârdır.

Somali açlığın en fazla yaşandığı ülkedir. Başka ülkelerdeki kamplara sığınan milyonlarca insan vardır. Üç senedir tek damla yağmur yağmamış bölgelerden kaçarak 50 derece sıcakta 400 Km yol kat eden insanlar, sığındıkları kamplarda hayata tutunmaya, bir dilim ekmek almaya çalışmaktadırlar. Kuraklığın 12 milyon kişiyi etkilediği, bunun artacağı ifade edilmektedir. Hatta susuzluk ve açlık o denli korkunç boyutlara ulaşmış ki susuzluğa dayanıklılığı ile meşhur develerin %50'si telef olmuştur.

Her aileden en az bir kişi açlığa kurban verilmiş durumda. Anneler-babalar gözlerinin önünde çocuklarının ölümünü gözlüyorlar. Yollarda bırakılanları ise keza aynı âkibet bekliyor. Açlık, kıtlıktan sonra salgın hastalıklar da insanların telefine neden olmaktadır.

BM Kepazeliği:

BM Gıda Fonu(WFP) Somali'de 1991 yılından beri açlıkla mücadele(!) etmektedir. Ancak bu örgüt 2006'dan beri 4 yıl boyunca Somalili çiftçiler ürünlerini hasat edecekleri bir zamanda tahıl dağıtarak bu ülkedeki tarımın yok olmasına zemin hazırlamıştır. Aynı örgüt ülkedeki güvenliği bahane ederek açlığın zirveye çıktığı bu yıl gıda dağıtımını %90 oranında azaltmıştır.

Geçtiğimiz yıl **Somali'deki Gıda Fonu temsilcisi BM'ye** müracaat ederek; **"burada güvenlik gerekçesiyle çalışma imkânımız kalmadı, çekilmek istiyoruz"** diye izin istemiş, **WFP Somali ekibi** içerisinde milyonlarca dolarlık gıda bulunan depoların kapısına kilit vurarak ülkeden ayrılmıştır. **BM**, buradaki *hesapları incelemeye almış, WFP Somali temsilcisinin ülkede kullanılacak gıdaları bizzat kendisinin tedarik ettiğini, gıda malzemelerini de, eşinin Kenya'nın başkenti Nairobi'de kurduğu bir şirketten satın aldığını" belirlemiştir. BM 8 ay önce Somali'de yeni WFP ekibi görevlendirmiş olmasına rağmen ekip şu ana kadar gıda dağıtım işine bir türlü başlamamıştır. Ekip, bölgeden sadece rapor hazırlayıp göndermekle meşguldür. İslâm Konferansı Teşkilatı (İKÖ) bölgedeki kuruluşlarla koordineli olarak çalışabileceklerini ve gıda dağıtımını yapabileceklerini söylemesine rağmen bu çağrıya 'evet' denilmiş ama depolardaki **gıdalar İKÖ'ye** teslim edilmemiştir.*

BM'in **Cenevre**'deki çağrısı istenilen neticeyi sağlayamamıştır. **1.6 milyar dolarlık** acil bir yardıma ihtiyaç duyulduğunu bildirmiştir. Toplanan yardımlar ise yerine ulaştırılamamaktadır! **BM**'in **"gönderdim"** dediği yardımlar bölgeye ulaştırılmış olsa sıkıntı sona erecektir. Bahsi geçen *1.6 milyar dolarlık yardım Somali'ye gönderilse 12 milyon nüfusluk ülkede açlık çeken 3.7 milyon kişi yaklaşık olarak 4 yıl boyunca ülke standartlarında beslenme imkanına kavuşmuş olacaktır.* Bölgede haksızlıklar hat safhadadır. BM güvenilirliğini yitirmiştir. İş yine bize ve İslâm ülkelerine kalmıştır.

Devletsizlik ve Fitne Açlığın En Büyük Sebebi:

Somali, Osmanlı Devleti zayıflamaya başladıktan sonra 1839'da İngiltere'nin, 1884-1927 arasında İtalya'nın sömürgesi olmuş, 1949'da bağımsızlığını kazanmış bir ülke iken 1969 yılında General Siyad Barre Marksist bir darbe yaparak yönetimi ele almıştı. Hemen akabinde halkın bin yıllık Arap Alfabetini yasakladı. Her aileden bir hafız çıkaran Somalileri sindirmeye başladı. 1975'te iç harp çıktı.

Sovyetler Birliği bölgede varlığını artırmak için **Habeşistan**'ın yanında yer almak için buraya indi. **11 bin Kübalı asker de geldi. Somali ile Habeşistan arasında harp çıktı. Sovyet destekli Habeşistan savaşı kazandı. Darbeci General Barre 1991'de devrildi. Ülkede karışıklıklar devam etmektedir. Bugün devlet otoritesi neredeyse tamamen yok olmuştur.**

Kısıtlı petrol kaynaklarına rağmen Amerika'nın bu ülkeye ilgisi çok olmuştur. Bugün tüm dünyanın yardımına muhtaç bir ülke haline getirilen Somali'nin başı Eşşebab örgütü ile dertte. Örgüt bahane edilerek pek çok Batılı ülke Somali'ye yardım göndermiyor. Barre döneminde ülkenin var olan kaynaklarını kullanma ayrıcalığına sahip Amerika, milyonlarca insanın açlık, hastalık nedeniyle ölmesine seyirci kalmakta, hatta destek olmaktadır.

Amerikan Haberalma Teşkilatı (CIA) Somali'de terörle mücadele etmek amacıyla gizli bir tesis kullanmakta ve Başkent Mogadişu'da gizli bir hapishane oluşturmuştur. Bir Amerikan dergisindeki habere göre, "CIA'nın Hint Okyanusu kıyısında, içine kapalı bir toplumu andıran ve büyük koruma duvarlarının arkasına gizlenmiş 10 kadar binadan oluşan büyük bir kapalı komplekse sahip, bu kompleksin, kendi havaalanı olduğu ve Somalili askerlerce korunduğu, ancak girişlerin Amerikalı askerler tarafından yapıldığı, CIA'nın bölgede El Kaide'ye bağlı Eşşebab örgütüne karşı gizli saldırılar düzenleyebilecek ve muharebe operasyonlarında hedef gözetebilecek yetenekte olacak yerli bir saldırı gücü oluşturmaya çalıştığı, CIA'nın ayrıca Somali istihbarat servisinin merkezinde yer altında gizli bir hapishane oluşturduğu, burada Eşşebab üyesi olduğundan şüphelenilen veya bu örgütle bağlantısı olduğu düşünülen kişilerin tutulduğu" yazılmıştır.

Somali'de yaşanan iç savaşa müdahale eden ABD'nin bu ülkedeki çıkarlarını en iyi koruyan **General Siad Barre**, iktidarda iken **Philips, Amoco, Chevron, Conoco** gibi **petrol şirketlerine** ayrıcalık tanımıştı.

Somali'de üç ayda 29 bin çocuk ölmüştür. Ölümler devam etmektedir. Somalili açlık derdinde ABD terör derdinde! Önce icat ediyor, sonra imha etmek adına bir ülkeyi, bir milleti tarumar ediyor. ABD böylesine planlarını devreye sokarken Somalili aç insanlar neler yapıyor? *Hastalar ilaçlarını kullanmak için tezek yedikten sonra içmek zorunda kalıyorlar. Yemek bulamayan insanlar inek gibi büyük baş hayvanların tezekerini su ile birlikte yuttuktan sonra ilaçlarını almaktadır.* Ne denir? İnsanlık utansın.

Daha Evvel Neler Olmuştu?

Afrika'da kuraklık ve gıda krizleri önceden de yaşanmaktaydı. 1971-73 yıllarında Etiyopya'da yaşanan kıtlıkta 1,5 milyon insan ölmüştü. 1984'ten bu yana 50'den fazla kuraklık nedeniyle gıda ve dolayısıyla açlık krizleri yaşanmıştır.

Somali ve Habeşistan'da 1992 yılındaki açlık, kıtlık nedeniyle 200 bin kişi ölmüştü. Daha evvel hazırlanan bir raporda Sudan ve Somali'deki göçmenler için; **"Bu kamplarda ana ölüm nedenleri arasında yetersiz beslenme, kızamık, ishal, sıtma ve akut solunum enfeksiyonu gösterilmektedir. Kızamık Sudan ve Somali'de en belirgin ölüm nedenidir. Sudan'daki kampın ilk üç ayında ölümlerin yüzde 80'i kızamık ve ishalden oldu. Diğer ölüm nedenleri arasında kolera, tüberküloz, tifo, yüksek ateş, menenjit, hepatit var. 1985 yılında Sudan ve Somali'deki kamplarda kolera salgını en büyük ölüm nedeniydi."** ifadeleri yer almaktadır. Bunların sebebi ise kıtlığın, yoksulluğun yol açtığı **"Açlık"**tı.

Kuraklık nedenleri ve de sonuçları bilinmesine rağmen tedbir alınmamaktadır. Somali iç savaşlara harcadığı paraları kalkınmaya, yola, suya, tarım alanlarının iyileştirilmesine harcarsa günümüzdeki açlık yaşanmazdı. Savaşa harcanan paralar ülkeyi yok oluşun eşiğine getirmiştir.

Somali'de 1980'li yılların başlarında kargaşalar mevcuttu. Bu tarihten 10 yıl önce kendi kendine yetecek kadar tahıl üretimi yapılmaktaydı. Hayvancılık ileri düzeyde idi. Yüksek kalitede koyun postu ihracatında hatırı sayılır bir ülke idi. Bu ülkenin önemli ihraç maddelerinin başında muz gelmekteydi. Kuraklık, enflasyon, petrol fiyatlarındaki artış, Etiyopya ile yapılan savaşlar, iç kavgalar ülkenin bugünkü hale gelmesinde başlıca faktörler olmuştur.

1983 yılında sığır vebası gerekçesiyle Somali'nin canlı hayvan ihracatına ambargo uygulandı. Suudi Arabistan en önemli ithalatçı durumunda idi. O yıllarda en önemli müttefiki Sovyetler Birliği ile bağlarını kopararak ABD'ye yönelmesi ülkenin sorunlarının artmasına ve işin içinden çıkılmaz hal almasına neden olmuştur. **IMF ile borç anlaşması yapması Somali'nin felaketi oldu. IMF ülkeyi 1991'de başarısız devlet ilan etti.** Dünya Bankası 1982'de Yapısal Düzenleme Planı'nın kabulünü şart koşarak daha korkunç bir açmazın içine sürüklendi. İki sömürü kuruluşu Somali'nin başına basınca ortaya korkunç felaket manzaraları çıktı.

Ellerindeki ürün fazlasını satma derdindeki Amerikan tarım tekelleri ürün fazlalıklarını dünyaya çok ucuz fiyatlarla sürdükları için Somali gibi ülkeler kendi ürününü kendi pazarında satamaz duruma sokuldu. Tarım ihmal edildi, kendi topraklarını ekemediler, ürünleri pazarlayamadılar, ve felaketler birbirini takip ederek gelmeye başladı.

Afrika'nın verimli arazileri bir şekilde yerlilerin elinden alınarak batının tahıl ambarı haline getirildiler. Afrikalı kendi topraklarında **'maraba, ırgat, köle'** durumuna kondular.

İşte Dünyanın Hali:

Afrika'da 12 milyon insan açlığın pençesinde bir lokma ekmeğe, bir bardak suya, bir tablet ilaca muhtaç iken dünyada üretilen gıdaların üçte biri çöpe atılmaktadır. Tüketim çılgınlığı yüzünden **her yıl 220 milyon tondan fazla gıda paketi bile açılmadan çöpe atılmaktadır.** Özellikle kadınlar güzellik salonlarında daha güzel olabilmek için yarış yapmakta **160 milyar dolar civarında bir para güzellik uğruna harcanmaktadır.** Evcil hayvanların bakım ve beslenmesi için **40 milyar dolar harcadığı** göz önüne alınırsa Somali'nin açlıktan kurtarılması için lazım olan 2 milyar doların temin edilmemesi insanlık adına ne kadar büyük bir ayıptır. Bir yanda alabildiğince israf ve savurganlık yapılmakta, diğer yanda insanlar göz önünde ölüme gönderilmektedir. İnsanlık, acaba insanlığı varsa ibret alacak mı?

Somali bizi ilgilendiriyor ve buraları biz kendimizden bir parça addediyoruz. Somali'ye **"bizimdir, bizdendir"** diyoruz. Türkiye'nin Somali insanının yanında yer almaması düşünülemez. **Diyanet, TİKA ve Türk Kızılayı'nın** bölgeye yardım kampanyası düzenlemesi, açlığın giderilmesi, çocuk ölümlerinin önüne geçilmesi için ne gerekiyorsa yapması çok önemli adımlardır.

Yine iş bize düşmekte. Mazlumların yardımına koşmak durumundayız.

TARİHTEN SAYFALAR

Karaca Beg'in İsteğiyle Sultan İkinci Murâd Adına Yazılmış Yeni Bir "Tezkiretü'l-Evliyâ" Tercümesi

Bundan birkaç yıl önce, Sultan II. Murâd henüz hayatta iken kaleme alınmış çok önemli bir târih kaynağının, saraya çok yakın bir şahsiyet olan Gelibolu'lu Za'îfî Mehmed'in, Sultân'ın 1444 Karaman Seferi, Varna Savaşı ve Mora Seferi hakkında kaleme aldığı "**Gazavât-ı Sultân Murâd ibn-i Muhammed Hân**" adlı manzum eserinin⁽¹⁾ günümüz târihçilerinin zannettiği gibi "kayıp" olmadığını göstermiş ve çeşitli makâlelerde bu eserden nakillerde bulunarak, bu kaynağın devrin olaylarını aydınlatma konusunda büyük bir önem taşıdığına işâret etmiştik.

Osmanlı târihinin ilk yüz elli yılı içinde pâdişahlar ve devlet adamları adına yazılmış olan eserler, doğrudan târihle ilgili olmasalar da, o dönemin târihî gerçeklerine ışık tutan kanıtlar içermeleri nedeniyle çok değerlidir. Birazdan üzerinde duracağımız "**Tezkiretü'l-Evliyâ Tercümesi**" de Sultan II. Murâd'ın tasavvuf ehline duyduğu yakın alâkayı gözler önüne sermesi bakımından, bu dönemin târihî gerçeklerini te'yid eden bu kaynaklar kapsamına girmektedir.

Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikleri Adına Hazırlanan İlk "Tezkiretü'l-Evliyâ" Tercümeleri:

Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarından beri tasavvufî iç içe olan ve fakih, şeyh ve dervişlere karşı büyük bir ilgi ve sevgi duyan Osmanlı pâdişah ve devlet adamlarının bu büyük sevgi ve teveccühlerinin en bâriz yansımasını, Osman Gâzî devrinden beri onlara bağışlanan köy ve arâzîler ve bunları belgeleyen vakfiye ve mülk-nâmelere ilişkin tahrir kayıtlarında görmekteyiz.⁽²⁾

XIV. yüzyıl başlarında apayrı birer siyâsî oluşum olarak ortaya çıkan Batı Anadolu Türkmen beyliklerinin, daha kuruluş yıllarında tasavvufa ve tasavvuf ehline duydukları yoğun rağbetin, bu beylik coğrafyasının özellikle Ahî, Bâbâî ve Mevlevî şeyh ve dervişleriyle dolduğunu gösteren arşiv vesîkaları ile epigrafik ve paleografik bulgulardan sonraki en büyük delili, Arapça ve Farsça yazılmış "**Tezkiretü'l-Evliya**" nüshalarından Türkçe'ye yapılan tercümeledir.

Batı Anadolu uç sahasında daha çok Ferîdüddîn Attâr'ın "**Tezkiretü'l-Evliyâ**"sına yapılmış kısa tercümelemler şeklinde kendini gösteren bu Türkçe "**Tezkiretü'l-Evliyâ**" nüshalarının ilk örneği, daha 1300'lerin başlarında, oğlu Umur Beg'le birlikte Bizans'a düzenledikleri akınlarla tanınan Aydınolu Mehmed Beg'in (ö. 734/1334) isteği üzerine kaleme alınan "**Tercüme-i Tezkiretü'l-Evliyâ**" kitabıdır.⁽³⁾ Kim tarafından yazıldığı bilinmeyen bu tercümenin başında Mehmed Beg; "*Hüdâvendigâr-ı âşık, dîzâr-ı Yâr-ı sâdik, mekârim-i 'avdetü'l-halâyık, menba'-ı 'irfânü'l-hakâyık, Mübârizü'd-devleti ve'd-dîn Muhammed Gâzî Beg ibn-i Aydîn*" unvanıyla anılmıştır.⁽⁴⁾ Aydınolu Mehmed Beg'e sunulan bu tercümenin, aynı asrın ortalarında, onun soyundan Aydınolu Ali'nin oğlu "*Hüdâvendigâr-ı a'zam ve mahdûm-ı mu'azzam, meliki'l-ümerâ'-i ve'l-ekâbir*" Şehzâde Umur Beg'e de sunulduğunu, Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde yer alan yegâne nüshasının varlığı ortaya koymaktadır.⁽⁵⁾

"**Tezkiretü'l-Evliyâ**"nın Türkçe tercümelemlerinin bundan sonraki seyri hakkında şimdiye kadar bilinen şey; Aydınolu Mehmed Bey adına kaleme alınan yukarıdaki tercümeyle, XV. yüzyıl sonlarında Sinan Paşa tarafından yazılan "**Tezkiretü'l-Evliyâ**" tercümesinin⁽⁶⁾ ve Ali Rızâ Karahisârî tarafından hazırlanan başka bir kısa tercümenin⁽⁷⁾ tâkip ettiğidir.

II. Murâd Adına Yazılmış Eserler ve "**Tezkiretü'l-Evliyâ**" Tercümesi:

Osmanlı hükümdar ve devlet adamları adına Osman Gâzî'den beri yazıldığı bilinen ilmî eserlerin, Sultan II. Murâd zamânında gözle görülür derecede arttığı dikkati çekmektedir. Bu pâdişâh adına, çoğu "Murâd-nâme" adını taşıyan çok sayıda dinî, ilmî ve edebî eser kaleme alındığı gibi; bu alanlarda meşhur pek çok dış kaynaklı eser de yine onun emriyle Arapça ve Farsça'dan Türkçe'ye çevrilmiştir. İşte burada tanıtacağımız "**Tezkiretü'l-Evliyâ**" adlı eser de şimdiye kadar dikkati çekmeyen, onun adına Türkçe'ye tercüme edilmiş bu eserlerden birisidir.

XVII. yüzyıl Osmanlı müellif ve devlet adamlarından Bostan-zâde Yahyâ Efendi, "**Tuhfetü'l-Elbâb**" adlı eserinde Sultân II. Murâd'ın âlim ve şâirlere büyük bir değer verdiğine ve bu rağbet sâyesinde onun adına, çoğu kendi adıyla anılan sayısız eserler te'lif edildiğine işâret ederek şöyle der:

"*Ulemâ' ve şu'arâ devirlerinde revnak bulub, envâ'-ı ri'âyet buyurmağla sebab-i kesb-i ma'rifet ve bâ'is-i tafdil-i 'ilm-ü fazilet olub, nâm-ı şerîflerine nice kitâb te'lif olunub, ism-i sâmilileriyle ma'nûn olub, ilâ-yevmi'l-karâr zikr-i cemîl-i mekremet-şî'ârları yâd olunur.*"⁽⁸⁾

Sultân Murâd'ın tasavvuf ehline duyduğu yakın alâkayı; büyük mutasavvıf Emir Sultan Buhârî Hazretleri'nin talebeleriyle birlikte 1422 İstanbul kuşatmasına⁽⁹⁾ ve "İshâkîler" diye anılan Ebû İshak Kâzerûnî dervişlerinin 1444 Varna Savaşı'na katıldığını gösteren muâsır kayıtlarla;⁽¹⁰⁾ İbn-i Kemâl'in, bizzat pâdişâhın yakın nedimlerinden Hüdhüd Sinan Beg'in ağzından naklettiği bir rivâyet⁽¹¹⁾ bâriz bir biçimde ortaya koymaktadır.

Mevcut araştırmalarda bugüne dek II. Murâd adına yazılmış herhangi bir "**Tezkiretü'l-Evliyâ**" Tercümesi"nden sözedilmemesine rağmen; biz kısa bir süre önce Süleymâniye Kütüphanesi'ndeki bir araştırmamız sırasında, "*Emîr-i kebîr-i mukbil-i mansûr*" Karaca Beg'in isteği üzerine Sultân II. Murâd'a tasavvuf erbâbının muhteşemliğini, geçmişte yaşamış mutasavvıfların örnek menkıbelerini ve tasavvufî güzelliklere ilişkin incelikleri göstermek amacıyla yazıldığı belirtilen yeni bir "**Tezkiretü'l-Evliyâ**" tercümesi ile karşılaştık.⁽¹²⁾ Bu nüsha da diğerleri gibi, Ferîdüddîn Attâr'ın Farsça eserinden Türkçe'ye çevrilmiş olup, müellifinin kim olduğu belli değildir. Müellif mukaddimede ismini açıkça belirtmemiş, kendisinden sâdece "*kemter-i kemîne dâ'i*", "*za'if-ü nahîf*" gibi klâsik tevâzû ifâdeleriyle söz etmiştir.⁽¹³⁾

Devrin pâdişâhı Sultan II. Murâd'ı: "*Sultânü'l-İslâm ve'l-müslimîn, Nâsırü'l-guzât ve'l-mücâhidîn ve 'Avnü'z-zu'efâ ve'l-mesâkîn, Mevlâ's-selâtini'l-ümem ve Fahrü'l-havâkîn-i fi'l-âlem, Ma'deni'l-lutfi ve'l-ihsân Sultân Murâd Hân bin Muhammed Hân*" unvanlarıyla tavsif eden⁽¹⁴⁾ mütercim, kendi ifâdesine göre; tasavvufa ve tasavvuf ehline duyduğu ilgi ve rağbet saray tarafından bilinen bir kimsedir, Karaca Beg bunu bildiği için "**Tezkiretü'l-Evliyâ**"yı tercüme etmesini özellikle ondan ricâ etmiştir.⁽¹⁵⁾ Müellif de

Karaca Beg'in bu isteğini yerine getirerek, asıl eserden Hâris el-Muhâsibî'ye kadarki velîlerin menkıbelerini Türkçe'ye çevirmiştir.

"Tezkiretü'l-Evliyâ" mütercimi hazırladığı tercümeyle Karaca Beg'in emriyle yazdığını söylemekle birlikte, bu "Karaca Beg" in İkinci Murad devrindeki Karaca Beg'lerden hangisi olduğu belirsizdir. Şayet müellife eseri yazdıran Karaca Beg, Şehzâde Alâ'eddîn'in dayısı olan Rumeli beylerbeyi Karaca Beg değil de, Varna Savaşı'nda şehit düşen Anadolu beylerbeyi Güyegü Karaca Beg ise, eserin 1444 yılından daha önce te'lif edilmiş olması gerekir. Elimizdeki mevcut nüshanın sonunda yalnız, müstensih tarafından düşürüldüğü anlaşılan: *"Temmet bi-'avni'llâhi'l-Meliki'l-Vehhâb fi vakti'd-duhâ fi yevmi'l-ibtigâ-i fi şehri Cemâziye'l-ülâ el-mübârek, sene 'ısrîn ve elf, fi zamân-ı hizmet"* kaydı yer alır ki,⁽¹⁶⁾ bu, eserin 1611 yılı Ağustos ayında istinsah edildiğini ve müstensihinin hizmet erbâbından biri olduğunu gösterir.

Şimdi biz, Karaca Beg'in isteği üzerine yazılan ve devrin pâdişâhı Sultan II. Murâd'a sunulan bu **"Tezkiretü'l-Evliyâ' Tercümesi"** nin yalnız, mukaddimesinin "Sebeb-i Te'lif" kısmının transkripsiyonunu sunacağız ki; tercümenin hangi sebeple yazıldığı ve yukarıda işâret ettiğimiz, asrın diğer kaynaklarında zımnen işâret edilen Sultân Murâd'ın ve Karaca Beg'in tasavvufa ve mutasavvıflara duydukları ilgi ve merâkın keyfiyeti, bir görgü şâhidi olan müellifin bizzat kendi ifâdeleri ışığında ortaya çıkmış olsun.

Müellif besmele, hamdele ve salât-ü selâm'ın ardından Âyet-i kerîme ve Hadîs-i şerîf'lerle velîlerin bâzı vasıflarına işâret ettikten sonra, eseri hangi amaçla tercüme ettiğini dile getirerek şunları söylemiştir:

"Bu mezkûr meşâyih-ı kibârüñ sözlerini ve ahvâlinüñ menâkıbını ol Hazret-i Şeyh-i şüyûh-ı tarîkat ve kâşifü esrâr-ı hakikat, melikü'l-evliyâ'-i ve'l-asfiyâ, zübdetü's-sâlikîn ve's-sâyirîn, vârisü'l-enbiyâ'-i ve'l-mürselîn **Hâce Attâr-ı Ferîdü'd-dîn** -kaddese'llâhu sırrahu'l-'azîz- cem' eyleyüb Fârisî dilince bir kitâb-ı dil-güşâ ve mecmû'a'-i rûh-efzâ te'lif idüb, adını **"Tezkiretü'l-Evliyâ"** ma'lûm kılmış; tâ kim okıyanlara ve dinleyenlere takviyyet-i dil ve sebât-ı kadem-i mücâhede ve tecdîd-i 'ahd-i taleb ola.

Meger Emîr-i kebîr-i mukbil-i mansûr **Karaca Beg** -dâme 'izzehû- kim, tarîkat şeyhlerinüñ muhibbi ve hakikat serverlerininüñ âşikıdur, bildi kim evliyânuñ ahvâlini ve menâkıbını işitmekde ve okumakda fâ'ide-i dünyevî ve uhrevî hâsıl olur; pes, safâ-yı meveddetden ve vefâ-yı şürût-ı 'ubûdiyyetden, **[3^b]** hulûs-ı taviyyetden diledi kim; Sultânü'l-İslâm ve'l-müslimîn, Nâsırü'l-guzât ve'l-mücâhidîn ve 'Avnüz-zu'efâ ve'l-mesâkîn, Mevlâ's-selâtinü'l-ümem ve Fahrü'l-havâkîn-i fi'l-âlem;

Şi'r:

Hüzâyegân-ı selâtin-i maşrık-u mağrib

Ki dest-i hançer-i ô hest ebr-i sâ'ika-bâr

Ma'deni'l-lutfi ve'l-ihsân **Sultân Murâd Hân bin Muhammed Hân** için ki, cihân-dârlık sahâyifini mekârim-i hamîde ile muvaşşah ve müzeyyen kılubdurur ve pâdişâhlık ridâsını me'âsir-i garîbe ile mutarraz kılubdurur ve ahvâl-i rûzigârı 'adl-ü insâfiyle ârâste kılubdur ve kemâl-i fazl-ile meşhûr ve tamâm-ı 'adl-ile mezkûr, kitâb-ı şerîfi Fârisî'den Türkî'ye tercüme itdüre. Egerçi-kim **"Tezkiretü'l-Evliyâ"** nuñ tercümesi ma'lûm-u meşhûrdur, ammâ anlardan bu nüsha'î evlâ ve a'lâ görüb fevâd-ı kesîre ve menâkıb-ı garîbe olduğıyçün râğib oldı, tâ kim pâdişâh evliyânuñ -'aleyhimü'r-rahme-ahvâlini ve menâkıbını okumaktan mahfûz ve mütte'izz ola; sebep-i hayât-ı dînî ve mâdde-i necât-ı 'ukbî hâsıl kıla ve evliyânuñ ve etkiyânuñ ve asfiyânuñ meslek-i tarîkında ve menhec-i hakikatinde envâ'-ı mu'âmelâtına ve esnâf-ı kerâmâtına müstecmi' ola ve dürer-i elfâz-ı dakâyika ve gurûr-ı ma'ânî-yi hakâyika muttali' ola ve meşra'-ı şerî'atde ve meşreb-i ma'rifetde bunları işitmekden fevâйд-i 'azîm ve ma'âbid-i kerîme hâsıl kıla.

[4^a] Pes, bu kemter-i kemîne dâ'inüñ ma'ârifleri meşâyihuñ muhabbetine nisbetimüz varıduğın bilürlerdi, gelüb emr kıldılar ki, bu kitâb-ı şerîfi Fârisî'den Türkî'ye tercüme idevüz. Pes, devâ'î-yi şevk gâlib oluban bu emre icâbet kılduk, ba'de'l-istihâre ikdâm gösterdük. Egerçi ki bu mertebeye istihkâk-ı yüz yokluğuna mu'terik ve killet-i bizâ'atümüze munsif idük, ammâ çün ol letâyifüñ ve hakâyikuñ mutâla'asinüñ şevki bâ'is olub, ihtiyâr-ı 'inâyeti elden alub bizi bu tercümeyle iltizâm itdürdi ve lîkin

ümmîz ashâb-ı lutf ve erbâb-ı keremden oldurur kim, çün bu za'îf-ü nahîf cem'î-i kusûruna mukırr-u mu'terîfdür, eger mevâkı'-ı halele ve mevâzı'-ı zecele muttali' olalar, eltâf-ı amîmelerinden ve ihsân-ı kadîmelerinden ıslâh buyuralar, tâ kim: **"Ellezîne yestemi'üne'l-kavle ve yettebi'üne ahsenehû"**⁽¹⁷⁾ kabîline mütâba'at itmiş olalar. Ve her nesne ki muhyil-i savâb ve musrif-i sevâb görseler, ol cümleden sayalar ve 'ayıb-h'vâhlik ve bed-gûylık sıfatından ictinâb itmegi vâcib ve lâzım göreler, tâ kim: **"Ülâ'ike llezîne hedâhümü'llâh"**⁽¹⁸⁾ bölüğinden mahşûr olalar; **"Ülâ'ike hüm ulü'l-elbâb"**⁽¹⁹⁾ zümresinden mezkûr olalar.

Va'llâhu'l-müste'ân ve 'Aleyhi't-tüklân."⁽²⁰⁾

(1) Gelibolulu Za'îfî Mehmed, "Gazavât-ı Sultân Murâd İbn-i Muhammed Hân", Afyon Gedik Ahmed Paşa İl Halk Ktp. nr.: 18349/1, vr. 1^b-100^b.

(2) Bu belge ve atıfların 'Osmân Gâzî'den Yıldırım Bâyezîd devrine kadarki kısmı, yayın hazırlıkları devâm eden "Kaynak ve Belgeler Işığında Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu" adlı çalışmamızın sonuna eklenmiştir.

(3) "Tercüme-i Tezkiretü'l-Evliyâ", Beyazıt Devlet Ktp. Veliyyüddîn, nr.: 1643.

(4) Krş. "Tercüme-i Tezkiretü'l-Evliyâ", vr. 3^b.

(5) Bk. "Tercüme-i Tezkiretü'l-Evliyâ", Beyazıt Devlet Ktp. nr.: 3286, vr. 2^a-2^b.

(6) Ca'fer-i Sâdık'tan Şeyh Tüsterî'ye kadarki yirmi sekiz velînin menkıbesini içeren bu Türkçe tercümenin transkripsiyon metni, Emine Gürsoy-Naskali tarafından yayınlanmıştır: Sinan Paşa, "Tezkiretü'l-Evliyâ", Kültür Bakanlığı Yay. Ankara, 1987.

(7) Süleymâniye Ktp. Hacı Mahmud Ef. nr.: 4584; Beyazıt Devlet Ktp. nr.: 3762.

(8) Bostan-zâde Yahyâ Efendi, "Tuhfetü'l-Ahbâb", Beyazıt Devlet Ktp. nr.: 5005, vr. 21^a.

(9) Bizans târihçisi İoannes Kananos'un 1422 yılına âit kaydı. Krş. A. A. Vasiliev, "Historie de l'Empire Byzantin", II, 330. Paris, 1932.

(10) Bu kayıt, bir görgü şâhidi olan Za'îfî'ye âittir. Krş. a.mlf., "Gazavât-ı Sultân Murâd İbn-i Muhammed Hân", vr. 63^b-64^a.

(11) İbn-i Kemâl, "Tevârih-i Âl-i 'Osmân", VI. Defter, vr. 12^b-13^a.

(12) "Tercüme-i Tezkiretü'l-Evliyâ", Süleymâniye Ktp. Serez, nr.: 1800.

(13) Krş. "Tercüme-i Tezkiretü'l-Evliyâ", vr. 4^a.

(14) Krş. a.g.e., vr. 3^b.

(15) Krş. a.g.e., vr. 4^a.

(16) Krş. a.g.e., vr. 219^a.

(17) Kur'ân-ı Kerîm, Zümer (39): 18.

(18) Kur'ân-ı Kerîm, En'am (6): 90.

(19) Kur'ân-ı Kerîm, Zümer (39): 18.

(20) "Tercüme'-i Tezkiretü'l-Evliyâ", vr. 3^a-4^a.

| [Hakikat'te Bu Ay](#) | [Diğer Sayılar](#) | [Ana Sayfa](#) |